

БАЛКАНСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK

№ 2

Београд – Сремски Карловци – Приштина – Загреб – Сарајево – Улцињ – Скопје – Софија
Beograd – Sremski Karlovci – Priština – Zagreb – Sarajevo – Улцињ – Skopje – Sofija

Балкански књижевни гласник – Balkanski književni glasnik

Главни и одговорни уредник

Душан Гојков

Заменик уредника

Зоран Илић

Коуреднице реиздања

Бојана Лазаревић, Исидора Вранеш, ЦзРК Универзитета у Београду

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
82

БАЛКАНСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК

Број 2

Реиздање (Portable Document Format) 2019.

[Електронски извор] / Главни и одговорни уредник Душан Гојков. – Електронски часопис. – 2004. Бр. 0-1 – - Београд
(Маријане Грегоран 69): Балканско књижевно друштво, 2004 –

Интернет претраживач

Насл. са насл. екрана. – Опис извора дана 13. 06. 2006. – Нулти, пробни број изашао 24. новембра 2004. године

ISSN 1452-9254 = Балкански књижевни гласник (Online)

COBISS.SR-ID 141175564

БКГ – ВКГ
№ 2

**У ОВОМ БРОЈУ
U OVOM BROJU**

Садржај 5

Aleksandra Kardum	ONO ŠTO SAM PREŠUTJELA 7
Бојан Босиљчић	КЉУЧ У РУКЕ 10
Dario Džamonja	DUH-PISAC 18
Elfrida Matuč Mahulja	ČAKAVSKI ČAKULAM 21
Георги Господинов	ИСТОРИЈА С ГАРА 27
Laura Barna	PAD 32
Марлена Петрушева М.	ОДИ НА ПАТ 35
Nikola Stjelja	ŽRTVA 38
Olja Savičević Ivančević	PROFESIONALNI CYRANO 48
Robert Marić	ТИЈА НОЋ 75
Vinko Mödrendorfer	ŽENA NA BALKONU 85
Zoran Spasojević	MOJ NOS 98
Alen Alispahić	SEDAM 101
Eduard Pranger	MAGLE U GUSKAMA 108
Mladen Lazić	JEDAN PLES SE PJEVA U TIŠINI 110
Milica Arnerić O,	SVIJETE 115
Nermina Omerbegović	LIJEPE ŽENE PROLAZE KROZ GRAD 120
Željko Perović	SAMO OSTANI 126
Aleksandar Šajin	NOVI PROJEKAT BKG 132
Ferida Duraković	UMRO JE KAO PISAC U SARAJEVU 134
Jovanka Uljarević	PISANJE BEZ PREDOMIŠLJAJA 138
Sead Vrana	POTAKNUTO SEVDALINKOM 140

* * *

Bilo je nedjeljno jutro. Marko je prespavao kod mene i dugo se gnijezdio po krevetu. Naslonila sam se na kuhinjski prozor i promatrala ulicu čekajući da voda prokuha. Vani nije bilo nikoga, samo čovjek koji prodaje jaja. Na betonskom parkiralištu ispred videoteke i kafića sa samo jednom košaricom jaja ispred sebe izgledao je kao istrgnut iz neke druge priče. Ne znam zašto sam zaustavila pogled na tisuću puta viđenom prizoru. On je svaki dan stajao na istom mjestu, u istoj jakni i nepomično gledao prema cesti, nezainteresiran hoće li mu netko prići. Ljudi su mu rijetko i prilazili, vjerojatno ga već doživljavajući kao dio krajolika.

Vani nije bilo nikoga, samo čovjek koji prodaje jaja.

Već sam se spremala vratiti kuhanju kave, kad je on spustio ruku u džep, naglo se uspravio i pogledao preko ramena. Točno sam mogla razabrati kako mu se lice ozarilo i zatim se žurno uputio, vjerojatno nekome u susret. To mi se učinilo tako nesvakidašnjim. Brzo sam se primakla prozoru, toliko blizu da sam pritisnula nos na staklo. Koraćao je brzo i nekako odvažno, a ja sam se propela na prste pokušavajući ga pratiti pogledom. Da, zaboravio je nešto obaviti, možda nešto odnijeti. Nekoga će pozdraviti, pomislila sam. Otvorit ću prozor, sinulo mi je, no on se u tom trenutku naglo zaustavio. Posegnuo je rukom dublje u džep i laganom, gotovo dostojanstvenom kretnjom bacio nekakav smotuljak u koš za smeće. Hajde, požuri, otela mi se misao. Pričekao je jedan trenutak, a onda se okrenuo i umornim korakom vratio na svoje staro mjesto.

Stajala sam nepomično kao izdana. Kao da mi se narugao. Odjednom sam osjetila kako mi trnu prsti na nogama. Uletjela sam u sobu i bacila se na krevet.

– Slušaj - rekla sam i prolila po Marku bujicu riječi. – Onaj što kažu da je u ratu izgubio ženu, ma znaš ga, vidiš ga uvijek, prodaje jaja, sav je jadan, vidiš da znaš, negdje je potrčao, nikad se ne pomiče, ne gleda nikog, bacio je papir u smeće, ali ja sam ga vidjela, kako je bio sretan što mora nešto obaviti, što ima nekakav zadatak, koji ga na sekundu odvede od njega, shvaćаш, od njegovog stajanja, od njegovog života, ali ja sam to vidjela, razumiješ, to zašto je požurio...

Isprva me gledao začuđeno, a zatim se nasmiješio. Gledao me kao dijete koje mu je dotrčalo pokazati mrava. Osjetila sam kako me vrijeđa ta nježnost.

– Petra... – rekao je i iskočio iz kreveta. – Meni je tu sve jasno. Čovjek je požurio da mu netko ne ukrade jaja.

Rastegnuo se ispred zrcala i uputio prema vratima. Uhvatio se rukom za dovratnik i zastao, kao da ga je tek sada udarilo moje razočaranje.

– Čuj, ja u tome ne vidim ništa. Stvarno ništa.

To je bilo najviše što je mogao ponuditi.

– Ova voda ti je skoro isparila! – doviknuo je i zatvorio vrata kupaoalice.

* * *

Dok sam zatvarala prozor, pogled mi je pao na sudoper u kojem je ležala neoprana šalica kave. Mislim da bih sada stvarno morala malo počistiti.

Odgađaj, samo odgađaj. Bježi od sebe.

Odmakla sam zavjesu propustivši snop sivog danjeg svjetla. Tanki pokrov prašine prostirao se po staklenoj ploči stola poput plijesni. Ne, svakako moram malo počistiti prije nego što nazovem. Usput ću upaliti televizor i dopustiti zvukovima da razbiju tišinu.

Kažu da dnevna soba odaje osobu. Kupaoonica najviše govori o ženinoj čistoći, rekla je jednom moja baka.

Sve te odaje. Sve. Ipak mislim da bi se neupućen ovdje pomučio. Drveni slon, portret vlasnikove kćeri naslikan na ljetovanju, lampa s resama, buket platnenih suncokreta. Komplet romana Agathe Christie, priručnik Uljepšajte vaš vrt, Dječja enciklopedija, Vojske svijeta...

Uljezi.

Zašto ih ne makneš ako ti smetaju? Baciš u podrum?

Među njima kao oaza vedrine slika na kojoj se kreveljimo ja i Nina, moja cimerica iz studentskog doma. Na dnu je crvenim flomasterom bilo napisano:

SVE JE KAKO ODLUČIŠ DA JEST.

Iz boce sa sredstvom za čišćenje širio se miris alkohola. Očišćene police, kvake, okviri slika...

Prostor steriliziran od tuđe prošlosti.

Brižno sam prebrisala staklenu skulpturu muškarca i žene u strastvenom plesu. On se nadvija nad njenim krhkim tijelom presavijenim preko ruke, nad njenom predajom u haljini koja leprša.

Prekrasna je. Nisi trebao.

Prekrasna je, rekla je gotovo sa strahom moja majka. Vjerujem da nikad nisi dobila ljepši poklon, govorila je prevrćući je u rukama. Pažljivo ju je vratila na policu, obeščašćenu otiscima. Nijemo je preletjela ozbiljnim pogledom preko

vesele fotografije ne želeći joj dati važnost, gotovo se gnušajući neobuzdane mladosti kojom je zračila.

Svaki put kad bi me posjetila, a to nije bilo često, kao da se iznova trudila upoznati me. Ti, znači, voliš ovakve stvari, kimala je glavom razgledavajući stan poput turista. Prelazila je rukom preko polica, preko knjiga, kao da dodirom može dublje prodrijeti u moj život. Zatim bismo pile kavu, a ona je sjedila na izlizanom trosjedu suzdržano, kao u čekaonici. Govorila bi kako vrata auta škripe samo kad je hladno, kako je odjeća na balkonu ujutro crna od čađi, kako je nevjerojatno da češnjak proklija u hladnjaku i kako se u ovim godinama treba čuvati. Pritom bi prelazila dlanom preko dlana i krišom pogledavala po sobi, tražeći znakove koje će poslije pomno iščitavati u dugoj vožnji autobusom. Ne, hvala ti, stvarno nisam gladna, govorila je ljubazno i glasno, kao da sam još mala curica koja joj donosi nekoliko kamenčića na ružičastom plastičnom tanjuriću. Ujutro bi stvari već čekale spakirane. Ionako ih nisam ni stavljala u police, govorila je smijući se. Smijala bi se cijelim putem do kolodvora, šalila se i grlila me, kao da tek sad može odahnuti, kao da opet može biti svoja, kao da se spasila iz nekog nesigurnog i zlokobnog mjesta gdje me doživljavala ženom.

Aleksandra Kardum, rođena 1969. godine. Živi u Splitu gdje je završila Filozofski fakultet, upravo je pri završetku znanstvenog magisterija iz pedagogije. Predaje u gimnaziji i radi kao terapeut u Centru za autizam. Roman "Ono što sam prešutjela" je bio u užem izboru VBZ natječaja za neobjavljeni roman godine 2004. Objavljen je 2005. i dobio odlične kritike, uskoro izlazi na slovenskom jeziku.

Бојан Босиљчић

КЉУЧ У РУКЕ

Понека ноћ прође. Друге углавном не. Улица је некад била од оних господских. Али сада се трзам у сну; нешто је, у том непрекидном току доле, постало неподношљиво. Из године у годину мотори издувне цеви прљаве гуме пењу се ка мени.

И соба у којој спавам: високих зидова са којих се спрала боја и сада сенке фарова хује преко тих празних, прљавих простора. Гледам их. Гледам те сенке. Кад устанем – устајем, наиме, ноћу – паркет, стари, храстови паркет муклог звука, крцка под мојим босим стопалима. Немам намештаја. Понека столица, уз зид, и стубићи са гипсаним главама, радовима моје бивше жене, вајарке. Неке ми је главе оставила када је отишла. Али то је било давно. Не сећам се тог одласка. Али љубави се сећам. И тога како се она гасила. Љубав. Како је мојој жени почињало да смета што сам је ујутру пробудио а хтела је још да спава. То је било тешко гледати. Не одлазак. Већину глава и намештаја је однела. Мислим, то је у реду. Шта човек да ради са толиким главама и намештајем?

И тако сам одлучио да реновирам стан. Мени није сметало. Али било ми је жао стана. Грађен је давно, са лепшим намерама. Можда ми је тај стан био пријатељ, то сам хтео да проверим.

У дневним новинама које су бачене лежале испод орманчића за ципеле, не гледајући датум, препознајући неке од вести, прелазећи равнодушно и преко њих и преко оних које су ми биле сасвим непознате, пронашао сам огласну страну и у њој ту приватну фирму која је нудила баш оно што ми је требало. Кључ у руке - писало је. Окренуо сам број. Свидело ми се то: кључ у руке. А где иначе?

Дошли су сутрадан: предузимач у љубичастом оделу и његов предрадник. Пустио сам их унутра.

»Цакум-пакум«, рекао је предузимач посматрајући све те зидове плафоне светларнике. »Ми вам гарантујемо«, кезио се бришући палцем и кажипрстом углове усана, »да ће вам се јако допасти како ћемо урадити ваш стан. Биће апсолутно савршено. Апсолутно.« Загладио је уназад свеже опрану косу налик на вуну која му је падала преко ушију. Коса се вратила на уши. »Врло леп стан«, додао је, »врло леп«.

Предрадник је мерио врата и прозоре. Старинска врата, шира од уобичајених. Данас се не праве таква врата.

»Имате ли посебних жеља или ћете све препустити нама?« упитао је предузимач наслањајући се на један од стубића са главом. »Узгред«, заинтересовао се, »имате где да живите док ми вашаримо овде?«

»Имам«, рекао сам.

»Месец дана«, рекао је предузимач. »Стан је велики. И висок.«

»Имам«, поновио сам.

»Врло добро!« плеснуо је рукама. Стубић са главом се заљуљао. Он се тргао и рукама умирио главу: »Не смемо дозволити да уметност страда!« Искезио ми се у лице. Одмакнуо сам се корак:

»Када ћете почети?«

»Сутра«, рекао је откривајући своје дланове, »ако немате ништа против?«

»Сутра?« поновио сам. Кроз завесу се, на другој страни улице, назирала седа глава старице која је са балкона тресла столњак и гледала доле пратећи лет својих мрва. »Сутра?«

Предузимач ме посматрао са занимањем и нестрпљењем:

»Да, да, сутра, зашто чекати са овако лепим станом. Лепим, премда оронунлим. Али ми ћемо...«

»Сутра«, рекао сам. »Почните сутра«.

»Одлично«, плеснуо је рукама и поново се искезио. »Екипа ће доћи у осам.« Намигнуо ми је поверљиво: »Спакујте се до тада. Неумољиви су кад почну да склањају намештај.«

Старица са балкона је ушла, затворила врата и навукла завесу.

»Спаковаћу се«, рекао сам.

Били су тачни. Предузимач је био ужурбан, распоређивао је људе, показивао собе, означавао слаба места у паркету, махао рукама. Стајао сам, са својим кофером уз један зид, и посматрао. Предрадник је сео на столицу и пушио. Радници су уносили кофе, четке, машину за хобловање, конзерве са лаком, шмиргле, шпахтле, мердевине. Предузимач ми је пришао:

»Стан је у сигурним рукама. Бићете фасцинирани резултатима.« Цокнуо је језиком и испружио длан: »А сада кључеве, молим! У два примерка«, додао је, »за предрадника и мене«.

Извадио сам кључеве из џепа и комплет резервних из фијоке писаћег стола којег су двојица радника већ вукла ка кухињи.

»Тааако!« предузимач је био задовољан. »Будите ослобођени сваке бриге. Биће ово мали Таџ Махал кад се вратите у њега!« Повео ме до врата и отворио их:

»Лепо се одморите у гостима!«

»Не идем у госте«.

»Не у тај ћошак!« довикнуо је предузимач младом, бубуљичавом раднику који се мучио с комом, »уз онај зид!« Окренуо се ка мени: »Па добро...« Пружио ми је руку: »Момци су млади«, показивао је палцем иза себе, »треба им стална контрола. То је мој начин рада«, опет је намигнуо, »тако је темељније«.

Окренуо сам се и стао да се спуштам низ степенице. Врата се затворише за мном. Кључ у руке.

Хотелска соба гледала је у ољуштени забатни зид суседне зграде и у двориште са контејнерима за ђубре по којима су риле градске мачке. Месечни најам такве собе био је јефтинији од оне са погледом на парк. Парк сам добро познавао; одрастао сам ту.

Једном смо, моја бивша жена и ја, трагајући за хотелом у унутрашњости у којем бисмо провели неки предуги празник, набасали на овакву собу. Било је касно за наставак вожње, и хотелски момак се снебивао док смо се она и ја огледали по масној собици раздвојених кревета, без купатила, без душе, без ичега. »То је све што имамо«, рекао је момчић, »празник је«. Знали смо да је празник али нисмо могли у ту собу. И кад смо пролазили поред рецепције, девојка која је стајала за пултом, сећам се њене плаве, кратке косе, позвала нас је: »Апартман 402 је ноћас слободан. Неки су га људи резервисали од сутра.« Пружила ми је кључ: »Тако сте лепи«, рекла је. »Останите код нас«.

А кад смо ушли у апартман, дочекао нас је са свим својим фотељама, треседом, телевизором, мини-баром и огромним креветом са кога су се кроз прозор виделе крошње платана у праку. Моја бивша жена је само уздахнула и стегла ме за руку. Држали смо се за руке, тада, док смо улазили у апартман 402. Били смо лепи, и ја се сећам тога.

После недељу дана одлучих да свратим у стан. Знао сам да је почео преображај и желео сам да ухватим тај моменат кад се нешто покреће. Зазвонио сам и отворио ми је један од радника:

»Да?«

Објасних му да сам власник стана и утом се из унутрашњости зачуо предузимачев узвик:

»Само напред, само напред, нека вас не изненађује неред«, говорио је задихано прескачући летве и кофе, »то је, знате, увек тако.«

Руковали смо се. Рука му је била знојава.

»Дошли сте раније. Претпостављам да није журба у питању?«

Радници су из моје собе износили гарнишну. Четири и по метра. Склонисмо се да прођу. Паркет је био скинут, собе су деловале преорано. Предузимач

се осврнуо преко рамена. Неки су радници лет-лампом љуштили боју са купатилских врата.

»Видите«, рекао је тражећи цигарете по џеповима, »све тече по плану. Али«, застао је палећи цигарету, »не би ваљало да се упрљате.« Повукао је дим и испустио га: »А и ја волим комплетна изненађења. Сећате се«, намигнуо је, »месец дана.«

Осврнух се по соби. Стакла су била ушљискана кречом.

»Месец дана«, рекао сам. »Довиђења«.

»Свакако, свакако«, потапшао ме по рамену и отишао у купатило. Нисам видео веш машину. Изађох из стана.

Кренуше кише. Из хотелске собе чуло се како капље на лим. Кап кап кап кап. Ђубретари су ноћу празнили контејнере. Мокри мирис нафте из издувне цеви ђубретарског камиона продирао је у собу. Читао сам старе новине.

Иако сада не знам ни где моја бивша жена живи, иако је све што је везано за наш заједнички живот светлосним годинама удаљено од мене, ја, опет, често мислим на њу. Понека њена реч. Или покрет. Волели смо се. Сасвим сам сигуран у то. То је ван сваке сумње. Оно што не знам то је моменат кад се љубав окренула у обрнут смер. Много тога смо покушали. Али ништа нисмо успели, моја жена и ја. Љубав је отишла. Али у мени још увек залеђене стоје тополе поред путева којима смо се возили, неке мале реке, и куће које ми у тим проласцима нису ништа значиле. Тешко ми иде привикавање на то да прошлост тако јако боји моју будућност бојама недостижне, далеке прозрачности оних дана који чак више ни не припадају мени, али који не желе ни да ме напусте већ само расту у памћењу као громаде окамењене пене, вечни као мали костури леминга дубоко у арктичком леду.

Две недеље касније одлучих да опет свратим до стана. Отворио ми је предузимач. Није се осмехивао.

»Зар нисмо рекли месец дана?« упитао је.

»Да«, рекох, »али пролазио сам овуда па сам мислио да...«

»Добро, добро, уђите...«

Плафони су били блистави. Гипсани радови на њима богатији од ранијих. Плочице на тераси биле су нове. Нисам се сећао да смо у договору спомињали те плочице. Волео сам оне старе. Предузимач ме пратио у стопу.

»Молио бих вас да не улазите у купатило. Прешли смо га уљаном бојом. Због испарења.«

Нисам ушао у купатило. Кренух ка излазу са предузимачем за петама.

»Још недељу дана«, рекох на вратима.

Предузимач ме гледао.

»Можда ће нам требати још времена.«

»Колико?« упитао сам.

Предузимачу се трзала горња усна. Шмркнуо је.

»Још две недеље.«

Скренух поглед ка кухињи. Тамо су били стубови са гипсаним гирландама на врху. Два стуба, на којима су се видела избочења на која је требало да налегне плоча шанка. Вештачки мермер; видео сам је наслоњену на зид.

»Рекао сам да не желим вештачке материјале.«

Није се ни померио.

»То је прави мермер. Уверићете се.«

»Још две недеље«, рекао сам и окренуо се. Залупио је врата за мном. Није то био прави мермер.

Неколико дана пре рока зазвонио сам опет. Очекивао сам да је почело чишћење, и желео сам да сам распоредим главе по соби. Отворио ми је предрадник. Кроз полуотворена врата видео сам одсјај новембарског сунца на лакираном паркету и некакве лукове и аркаде уместо великих, клизећих врата између соба. Предрадник се није мицао.

»Ја сам власник«, рекао сам. »Хоћу да погледам свој стан.«

»Не могу никога да пустим без шефа.«

Лифт, стари лифт са дрвеном кабином у жичаном кавезу мировао је иза мојих леђа. Све је мировало.

»Позовите шефа«, рекао сам.

Предрадник се почешао по гуши:

»Он је на путу.«

Осврнуо сам се по ходнику: била је то та зграда, препознао сам плочице и степениште и гелендере и сијалична места.

»Када се враћа с пута?«

»За неколико дана«, рекао је предрадник, онда се повукао корак уназад, и затворио врата. Више се ништа није чуло.

Решио сам да сачекам заказани дан и да са предузимачем рашчистим целу ствар. На улици, сунце ме је заслепило.

Последњег дана, лако сам спремио кофер. Смог је мирисао кроз затворене прозоре. Отворио сам врата хотелске собе и сударио се са колицима пуним пешкира, пластичних флаша, крпа и метли. Из других соба чули су се звуци усисивача, довикивање собарица, кашљање. Собе с погледима на парк. Одгурнуо сам колица, тек толико да прођем, и кренуо ходником.

У кристалној тишини познатог хаустора притиснуо сам дугме звонцета. Уместо мог, старинског, од белог порцулана које је вирило из бакелитне дозне, сада је ту била пластична направа са имитацијом рубина. Чекао сам. Онда се из унутрашњости зачуо звук папуча. Врата је отворио непознат мушкарац средњих година, у кућном огртачу. Лево раме било му је ниже од десног.

»Да?« рекао је.

Тада сам се сетио да погледам плочицу на вратима. Била је нова. Моје име било је на њој.

»Тражите некога?« упитао је човек.

»Да«, рекох и изговорих своје име.

Мушкарац је носио кућни огртач од полиестера, фосфорних боја. Притегао је гуртну опасача и шмркнуо:

»Тај сам. Реците.«

У хладном, закривљеном холу шаре мермера лелујале су као паучина.

Окренуо сам се и стао да се спуштам низ степенице.

Кофер сам оставио крај бандере на коју смо годинама наслањали кесе са ђубретом. Било је јутро, и кофер је био усамљен.

Ходао сам градом. Излози су искрили крај мене, и фарови аутомобила.

Спуштала се магла. Вече ме је затекло испред старе кафане у далеком крају, где сам последњи пут био давно. Уђох.

Келнер ми је климнуо и показао на слободан сто. Сео сам и наручио. Кроз стаклени зид кафане, улица је тонула у мрак. Унутра, гости су седели и тихо разговарали. У ћошку, до кухиње, младић и девојчица у напухнутим јакнама су се љубили. Јакне су шушкале и њихова кувана вина су се пушила. Имали су времена. Сви смо га имали. За столом до мог, музичари су, допуштајући да им се цигарете клате на доњој усни, узели инструменте. Пум пум пум огласио се бас. Хармоникаш је распетљавао каишеве. Гитариста је притезао жице. Стиснуо је акорд, па натеглао трећу жицу. Опет ударио акорд, опет натеглао. Погледао је по кафани. Гости су придигли главе. Келнер је стајао и смешкао се. Знали смо да ће сваког часа засвирати.

Бојан Босиљчић, рођен октобра 1957 у Београду у знаку Шкорпиона
Новинар, писац (никако књижевник), музичар, столар, путник.

Напустио Правни факултет на трећој години.

Објављене књиге: »Узалудни«, роман, 1992; »Мораш ме једном опет овде довести«, приче, 1993; »Ђавољи колосек«, роман, 1995.

Оба романа у годинама објављивања била у ужем избору за НИН-ову награду.

Двадесет година радио у Телевизији Београд. Почетком деведесетих прелази у Редакцију за културу. Ту покренуо магазин Метрополис, новембра 1993, најстарију и најбољу емисију из културе у медијском простору Србије, која се емитује до данас (фебруар 2006).

Ауторски серијал Разголићени град у чијих се дванаест епизода, од фебруара '97. до септембра '98, могло пратити архитектонско, урбанистичко и културно деградирање Београда био и остао једини у својој врсти.

Петог октобра 2000, као члан штрајкачког одбора синдиката Независност, први се појавио на екрану Нове РТС чиме је започела њена садашња историја.

У децембру 2001, покренуо и годину и по дана уређивао магазин Еџ Ју култ, у коме су гледаоци у Србији, кроз ексклузивне прилоге дописница (жене држе до културе, да се не заваљамо) из Љубљане, Загреба, Сарајева и Скопља могли да прате културну продукцију, феноменологију и стање духа у земљама некадашње Југославије. Такве емисије ни до данас нема ни на једној од телевизија поменутог простора. На ТВ Београд Еџ Ју култ престао да се емитује због недостатка новца за хонораре...

У мају 2005, због интервјуа у коме је критиковао актуелног директора РТС-а, отпуштен. Беше то прејака реч за директора. Тужио је кућу, и тај спор добија. У међувремену слободни новинар - без стажа, без здравствене књижице - за приватну продуцентску кућу снима минијатуре о риболову. Пантха реи, мој Хераклите!

Гитару свира од дванаесте године (класична техника). На Страдуну, лета '77, певајући на Онофријевој чесми, зауставио пешачки саобраћај од Пила ка Плочама. Више од половине слушалаца мислило да је то тај Ибрица.

Са хором »Иво Лола Рибар«, лета '88, певао у лионској опери, у представи »Аида« у римском амфитеатру из И.в.н.е.

Од ораховог и храстовог дрвета уме да направи свакакве ствари.

Више од четрдесет пута прошао маршруту од Копра до Дубровника и Котора. Боравио на већини острва хрватског приморја, као и на полуострву Пељешцу.

Поседује машину за куцање ROYAL, модел 1937.

Књиге су му махом у првом лицу; новински текстови никада.

Жена му се зове Бојана.

Од укидања виза летују у Ровињу.

Познаје сваку улицу Београда.

Sve što trebaš u životu je nečije uho, malo polupanje, mrvica osmijeha od koje se može prehraniti cijeli dan

U Americi postoji predivno zanimanje. Ono se ubilo za mene, a ja se rodio za njega. Ghostwriter. Bukvalni je prijevod čuj, ba, mene – prijevod?! kako i naslov kaže, ali pravo značenje je da se radi o, recimo, piscu iz sjenke koji svoje ideje i talenat prodaje kojekakvim kuntzovima, kingovima, grishamima, crichtonima... Oni dobijaju lovurinu, lovorike i slavu, a njemu daju za akšamluka... Zauhar i njemu i njima. Jeste da zvuči malo i kurvanjski, ali pokušao je on pisati pod svojim imenom, nudio izdavačima rukopise i svi su mu redom odgovarali (ako bi se uopšte udostojili da odgovore) da je izgubljen slučaj za pisanje, da se mani čorava posla, da se uhvati kakva čestita posla...

Volio bih da i ja imam jednog takvog da ga izvučem iz špajza kad god mi zatreba, platim mu koju lozu, kupim šiljke i stvar riješena.

Da ne griješim duše. Ima ljudi koji se sami nude, baz ikakve nadoknade, ali čim čujem ono: "Moramo jednom sjesti da ti nešto ispričam, samo ti to možeš napisati", znam da je to neko teško sranje i pitam se je li moguće da ja pišem takve daveže od priča. Ili je to nešto toliko "novo", kao i moj Trubadur gramofon. A, tako i zvuči. Zato i prekidam takve ponude već u samom startu: "Znam, znam..."

Ipak, kad mi jedan čovjek započe priču, umjesto uobičajenog "ovo ti je živa istina...", ponudi se da mi ispriča jedan "istinit vic". Ja se zainteresovah pošto za tu kategoriju književne forme nikad nisam čuo... Elem, neki frajer ti je imao ženu koja je pod bogom milim sve znala, ničim je iznenaditi! Vрати se on s posla i pita: "Znaš li ko je umro?" "Znam", mrtvo-hladno odgovara ona i nastavlja čupati obrve. "Znaš li ko je dobio otkaz na poslu", pita za čovjeka koji ni sam do jutros to nije znao. "Ma, znam", veli ona ne prestajući puhati u tek lakirane nokte. "Znaš li ko se oženio?" Bijući pazuha ona s dosadom na licu svom liku u ogledalu odgovara: "Ma, znam." Ne da se on, pa je pita: "Znaš li šta sam jutros doručkovao?" Ona ga gleda kao zadnjeg kretena: "Bezbeli da znam". "Pa, kako, majka mu stara, i to znaš?" Ona upire drškom u njegovu kravatu: "Pače. Još ti je mozak na kravati."

Frajer naskroz povilenio. Kad se vrati s posla ćuti, prihvati se kašike i pokusa ručak, svali se na kauč da malo ubije sovu, ali, ne lezi vraže - ona ne samo da po cijeli dan gleda meksičke "sapunice", nego i reprize... Digne se i protalaha po

gradu: sreće ljude, gleda u izloge, sjedi u kafani i sluša šta se priča, ali ga strah otići kući i opet upitati: "Znaš li...?"

Jedan dan mu pade nešto na pamet i mada pomisli: "Jesam li ja ovo načisto poludio?" Ode na selo i kupi kozu, strpa je u vreću, pa u gepek, a onda, pazeći da ne sretne nikog od komšija, natovari je na leđa i ostavi je u kadi. S merakom se zavalj u fotelju, stavi hladno pivo pred sebe, raskrili novine, a kad se ona fištrija vrati s posla on i ne diže pogleda...

Ona othuknu kad je skinula pretijesne cipele, pa ode u kupatilo da skine šminku... Začu se kako je nešto palo na pod i razbilo se i ona ufura u sobu: "Znaš li šta je u kadi?"

On ne odgovori spika, nego povuče dobar gutljaj pive iz flaše, odbi gust dim u njenom pravcu i reče: "Znam!"

Oči su mu se iskolačile čekajući moju reakciju na ovaj "istinit vic": "I, šta misliš?" Mada je to bila stara priča koju sam skoro i zaboravio, ja prvo sebe pljesnuh po koljenu, a onda u silnom "uzbuđenju i oduševljenju", kr'nuh rukom po stolu tako jako da se preturi fildžan s kafom, opalih ga štosom u rame, a njemu naočale spadoše na po nosa.

Mahao sam glavom kao da nikako ne mogu vjerovati onom što sam upravo čuo, a on je, sav napet kao struna treptao očima: "Može li šta od ovoga ispasti?"

Priekorno ga pogledah: "Može li šta ispasti?" U njegovim očima se pojavi strah. "Čuješ li ti sebe šta govoriš", nastavih da ga mučim. "Ovo je prva liga! Znaš li šta je prva liga? To ti je ovo što si sad ispričao."

Njemu zamalo suze ne grnuše na oči. Bojao sam se da će mi zgrabiti ruku da je poljubi, pa je sklonih sa stola. "Ne bih ti lagao. Ovo je prava stvar. Treba to još malo dotjerati – naravno, ali..."

On me žurno prekinu: "Svakako, svakako... nisam ja ni mislio... nego, znaš, eto... palo mi na pamet... Ne ljutiš se?"

Nije bilo teorije da ja platim račun. Izađoh iz kafane. Poslije par koraka začuh njegov glas. Stajao je na vratima i mahao mi: "Daco, znači – može?"

Podigoh palac u zrak kao što se piloti pozdravljaju i krenuh kući. Razmišljao sam kako je ono All you need is love obično sranje!

Sve što trebaš u životu je nečije uho, malo polupanje, mrvica osmijeha od koje se može prehraniti cijeli dan, samo jedna riječ što će te izvući iz bespuća i suhe pustinje vlastitosti u kojoj ti se jekom, sve slabijom i slabijom vraća tvoj glas, a ispružena ruka ostaje prazna, znojava, pa suha, nepotrebna i iscrpljena, gdje nemaš koga upitati: "Sjećaš li se...?", gdje tebi nema niko uputiti isto pitanje...

Dragi moj Ghostwriter-u, moj anonimni prijatelju, moj pišče iz sjene, znam da ti ovo nije bilo na umu kad si mi pričao svoj "istiniti vic", da si to drukčije zamišljao. Ako te to imalo može utješiti: zamišljao sam i ja mnogo toga drukčije, ali je ispalo ne onako kao što bih želio nego kao što mora.

Dario Džamonja, rođen 1955. godine, umro 2001. godine u Sarajevu. Iza njega ostaju knjige kratkih priča: *Ptice iz moje ulice*, *Zdravstvena knjižica*, *Drugo izdanje*, *Priručnik*, *Oni dani*, *Prljavi veš*, *Pisma iz ludnice* i posthumno objavljena *Ptica na žici*.

Bio je kolumnista u časopisima *Slobodna Bosna*, *Večernje novine*, *Naši dani*, *Oslobođenje*, *Komunistu*, *Valteru* i *Valter ekspresu*.

Bio je urednik u časopisu *Lica*, dobitnik je nagrade *Veselin Masleša* za najbolju knjigu proze za 1985. godinu, te *Fund Free Expression Award* 1993, *Writes Club Madison Prize for Non-fiction* 1994 i otkupne nagrade za poeziju *Madison* 1996. godine.

Elfrida Matuč Mahulja
ČAKAVSKI ČAKULAN

(Sama zi sobu)

KI SMO ČA SMO I OD KUD SMO – JA Z BODULIJE

Naslov ove štorije van je neč kako da san napisala "Ja Klaudije". Bodulija ... to van je recimo, jedan zemljopisni pojam ki označava moj lipi škoj. Tako ga naime zovu svi kopneni sisavci. Mi, Boduli, mi smo vodeni sisavci aš smo zi svih band zaokruženi z moren.

Boduli su ljudi ki žive na Boduliji. Ako jih kadi god spomenete, reć će van da su to jedni hudi i napose škrti ljudi. Boduli će van pak reć da nisu niš huji od bilo koga drugoga kopnenoga sisavca i da nisu škrti nego škrbni.

Ja ću van reć da su ljudi po svuda isti. Jur je kroz moju kuću pasalo ljudi i ljudi svake šorte i od svakuda i svi su isti. Pate od istih kurijožij, ogovaraju, karaju se, kuhaju, prde, noge jin smrde itd. da ne gren vero va detalji - ki zna kamo bin finila.

Ovo "karanje" ću van odmah prevest da ne pride do kakove zabune ili da me ki optuži za voajerizam. Na mojoj čakavštini "karat se" znači svađat se. Imela san slučaj da me je jedan čovik ki je bil kopneni sisavac pital za sobu pa me je tako zmlaltretiral da san mu šla reć: "Ma znate ča lipi moj čovik. Bolje da vi ne pridete kod mene na smještaj aš ja i vi bimo se odmah pokarali!" Taj isti se je najprvo malo zagrcnul a onda mi je rekal da će odmah prit. Potle san mu morala prevađat ča san ja to mislila. Jezične barijere znaju bit zafrigana stvar.

Mi 'z Bodulije van se volimo našalit i na svoj račun. Čovik se more nasmet do suz kad jedan garantirano Bodul pride do mora malo zmočit noge po leti. Boduli van se idu okupat dva-tri puta va celomu letu i to su van oni ljudi ki su najbeliji na plaži. Pridu do kupališta zi kakovu god Vespičinu ili Gileričinu - Kymco ne vole aš da njin se vide poznaju. Pod pazuhon nose šugaman i šampon. Da, da šampon ... zač bi doma trošili vodu kad je tuš na kupalištu! To je ono zač se zovu škrbni.

Bodul van se nikad neće tepal hitit va more. Još i to. Pa da ga kolpa. Bodul se toća malo po malo baren uru vrimena prvo nego zapliva šiguro slobodnin stilon. Vani je prije nego ča je šal nutar i brzo pod tuš - dokle još ni red. Onda lipo opere vlasi, škinu, trbuh i sve ča još ima - ovisno koga je spola će ne!? Potle ovoga ritualnoga kupanja legne na šugaman i zaspi kako top. Njega nikad niki neće pokrast dokle spi aš ni ne nosi takujin zi sobu. Ča će mu.

Ovo se zove oprez i zato Boduli retko kada imaju salmonelu, a kad ju ki i dobi to je ondat opća uzbuna na škoju. Tako, malo san van danaska provala približit

narodnost kojoj i sama pripadan. Kako se Istrijani vole zvat Istrijanima - tako i mi Boduli volimo svoju autohtonost. I ne parajte - da nismo dobri, ne bi nam se doseljavali i tako važni kopneni sisavci ovamo kako ča su lički medvedi. Stojte kuraju!

KREMOTERAPIJA

Gren va "DM" (tamo kupujen - čitaj trošin - aš me tamo cijene). Kad se vrata sprid mene same otvore zazvone nikakovi zvončići da se zna da san to jušto prišla nutar – jako važna persona – ja.

Mmmmm, stavin prst u usta i gledan ča je na sniženju; a onda pomalo partin naprid gledajuć po stalažami ča mi se lipoga nudi.

Dijetalna prehrana - ne, to mi ne rabi ionako mi svi govore da san sve mršavija. Kolo toga bin se i zamislila da mi to ne govore već dvajset let. Da mi je ča, već bin bila umrla.

Piture za vlasi, e toti bin mogla čagod nać i za se. Da, da, da ... hitan jednu pituricu va košaricu (neka se najde).

Plene - ne, ne ... za je'nu vrstu san prestara, a za drugu još premlada ... Na stalaži sprid mene kreme - KREMOTERAPIJA - ulja, mlika, kreme, blato, ovo ono - sve protiv celulita. Ti selo sauna gaćice! - znan komu bi to dobro stalo, ma van neću reć.

Onda za strije, protiv strij ... majko Božja, ča sve neće zmislit. A ja san leto dan mazala debelo meso zi nikakovu japansku mast pa niš - ni naprid ni nazad. Ne dan svoje strije!

E najveća fora mi je najnoviji izum: "KREMA ZA BORE KE SE NE VIDE". Koga Boga će mi krema za bore ke se ne vide!!??

Meni rabi krema za one ke se vide! A te baš i nisu jako efektne. A niš, ne dan ni svoje bore - i neću prepustit šarm svojih bora drugima!!! To su moje bore. Iman one dvi ozgor nosa kako ča je imil Broz - mislilačke ... ča ni to šarmantno??

Dokle priden do kase vidin da je red - veli. Ženske su prišle na masovnu kremoterapiju ... obrnen se na petami; tornan onu pituru za vlasi od kud san je i zela i za čas se čuje onaj zvončić ki svimi obznanjuje da san jako važna ja - jušto šla van z butige.

MULARIJA

Onput smo svi bili mularija. Šmrkavi kolo nosa, razbijenih kolen ... ma mularija, bez brig. Nisu nan hodili pozivi za sud ni računi od struje. Mislili smo samo ko će nan otac i mat kupit "Gavrilovičke", a kad bimo bili dobili "Parizer" va pecivu od pekara Tihića ko se je topilo va ustimi prišlo bi nan zi želuca va tintaru i pomalo smo ćapivali onu životnu istinu o onomu ča je dobro a ča se za dobro prodava.

Nikako, svakomu pride va je'non dobu od života nikakova želja da bi imel mulariju. Znete ča, kad malo gledan okolo, nasmijen se više puti sama zi sobu aš nikako više ne znan ko ta želja pride prirodnin puten ili je i to, kako i sve drugo va životu postalo nikakov "trend". Znete ono, Jive Jivićev od pokojnoga Jura z Gornjega Sela postal je otac peti put, pa valjda moren i ja prvi put. Ili pak, amamo ke lipe kolica vozi ona Mare. Baš ju je lipo vidit. Ma, ostala je vero debela, mene bi bilo puno lipše vidit zi takove kolica pa gren i ja ostat trudna. Srića Bog da znan kako se to ostane ... hihih. I tako van se obično prnese ta velika odluka va životu o tomu kako ćemo imit mulariju. I imamo ju – ako Bog da. E kad mularija pridu, onda skopčamo da ostat debel ili ne, imit lipe nove ili polovne kolica i častit pol sela aš se rodil sin nima nikakove veze zi činjenicu da je dite va kući. Dite postane centar svita i svih događanja. Otac i mat najdu se na sto čud i ćapiva jih panika na svaki i najmanji plač svoga novorođenoga. Onda ga se nosi simo tamo po kući i da ne dužin kolo toga ... t'r to smo svi pasali.

Otila san reć da su mularija – ljudi. Mići ljudi ki se spravljaju bit veli ljudi. I kad smo jih već odlučili imit, na nami je da njin damo ruku i popeljamo jih tin puten ča bolje znamo i umimo. Mulariju rabi pazit i mazit. Mulariju rabi učit kako da narastu va poštenih i dobrih ljudi. Kako da postanu svoji. Kako da razlikuju dobro od zloga. Na njimi vavik rabi imit jedno oko – ma ča god gledalo ono drugo. Mularija rabi našu jubav, aš ko ju ne dobi, neće ju znat ni prepoznat ni komu drugomu ju dat. Mularija ne rabi naše frustracije, niti rabi bit ventil priko koga ćemo mi praznit svoji nagomilani problemi. Mularija rabi nas. Mora se osjetit šiguro. Mora imit svoj dom pun topline ki će ju dočekivat kad pride zvana ili zi škole. Mularija je investicija za budućnost.

Mulariju rabi znat imit. Pa neka nan lipo i da žbekac va guzicu kad napuni nike leta – imit mulariju je bila naša odluka va životu.

Svaka odluka za sobun poteže i nikakovu odgovornost i posljedice. I da, rekli mi ča god ćemo, ma kad dobiš svoju mulariju zgubil si dozvolu da se kako mularija odnosiš prema životu – barem na jedno "određeno vrime".

Ovo bi rabilo zalipit na vrata od frižidera. Ala Bog!

ŠUMPREŠ (U PRIJEVODU PEGLA ILITI GLAČALO)

E ženske! Kupila san čera šumpreš na rate! To van je ono "ki nima posla da ga najde". Pitate se zač? Sve ću van pravit - pomalo.

Prvo san zbudila muža zi prvoga sna, jušto je bil' zaspal. Bilo mi je žal, ma ča moren kad je rabilo poč kupit špine za novu kuću. Ni to nika kuća - ma istešo - špine rabe kako i za svaku drugu. A ja špine ne moren poč kupit sama.

Kad zbudite muža ki je tek zaspal - ča da van govorin - bude van žal već potle par minuti. Svakako, šli smo po te špine u velu butigu.

Kupujemo mi te kaštigane špine a moje oči lete po butigi i zalijepe se za šumpreš. Piše "AKCIJA KUPIŠ ŠUMPREŠ A DOBIŠ JOŠ I STOL ZA ŠUMPREŠAT" ... i to ne bilo ki stol - nego od "Phillipsa" (a to su van posebni stoli - znate)!

Ni to ni bilo kakov šumpreš! To je šumpreš na paru, ma ne bilo kakov šumpreš na paru (ovakovoga ima moja kunjada - ovo je naročito bitno!) ... ima posebnu bačvicu za onu destiliranu vodu i š njin šumprešaš kako profesionalac u vešeraju! Moj muž jušto nosi špine u auto, a ja mic po mic pomalo i z biranimi besedami priden do njega z punimi rukami špin i priopćin mu svoju namjeru o kupovini šumpreša.

"Ča si pala z mendule! Taj šumpreš košta priko hiljadu Kun! Ča će ti to!?" - ma me je škuro pogjedal.

"Ma, ča ča će mi to! Već nisan kupila šumpreš od 1988. leta! Sanjan o ovakovomu šumprešu, a 'lej i stol ću dobit - likalno mizo Phillips!" - rečen ja ufendeno.

"Baš da ćeš ga dobit! Za te šoldi moredu i napisat da ćeš ga dobit! Ma delaj ča ćeš" - rekal je jadan i šal spraviti špine.

Kad je nestal z vidika ja san pak zela moj šumpreš "iz snova" na četire rate i dobila san taj stol "GRATIS" i da van još pravin ma pssssst, aš mu to još nisan ni rekla - zela san i kosilicu za kositi dlake na nogami - onu ča ima šokator kože da manje boli! Tako su mi rekli da će mi šokator šokirat kožu pa da neću ni znat da sama sebi čupan dlake - dakle ovo je poučak:

Kupila san šumpreš od priko hiljadu Kun i to je moj grih (Mea Culpa), ma san šubito kupila i kosilicu za "samokažnjavanje" - mamo ljudi ča to boli - zi šokatoron i bez njega! A ča je najbolje od svega, sad moran stalno šumprešat aš' kad san već dala toliko šoldi ... t'r znate kako to gre! ...

Elfrida Matuč Mahulja, rođena 1967. – svibanjsko dite. Bodulka s otoka Krka gdje živi i radi i nastoji misliti pozitivno (što joj ne polazi uvijek za rukom).

Radi (čukni vo drvo!).

Izdala zbirke poezije: „Vidici i mrakovi“, „Rukohvat ljubavi“ i „Ugriz proljeća“, te zbirku kratkih priča „O ljubavi i zabludama“. Kolumnistica „Lupige“ (kolumne piše isključivo na čakavštini otoka Krka).

Objavljuje i na: "Da bih bila ja" i "Moja sjena i ja". Suraduje na Pelud.netu.

Георги Господинов

ИСТОРИЯ С ГАРА

На всички централни гари по света се заформят едни и същи сюжети с център гаровите тоалетни и с участието на наши хора. Историите се въртят около това как да се надхитрят автоматичните врати на тези тоалетни, т. е. как присъствието на българин около тези врати прави невъзможно функционирането на системата автомат-монета-един нуждаещ се.

Посредством една монета и бързо приплъзване на телата едно след друго може да бъде постигнато облекчаването на цяла група пасажери. При една от тези акции, чувал съм, на някаква немска гара автоматът на тоалетната врата не издържал и блокирал. Останалият вътре малък колектив, като не знаел как да извика за помощ, започнал да крещи единствената позната немска дума, която вероятно бил научил от стари руски филми за войната. А именно:

- Ахтунг!!! Ахтунг!!!

Кое то произвело неописуема паника на немската гара, опразване на чакалнята и повикване на групите за борба с тероризма. Така едните отвътре викали "ахтунг", другите отвън отцепвали района и очаквали взрива.

Отговорът на въпроса "Къде сме ние сега?" е аналогичен на горната история. От тоалетните излизат предупредителни викове. Всички са наясно какво става, но никой не отваря и никой не излиза. А единственият изход в тоалетната е надолу. Към тартара.

Кристин, която маха от влака

Така реши - да маха на всеки.

Влакът минаваше през Средна Европа, нейде след Татрите, през цялото славянство на пейзажа, дълги редици окосена люцерна, глухарчета и маргаритки. Макът около релсите беше полудял. Имах чувството, че всички средноевропейски железопътни компании се издържат основно от продажбата на опиум. Слънцето вече залязваше и залезът из тези равнини обещаващо да бъде безкраен, а надвесената през прозореца Кристин проблясваше като станиолена. Дойде ми наум, че според някои само едно махване на пеперудата с крила може да промени света.

Тя се обърна и ми заяви, че не е пеперуда... още по-малко пък станиолена. Понякога наистина имаше изумителни способности. Надвеси се пак навън и замаха енергично с ръка на някакъв възрастен селянин и средноевропейец едновременно. Човекът я забеляза, поколеба се за миг, стори ми се, че дори се огледа свенливо наоколо, и отвърна на поздрава.

- Е - обърна се пак Кристин, - мисля, че здравата го зарадвах.

- Здравата се натресе в живота му - отвърнах. - Представи си сега как този мъж се прибира в къщи при застаряващата си и доволно отегчила го жена, хвърля сено на магарето, дава каша на прасето, прибира овцете и сяда на изкорубената седалка от камион пред дома си. И през цялото време, представи си, ти не му излизаш от главата. На всичко отгоре адски му напомняш някаква жена, която е забутал толкова дълбоко в паметта си, че не си е позволявал да мисли за нея вече 38 години. И колкото повече мисли и отпива от мастиката, защото той междувременно си е взел шишето, толкова по-ясно му става как всичко е минало покрай него като ей този влак. Просто влаковете не спират тука, в скапания му, малък, мръсножълт като препикана стена на гаров клозет животец. И точно сега на прага излиза жена му в поизбелял халат на розови цветчета и му вика да престане да се налива и да се прибира за вечеря, а той не я поглежда и му е толкова криво, че дори не му се иска да запрати бутилката по нея. И сега сякаш същият онзи влак отпреди 38 години се връща и много бавно минава отгоре му. Ужасяващо бавно...

Усетих, че въображението ми набира някаква садистична инерция и млъкнах. Кристин се беше свила на седалката до прозореца и ме гледаше почти уплашено.

- Сериозно ли говориш?

- Предупредих те. Не можеш да се намесваш в живота на хората дори с едно помахване с ръка. Понякога, без да искаш, се превръщаш в съдбата им.

- Глупости. Отвратително е да вкарваш всичко в разни истории.

И за да покаже колко е убедена в думите си, тя се извърна рязко към прозореца и нарочно махна на един кантонер, застанал мирно в малко широката си униформа край минаващия влак. Кантонерът остана все така строг, само повдигна изразително вежди и докато можеше, проследи с очи махащата Кристин. Сигурен съм, че поне няколко минути след това продължаваше да стои в същото положение със силно извърната наляво глава. Кристин наистина изглеждаше неотразима в така и несвършващия здрач.

- Защо той не ми отвърна, а?

В гласа ѝ имаше такава обида, а в очите ѝ обвинение, сякаш аз държах отговора скрит в известна само на мен история. Обясних, че той в момента е на работа и неговото махване би могло да се изтълкува по съвсем друг начин от машиниста.

- Въпреки всичко той те хареса - вметнах аз, - и определено мога да кажа, че едва се стърпя да не ти махне.

Тук тя направи някаква физиономия, която трябваше да изрази крайна незаинтересованост от това дали един кантонер я харесва, или не. Но след малко подхвърли уж между другото:

- Все пак, ако толкова съм му харесала, би могъл да ми отвърне, каквото и да му струва това.

- Сигурен съм, че вече съжалява. Само си представи, че не се беше сдържал и се размахва като...

- Щях да кажа като палячо, но това би я обидило и внимателно продължих.

- Машинистът веднага би изтъкувал това махане бог знае как. Може би щеше да смени коловоза и сега ние с теб щяхме да летим срещу някакъв насрещен влак. И така твоят кантонер би изгубил всякакъв шанс да те срещне отново. Предполагам, че всичко това е минало за секунда през главата му и го е възпряло.

Тази версия определено ѝ хареса, но тя очакваше да чуе цялата история.

- Само не се опитвай да ми пробутваш ужасии като предния път.

Успокоих я, че тук историята е съвсем друга и този път се е намесила съвсем щастливо в съдбата на младия кантонер. Бях принуден да разказвам с големи подробности как за него от този момент нататък нито един влак няма да бъде просто влак, а вестител на най-хубавото нещо, което е виждал в живота си. И как всички пътници отсега нататък ще виждат един влюбен кантонер, шарещ с поглед по прозорците на отминаващите влакове...

Докато слушаше историята, Кристин пропусна да се намеси в съдбата на младо семейство с бебешка количка, три циганчета, махащи възторжено край някаква бариера, една баба и две кучета.

Муха в писоара

В една немска тоалетна, мъжка, подразбира се, писоарите изглеждаха така: лъснати до блясък, това ясно, обаче в средата на всеки - по една муха. В първия момент гнусливо се отдръпваш, после виждаш, че мухата е нарисувана. Пълен реализъм. Тази муха там изпълняваше поне две функции. Първо, с абсолютната си неуместност тя трябваше да подчертае цялата асептика на немската тоалетна и в частност писоар.

Втората функция, поинтересувах се и разбрах, беше чисто прагматична. Мъжът пред писоара трябва да има някакъв обект, който да цели. Мухата е добра мишена, дразнител, цел, която мъжът несъзнателно иска да поразии. И посредством простата двоична система "мишена - поразяване на мишената" вероятността от разсеяна стрелба извън писоара неколkokратно намалява. Така и мухата улучена, и тоалетната чиста. И мъжът удовлетворен.

Всичко това може да се случи само в немска тоалетна, където мухата е нарисувана. Ами ако сме в тоалетна на Балканите?! (Тук им викат клозети - и правилно.) Първо, мухите са повече от една. Второ, са живи. И трето, не стоят на едно място.

Тук прекратяваме историята, защото на гнусливите читатели им прилошава, дамите се чувстват пренебрегнати, а аналогите се превръщат в алегии. Някоя история вече не е безобидна.

Георги Господинов (1968) е автор на стихосбирките: "Лапидариум" (1992), "Черешата на един народ" (1996, 1998, 2003), и „Писма до Гаустин“ (2003). Романът му "Естествен роман" (четири издания - 1999, 2000, 2004, 2005.) получава Специалната награда на конкурса за нов български роман "Развитие" и е сред най-търсените и превеждани български книги. Публикуван е на осем чужди езика досега - английски, френски, сръбски, хърватски, чешки, македонски, словенски, датски... Забелязан и рецензиран от „Ню Йоркър“, „Ню Йорк Таймс“, „Гардиън“, „Таймс“, „Вилидж Войс"... Сборникът с разкази "И други истории" (2001, 2005) излиза на френски, немски и чешки. Господинов е автор на пиесата "D.J.", която печели Годишната награда "Икар" за най-добър български драматургичен текст (2004). Съсценарист е на игралната новела "Ритуалът", част от европейската копродукция "Lost and found" – филм, открил програма "Форум" на Берлинале' 2005. Най-новата му книга е литературно-историческото изследване „Поезия и медия“ (2005).

Laura Barna
PAD

Svi su nervozno iščekivali da se popnem, priželjkujući neskriveno moj skori pad. To se i dogodilo. Ipak, ne toliko uobičajeno, redovno, uhodano, ponajmanje brzo. Dogodilo se da sam padao van svih očekivanja dugo; bezmalo večnost je potrajao taj moj nervozno iščekivani pad. Zapravo, dibidus sam smorio kibicere; iznureni, negodujući, odlazili su kud koji, histerično odmahujući rukama; iza njih je ostajala gomila odbačenog đubreta (kakvo se učestalo nađe kod čekalaca), ulepljena pljuvačkom kao tutkalom.

Kad konačno padnem, biće to samo lak i udoban spust, bez ateriranja jer gomila đubreta je zauzimala pozamašnu površ, dokle mi je dosezao pogled. Ali, do pada ima još podosta, mislio sam opušteno, usporeno mlatarajući širom raširenim rukama u pernata krila. Nastojao sam koliko-toliko da opravdam iščekivanja prizemljaša, upinjabo se iz petnih žila da zauzmem ptičju pozu (ili sam barem verovao da je zauzimam), strmoglavljujući se pravac u najzbiženiju gomilu, koja se sad, dok se rasplinjavam u prisećanjima na Da Vinčijeve crteže i makete fantazmagoričnih ptičurina, vidno proredila.

Doduše, ostala je nekolicina najupornijih; mogu lepo iz ptičje perspektive da im prebrojim temena: jedno, dva, tri, četiri, pet, šest – grickaju zanoktice i nokte, pljučkaju izgrickano, trljaju mokre dlanove o butine; nogama besno otšutkuju ulepljene humke; posle su im ostaci izderane hartije lepršali sa vršaka cipela ili bi se posesivno obmotavali oko nožnih listova, što ih je dodatno razdraživalo; čuo bih odonuda i pokoju sočnu psovku, prigušenu batom nogu; strelovito se uspinjala, kao prasak rasprskavala oko mojih hipersenzitivnih ušnih školjki, ali mi to, začudo, ovaj put nimalo nije smetalo.

Privikao sam se čak i na neuobičajeno dugo padanje; odsustvo gravitacionih sila me nije zbunjivalo, čak ni bajkovito lebdukanje još. Na šta se sve živ stvor neće privići, iščuđavao sam se; na kratkotrajnom iščuđavanju se sve uglavnom i završavalo. Pad mi je pričinjavao osobito zadovoljstvo i to mi je bilo sasvim dovoljno. Jedino me gomilica razočaranih kibicera pomalo zabrinjava; rovere po donjem stomaku kao krtice, i bilo bi fer da bar najupornijim priredim očekivani prizor zbog kojeg su propustili i poslednji tramvaj, jer evo, moj slobodni pad upliviše u novi dan, ponoć je odavno prošla, ulični čistači raskršću humke đubreta, prte ih u džakove, odnose nekuda.

Izdržite, još malo, samo što nisam – paaaoooooooo! hteo sam da im doviknem ali mi je naprasno ponestalo daha; oćutah kao riba sad već praćakajući se odnekuda slepljenim nogama u skliska peraja. Nisam siguran – letim li ili plivam, o padanju dakako više nije moglo biti ni pomena. Svejedno, novo iskustvo

razvuklo mi je usne u razdragan kez; kezim se dodatno obradovan spoznajom kako to odavno nisam činio; dumam, ne вреди, ne mogu jasno da se setim kada li sam se poslednji put smejaao načinom iskrenog smejača.

Misli mi uporno podgurkuje nekakav licemerni poltron; odeven je kao i ja, liči na mene, zapravo neodoljivo mu njuška podseća na moju i od tog prizora me spopada jeza. Ali, priznajem, prijatan neki, taj moj novopečeni kez, milina mi od njega, razgoni čak i jezu. I, iako neiskusani po tom pitanju, verujem da me je naprasno skolala sreća. Poltron je zaklopio šakama lice, glavu zagnjurio pokajnički među noge, pada uporedo sa mnom; usput tuguje. Žao mi ga najednom; nespretnjakoviću ne polazi za rukom (niti za nogom) da zauzme pozu za pad te lebdi u mestu kao kakav besmisleni lebdeći objekat, kviri mi prosek, i ako nameravam konačno da dočekam pad, svakako bih morao da otkačim zabušanta.

Jedno, dva, tri ... tri ... teme? drvo!, no dobro, nije loše ni tri, bez drveta. Tri kibicera, dakle, i dalje iščekuju; ruke su sad uvukli duboko u džepove, povremenim cupkanjem održavaju budnost, ostavljeni na pometenoj čistini kao kakvi kameni samci. Slepica ih ne napušta, i sad bih smesta morao nešto da preduzmem, bilo šta, napravim tobož skandal, pogibeljni gaf ili kakav dobar izazov akrobate, konačno, bar malo im priuštiti od očekivanog zadovoljstva.

A kako bi bilo da strmoglavim licemernog poltrona – sasvim prikladan prizor, uzgred, zauvek se otarasim napasti što mi samovoljno mutlja po mozgu jer, čvrsto sam bio odlučio, od noćas u svoje srce propuštam samo nju. Dovoljno je da umilnim smeškom kurvinski prošapuće lozinku: s-r-e-ć-a i ja bih bez razmišljanja otkatančio vratanica svojega srca. Izvolite, gospojice Srećo, Srećice, samo napred, pravac – tu, još bih usrdno kružio kažiprstom po levoj polovini grudnog koša.

Na brzinu proveravam stanje stvari s kezom, odlično, tu je, ne mrda, moj je. Ja, Smejač! obradovan sam.

Poltron je zaokupljen tugovanjem. Slepica! Glavu i dalje drži zarinutu među raskrečene noge i mogao bi sad sasvim olako da se otkotrlja nekuda, tako savinut u tugaljivo klupko, daleko, što dalje od nas.

Opa! jedan od trojice kibicera upravo je pao, kolena su mu časom klecnula i – paf! Glava mu ostala zarivena u sveže opalo lišće; uskoro bi moglo svega da ga prekrije jer je u međuvremenu počeo da duva severac i lišće je lepršalo naokolo kao paperje. A možda su mi krila popustila, razdesila se pa odkojekuda ispadaju šarena percad. Da me barem glasne žice nisu izdale, priupitao bih uljudno, pokajnički licemernog poltrona ne čini li mu se listje kao paperje. A i da me nisu izdale, taj me više ne bi čuo. Eno ga, kotrlja se, zlikovac, brzinom svetlosti,

nestaje mi iz vidokrug; odlično! Tužni parčići mu poispadali, pa batrgavo kaskaju za njim. Jedna beda manje, mislim ali sumnjam.

Mislim i na dva preostala kibicera; priljubili se jedan uz drugog, održavaju ravnotežu, ne razabirem, nije li ostao jedan ili su ipak dvojica. Svejedno, Jedan ali vredan ili Jedan k'o nijedan. Prezirem krajnosti i ugojene crve sumnje i pravo je čudo ko mi ih sad, u odsustvu licemernog poltrona, gura u mozak. Taj je bez sumnje daleko odmaglio, raspršio obogaljenu parčad tugovana po vazduhu i bestraga zbrisao.

Uspeo sam da padnem u momentu kada su se dvojica kibicera bez svesti skljojali jedan preko drugog, taman pred zabezeknuta lica pridošlica koji su brzinom sužavali krug uokolo žive humke. Nisam mogao da odvojim pogled od opsenjujućeg prizora.

Čekam. Čekamo. Čekaju. Priliku. Da se pridignem. Pridignemo. Pridignu.

Beograd, novembar, 2005.

Laura Barna, rođena 1964. godine u Jazovu (Senta). Objavljuje proze u književnoj periodici. Objavila arheološki roman *Protovir* (2003.) i knjiga priča *Nevolje gospodina T. ili suteran* (2006.). U pripremi su roman *Sanatorijum pod belim* i knjiga priča *Tamo neka zanimanja*.

Živi u Beogradu; piše gde slučaj odredi.

Марлена Петрушева
М. ОДИ НА ПАТ

1. М. ОДИ НА ПАТ

Една вечер М. остана будна. Не знаеше што да прави со зборот, се плашеше од него, а уште повеќе од тој што ќе го прочита.

“М. заминува” – напиша.

Го отвори чадорот и излета низ широко отворениот прозорец.

2. ВРАТИТЕ НА КОИ М. ПОДЗАСТАНА

Леташе М. најпрво во височина, и многу високо леташе. Пот ја облеа. Гледаше во светилките од некои будни куќи. Се прашуваше каде да подзастане за да се напие вода, но тоа повторно мораше да биде височина за од каде повторно би да полета. И гледаше, бараше, трагаше но не го најде тоа место.

3. СКИНАТИОТ ЧАДОР

Некоја заскитана нокна птица се удри во чадорот на М.

М. се закачи за една ѕвезда.

4. М. ЗАКАЧЕНА НА ЕДНА СВЕЗДА

Закачена така М. на ѕвездата, најпрво беше разнебитена. Се прашуваше дали и е добро или пак нешто и пречи. Подоцна се сети дека и не и е толку лошо затоа што немаше многу избор.

5. ПОИСТОВЕТУВАЊЕТО НА М. СО СВЕЗДАТА

На М. чадорот за летање одамна И. беше скинат па немаше многу избор. Изгледа дека патувањето заврши. Се закотви М.

Цврсто за ѕвездата и не се ни обидуваше повеќе да оди на друго место.

Најпрво ја испитуваше И. кога најде малку плодност за преживување реже “останувам”. И остана, но сепак се надеваше постојано дека ќе смогне сили да го поправи чадорот.

ДЕВОЈЧЕТО И ЦВЕЌИЊАТА

Еднаш во еден град живееше едно девојче. Надја и беше името. Таа беше толку убава, но тука лежеше нејзиниот проблем. Кога и да излезеше надвор во градината, љубоморните цвеќиња беа толку засрамени од нејзината убавина и тие умираа. Кутрата Надја, толку беше тажна.

За да го измени сето тоа најпрво ја скрати косата, и отиде повторно во градината, но повторно истото. Цвеќињата засрамени ги наведнаа полека главите и умреа.

Таа не знаеше што да прави, а толку многу ги сакаше, а тие ја напуштаа. Размислуваше таа, и...

Надја ја зема бојата за кондури од нејзиниот татко и си го обои лицето. Кога излезе повторно во градината, цвеќињата беа толку исплашени и умреа. Кутрата Надја, не знаеше што да прави и почна да плаче. Таа плачеше и ден и ноќ, и наредниот ден, и ден потоа. Не остана тоа незабележано.

Плачењето остави траги на нејзиното лице, линии по кои солзите си направиле пат на движење. Таа веќе беше лута на цвеќињата. Сега реши повторно да појде во градината, но сега со нејзината болка и лутина. Цвеќињата се однесуваа денес многу чудно. Тие само стоеја исправено на своите места, подредени како војничкиња и гледаа во Надја. Не го тргнаа нивниот поглед од неа. Надја беше сега изненадена и нејзината насмевка беше повторно на нејзиното лице. И чудно, цвеќињата беа сеуште живи.

Таа ја загуби насмевката во своите очи од плачењето па така и убавината отиде со солзите.

ГЛУФЧЕТО КОЕ САКАШЕ ДА ОДИ НА МЕСЕЧИНАТА

Во една од куќите од населбата, разбрав дека се доселил нов член, но да не должам, некое глуфче за кое јас ќе го користам името Марко.

Марко не е едноставен глушец туку тој е патник. Јас дури и муабет си направив со него. Комшиите си го донеле со себе од претходното живеалиште.

Одам јас на прошетка така, а се нешто ми шушка, се вртам и што да видам. Глушец се влече по мене. Застанувам...и тој стои. Правам еден чекор и тој прави чекор. Па добро ќе одиме заедно на прошетка, и тргнавме. Морав да го скршам мразот па започнав муабет.

- Знаеш Марко уживам во вечерните прошетки особенокога не сум сама – велам јас.

Марко застапа пред мене толку се возгордеа себе си и рече дека и него му било мило. И така си се размуабетивме.

Марко се расприкажа за неговите сопственици кои го терале да ги брка сите соседи кои ќе им дојдат, мачки, кучиња...и така ми раскажа Марко дека со мене е затоа што денес од кај нив сум побарала две лажички кафе. Продолживме да одиме но јас веќе засрамена молчев пред Марко.

Тој ме изненади со признанието дека не ги сака своите стопани туку останува со нив затоа што сака да оди на месечината.

Нешто не ми беше јасно...

- Твоите стопани сакаат да одат на месечината? - прашав јас.

- Па, да, знаеш јас веќе неznam кој пат по ред се селам со нив и ми беше мака од тоа. Ги прашав до кога ќе се селиме на секои два месеца затоа што и јас сакам да се вдомам, семејство да створам, а тие ми рекоа дека дури и на месечината да одат, јас ќе одам со нив. Па така, јас го чекам патот до месечината.

Марлена Петрушева, родена во Скопје, 1979.

Студент е на филолошкиот факултет на групата општа и компаративна книжевност.

Се занимава со пишување на проза поезија и критика-есеистика кои повремено ги објавува.

Nikola Stjelja

ŽRTVA

Soba je bila vlažna, ispunjena znojem. Sjećam se majčinog vriska i sestrinog zapomaganja. Tata je kretao na mene s peglom u ruci.

Pobjegao sam kroz vrata, van u hodnik.

Zatvorio sam ih i na naslonio se na kvaku, odlučan da nikoga ne puštam Van. Disao sam duboko, hvatajući zrak u gutljajima. Ali, zanimljivo nisam osjećao nikakav napor. Odjeća mi je bila sva natopljena znojem.

Čekao sam.

Nisam se nikada osjećao tako živim.

Iza vrata se nisu čuli nikakvi zvuci, nisam znao što se događalo. Jesu li ga smirile, ili se njima nešto dogodilo. Trebam li pobjeći, u čarapama i trenerki, kroz prozor poput lopova?

Bijes je protutnjao kroz mene, poput plamena. Neću bježati. Dosadilo mi je biti žrtvom.

Martin je krenuo za teturajućom prilikom. Pratio je gada već tjednima, snimajući sve njegove gnusobe. Gad je zlostavljao svoju obitelj. Pio je i tukao ženu, vrijeđao kćer. A, ponekad je ulazio noću u njezinu sobu i zavlačio se u njezin krevet. Gadio se Martinu, kao što mu se i gadila njegova žena koja nije činila ništa da ga spriječi.

Martin je znao da je još nedostajalo samo malo da u toj kući stvari totalno izmaknu kontroli. Vido je cijelu povijest bolesti- zlostavljanje, kajanje i faza u kojoj je gad obećavao da je biti bolje i da će se sve promijeniti. Kad je bio on veseo, žena i kćer su mu bile vesele. Kad je on bio tužan, one su bile tužene. Zrak koji su disali u toj kući bio je ispunjen bolešću. Nikad se neće popraviti. Uvijek bi se našao nekakav razlog za povratak na staro. Gad bi se napio, došao doma i vrijeđao ženu. Kad ne bi uspio ispucati svoj gnjev na žene i krenuo bi na kćer.

Gad, sada će platiti.

Martin ga je pratio svuda gdje je išao, nevidljiv u sjenkama grada u kojima se tako udomaćio. Kretao se tiho ne zamjećujući vlagu i hladnoću na koži, niti nelagodu koju su izazvale bolne noge. Ništa ga nije odvlačilo od njegova plijena. Večeras će krenuti u akciju. Skupio je dovoljno dokaza da osudi gada.

Ono što ga je pokrenulo na akciju bio je pogled njegove kćeri. Već je neko vrijeme promatrao kako se bijes budio u njoj. Dozlogrdilo joj je da ju upotrebljava kao lutku za ispucavanje svoje neprirodne požude. Znao je jer ju jednog dana vidio kao uzima nož iz kuhinje, i kriomice ga sprema ispod kreveta. Ne smije upotrijebiti taj nož. Ne smije.

Otvorio sam vrata i pojurio unutra. Dočeka me je prazan hodnik, skrenuo sam desno i ušao u kuhinju. Zgrabio sam prvi nož koji mi je pao pod ruke. Osjećao sam se laganim poput pera dok sam krenu u dnevnu sobu. Majka i sestra me nisu primijetile kad sam ušao, bio je sam toliko brz. Nekoliko koraka, i našao sam među njima, nož skriven ispod podlaktice. Neću više biti žrtvom, neću više biti žrtvom. Njegova vrijeđanja, njegova povraćanja i njegovo uništavanje mog života.

Tata se izgleda smirio dok sam bio u međuvremenu vani. Nije imao više peglu u rukama, i na licu mu se nadziralo iznenađenje, sram i krivica. Mama me je pokušala zaustaviti, ali sam bi previše brz. Previše odlučan.

Prekasno za sve nas.

Zašao je u uličicu. Osim njega i Martina, nije bilo nikoga u blizini. Krenuo je za njim.

Uličica je bila neosvijetljena, a jedini tračak svijetlosti u njoj dolazio je sa ulične lampe i osvjetljavao je samo njezin ulaz otkrivajući gomilu smeća. Začuo je sam mlaz urina, i ugledao ga kako se klati pišajući po zidu. Prišao mu je tiho. Bio je toliko pijan da nije primijetio Martina sve dok mu nije prošaptao u uho:

"Pozdrav, gade. Došao je trenutak da platiš račune."

Trgnuo se, i šlampavo se okrenuo. Doteturao je u zid i pogledao ga. Nije završio sa pišanjem. Mlaz urina poprskao je Martina po hlačama i cipelama.

"Tko... si ti ? Daj odjebi, što želiš od mene."

Nasmijao mu se u lice. Ostao je bez riječi, pišajući po sebi i Martinu. Martinu nije smetalo, uskoro će završiti. I tako je u životu doživio i gore.

Ošamario je gada.

Šamar je doletio iznenađa i gad je doteturao u stranu. Pokušao je uhvatiti ravnotežu, ali je bio previše pijan za to . Zapeo je za smeće na podu i pao među razbijene boce i komadiće ambalaže. Opsovao je nešto i pokušao se dići. Martin mu nije dao. Skočio je na njega, i rukama ga prikovao na zemlju zarivši mu lice u smeće. Pokušao se oduprijeti, ali je Martin bio jači.

Pokušao je moliti, ali mu je glas bio zagušen smećem.

"Prekasno je gade za bilo kakvu molitvu. Vidiš, znam sve o tebi i što radiš. Pratio sam svaki tvoj jebeni pokret već tjednima. Neće nitko doći da ti pomogne, nikakva policija ili tvoji pijani kompanjoni . Vidiš sve sam pažljivo pripremio." Pritisnuo ga je jače u smeće. "Pitaš se možda zašto?"

Martin je zastao na trenutak dozvolivši da mu se pitanje utisne u pijani mozak.

"Vido sam sve što si napravio svojoj obitelji. Svaku jebenu sitnicu. Svijetlili ste kao božičino drvce na mom radaru. Još jedna savršena obitelj. Mislio si da si siguran. A, nisi jer ja sam znao, jer sam te ja vidio i pratio. A, sada je došao trenutak da platiš za svoja zlodjela."

Maknuo je desnu ruku s gadova ramena i zavukao ju u jaknu. Gad se počeo opirati, i skoro ga je zbacio sa sebe, ali je Martin na vrijeme reagirao i spriječio ga. Zanimljivo je koliko su jaki kad znaju da su im posljednji trenuci. Prekasno za njega.

Martin je izvukao veliki kuhinjski nož iz jakne i pritisnuo vrh oštrice na njegov vrata. Gurnuo ga je, gad je kriknuo ali mu krv koja je počela liptati iz vrata ugušila vrisak. To, i što sam mu je Marin počeo rezati glasnice.

Nema pravde za žrtve. Zlostavljači su zaštićeni, bilo to da su policajci ili najobičnije pijanice koje upotrebljavaju svoju obitelj kao boksačke vreće. Svi su oni isti. A, kad žrtva udari natrag. Kad se počne boriti za svoj život i dostojanstvo. Kad godine gnjeva i ponižavanja isplivaju na površinu - zakon ih uzima u svoje ruke. Žrtve bivaju uhićene, osuđene i bačene u zatvor. Bez prava, bez odvjetnika i bez priziva. Život im je zauvijek uništen zato što su samo slijedili osnovno ljudsko pravo da se obrane, da se brinu o sebi. Nema pravde za žrtve. Barem ne na ovom svijetu.

Nikada nema kraja. Gadovo je tijelo ležalo u smeću, mrtvo. Martin je bio prekriven krvlju i urinom, smrad smeća se nalijepio na njega. Nije mu smetalo, i skoro ga i nije primjećivao. Bol još jedne obitelji mu se urezivala u glavu. Morao ih je pronaći i spasiti.

Teturajući, izašao je uličice.

ROVOVSKI RATOVI

"Sjena je spoj svih mogućih svjetova. Posredstvom određenih preparata možemo zaći u nju i oblikovati ovaj naš, stvarni, svijet. Mogućnost korištenja Sjene donosi veliku moć za korisnika, ali ta moć za čovjeka ne dolazi bez cijene. Ovisnost koja uzrokuje gubitak seksualne želje, slabljene zdravlja, sušicu, vrtoglavicu, okoštavanje krvnih žila i naposljetku preranu smrt. Zbog tog razloga, Sjenom se mogu koristiti samo oni slojevi koji su svojim porijeklom dokazali da zaslužuju tu privilegiju. Jednom riječju, plemstvo."

Fridrich Von Bran, Grof od Sassela.

"Moć narodu."

Katjanska partijska parola.

Talin je iskočio iz rova i potrčao koliko su ga noge nosile. Meci su zujali oko njega, zabijali se u zemlju i podizali prašinu. Srce mu je lupalo, i sa svakim korakom koji je napravio psovao je poručnika koji ga je poslao na ovaj zadatak.

Udaljenost između rovova je bila samo deset metara, ali se njemu činila velika kao vječnost. Vilenjaci su jedva dočekali priliku da pripucaju iz svojih teških strojica. Negdje, u zabiti svoga uma, Talin je bio siguran da jedan od vilenjačkih magova sprema izvući nekakvu gadariju iz Sjene.

Njegovi su suborci počeli pucati prema vilenjacima. Pokrivala ga je slaba i mjestimična paljba. Ubrzo je Katjanske partizane ugušila veća vilenjačka vatrena moć.

Talina nije bilo briga. Jedno do čega mu je bilo važno bilo je stići do drugog bunkera.

Još samo nekoliko koraka, i na sigurnom je.

Talin je vidio lica svoj suborca. Pozivali su ga k sebi.. Još samo malo.

"Požuri se, kvragu!", dobacio mu je netko iz bunkera.

Talin je opsovao, i nekoliko koraka pred bunkerom skočio u njega s glavom naprijed.

Doletio je brzo i jako. Pao je na nekog i začuo jauke i psovanje. Osjetio je oštru bol u rebrima koja ga je ostavila bez zraka.

Sljedećih nekoliko trenutaka proveo je u boreći se za kisik.

Netko ga je udario. Začuo je nekoliko psovki na njegov račun. Talina nije bilo briga - bio je živ i zdrav, i na trenutak siguran.

Otvorio je oči i ugledao bjesne poglede svojih suborca. Slabo se nasmiješio.

Visok muškarac, kosih očiju i brkova nagnuo se nad njime i čvrsto ga uhvatio za okovratnik uniforme. Podigao ga je k sebi i nagnuo mu se u lice. Talin je osjetio dražkanje njegova daha. "Koji si ti kurac mislio s time napraviti? Ha, ti govno jedno?", prosiktao je na njega.

Talin je pogledao muškarca u oči, prešao je preko njegova neobrijana lica i pronašao epolete ne rubu kragne. Narednik Oreni, dobro. Talin je pokušao složiti još jedna osmijeh, ali pogledavši narednikovo lice zamrznuo ga je na mjestu. Stomak mu se pretvorio u kiselinu i osjećao je veliku tupost u sebi. Naredniku se neće svidjeti što mu ovaj ima reći. Ali, k vragu naređenja su naređenja i Talin ih mora poštovati.

Skoro mu je bilo draže trčanje preko ničije zemlje.

"Hm, ovaj naredniče, prenosim poručnikova naređenja. Samo to.", rekao mu je Talin i zastao. Tražio je odgovarajuće riječi da mu prenese naredbe.

Narednik je suzio oči, nagnuo se još bliže Talinu. Njegovo je lice bilo samo koji milimetar udaljeno od Talina.

Talinu se naježila koža na vratu. Nikada nije želio biti tako blizu drugom muškarcu. Opsovao je u sebi vilenjake koji su baš za njegova života morali napasti Katjan, i pokret otpora koji ga je unovačio. A, tako mu je dobro išlo. Završio je školu za učitelja i zaposlio se u maloj seoskoj školi na obalama Velike Žute Rijeke. Čak je i pronašao odgovarajući mladu djevojku da mu bude supruga. Tina, dobro odgojena i ponizna cura, lijepih obraza i blage naravi, a nadasve poslušna. Talin je bio siguran da bi mu učinila usamljene noći lakšima. A, sada ovo. Sjedi u blatnjavom rovu, okružen neprijateljski nastrojenim suborcima koji mu nisu baš oprostili što je uskočio među njih. Mora prenijeti naređenje ludom naredniku, koji će ga sigurno poslati u preranu smrti. Mogao se oprostiti sa bilo kojom pomisli da će provesti svoj život s Tinom okružen gomilom djece.

"I? Zucni već jednom, ti obično smeće. Koje je to naređenje koje je naš voljeni poručnik zamislio. Ha, da čujem ?", proderao se narednik Oreni na njega.

Talin je zatvorio oči na trenutak, izmolio brzu molitvu svim bogovima koju su ju htjeli čuti i rekao:

"Poručnik vam naređuje da pošaljete talentiranog u njegov rov.", rekao je Talin.

Narednikovo se lice istegnulo u režaj. Njegove su ruke stisnule Talinovu kragnu.

Talin je očekivao najgore. Narednik ga je držao nekoliko trenutaka u tom položaju, a onda ga odgurnuo u unazad.

"Auu!", izustio je Talin kad je udario u zemljani zid. Komadići blata su pali na njega, i uvukli se u njegovu uniformu doprinijevši generalnom stanju prljavštine i neurednosti. Ramena su ga boljela od udarca. Narednik se nagnuo prema njemu, ovaj put držeći ruke k sebi.

"I zašto bi njegova svetost željela talentiranog kod sebe?", upitao ga je narednik Oreni.

Talin je pokušao odagnati bol s uma. Bio je veoma svjestan neprijateljskih pogleda koje su mu vojnici u rovu upućivali. Vod je imao samo jednog talentiranog, a taj je bio ovdje s njima. Blizina osobe s Talentom za vojnika je

često činila razliku između života i smrti na bojnopolju. Svi su to znali. Zato se Talin nije svidio zadatak. Jednaka je vjerojatnost da će ga njegovi suborci ubiti koliko i vilenjaci.

"Imamo teškog ranjenika u našem rovu. ", rekao je Talin. "Poručnikov brat.", dodao je.

Narednik se nasmijeo i rekao: "Ma nemoj, zar poručnik misli da ću poslati svog vlastitog brata, preko ničije zemlje samo da pomogne njegovom? Taj gad mora da je izgubio pamet kad traži tako nešto od mene."

I tu je ležala srž problema. Talentirani njihova voda bio je narednikov mlađi brat. Ovaj ga sigurno ne bi pustio da trčkara preko ničije zemlje gdje bi ga očekivala gotovo sigurna smrt. Ista smrt koju je Talin uspio prevariti dolaskom ovdje.

"Naredniče, to su poručnikova naređenja. Ja nemam ništa s time."

Narednik se proderao na njega: "Baš me briga, moj brat ne ide nigdje. Otiđi tamo i reci to svom poručniku. Nigdje!"

Talin je progutao knedlu, i molećljivo pogledao narednika. "Molim ..."

"Ne zanima me!", prekinuo ga je narednik Oreni. "Idi i prenesi mu poruku!"

Talin je klimnuo.

Pogledao je okupljene vojnike i shvatio da tu nema što tražiti. Njihova su lica poprimila staklasti izraz ljudi koji su spremaju na umorstvo. Postao im je neprijatelj. Nekako, prospekt trčanja preko ničije zemlje više mu se nije činio tako opasnim.

"Oh, bogovi!", opsovao je Talin.

Okrenuo je leđa naredniku i popeo se preko ruba rova. Brzo se digao na noge, i otresavši potezom ruke zemlju sa sebe, počeo je trčati natrag.

Nitko još nije pucao na njega. Čuo je svoje srce kako lupa dok su mu noge zapinjale u blato. Molio se bogovima sa svakim napravljenim korakom. Iz njegova se rova začula pucnjava. Iz rova iz kojega je izletio začula se samo tišina.

Talin, nije mario, već je samo trčao.

Sa vilenjačkog položaja je doprela paljba. Meci su ljutito letjeli oko njega. Mišići su mu se naprezali do krajnjih granica, znoj mu se slijevao niz lice prelijevajući se u uniformu miješajući se sa blatom.

Talin nije mario za ništa. Samo mu je jedna misao ispunjavala glavu - ostati živ.

Trčao je sve dok nije vidio lica svojih suborca. Opet je skočio u rov i u letio među gomilu tijela. Osjetio krckanje u sebi i urlknuo je od boli.

Ležao je na nečijem tijelu. Netko ga je uhvatio i odbacio sa mjesta gdje je ležao.

Jako je doletio na pod, pao je na stražnjicu i zabio se u blato.

"Prokleti gade, gledaj što si učinio", povikao je netko na njega. Talin je zbunjeno pogledao vojnika koji ga je vrijeđao. Bio je to poručnik.

"Talin, kućkin sine, ubio si čovjeka.", proderao se netko sa strane.

Talin je okrenuo glavu i pokušao utvrditi tko se to na njega sada dere. Ništa mu nije bilo jasno, ostao je smušen od pada. Ubio je čovjeka? Koješta.

Poručnik je dotutnjio do njega, uhvatio ga za kragu i podigao ga k sebi. Talin je osjetio deža vu. "Poručniče...", započeo je ali ga je ovaj prekinuo.

"Ne zanima me, idiote. Slomio si Mihovilu vrat sa svojim akrobacijama!", proderao se poručnik na njega. Talin je nagnuo glavu u stranu, i pogledao preko njegova ramena. I uistinu, Mihovil je ležao na podu, glave okrenute pod čudnim kutom, iskolačena jezika i beživotnih očiju. Talin je opsovao. Krckanje i urlik nisu bili njegovi. Pogledao je suborce, i uvidio da ga gledaju sa izrazitim neprijateljstvom. Talin je odbacio svaku pomisao na grižnju savjest i počeo se moliti bogovima da ga poštede u sljedećim trenucima.

Molim Vas bogovi Vjetra i Zemlje, zaštitite svog nevrijednog slugu od opasnosti koje ga očekuju. Obećanjem Vam veliku žrtvu jednom kad se izvučem ovog sra... Poručnik ga je jako protresao. Glava mu se klatila naprijed - natrag. Talin je izgubio tijek misli.

"Gade jedan gdje je Oreni? Gdje je moj talentirani!", upitao ga je poručnik.

Talin je ostao zbunjen od svog tog maltretiranja. Počeo je teško disati. Osjetio je hladnoću kako ga zahvaća i postao je bolno svjestan praznine u stomaku. Prsti su mu mlitavo ležali zabijeni u blatu.

"Gdje je!", proderao se poručnik na njega. Talin se probudio iz svoje katatonije i fokusirao se na poručnika. Krenuo mu je odgovoriti kad ga je presjekao poručnikov šamar.

Glava mu je odletjela u stranu. Obraz mu se zažario, i suze su mu došle na oči. Prigušio je jecaj.

"Poručniče.", promucuo.

Poručnik mu je naglo vratio lice na mjesto. "Što je ?", upitao ga je.

Talin je progutao knedlu. Ne smije , plakati. Ne smije plakati. Što bi Tina mislila o njemu?

"Narednik Oreni je odbio poslati talentiranog k nama.", rekao je Talin.

Skupio se očekujući još jedan izljev gnjeva od poručnika. Sada je već bio pripremljen na sve.

Poručnik ga je iznenadio odgovorivši mu s mirnim glasom. Maknuo je ruke se njegove kragne i rekao:

"Odbio je znači? Da li se rekao da je moj brat teško ranjen. ", upitao ga je poručnik.

Talin je klimnuo i bacio pogled na mjesto gdje je poručnikov brat umirao već pola dana. Ranjenik je ležao na leđima, rane prekrivene s onim što su uspjeli skupiti. Bio je pogođen u stomak. Trenutačno je spavao, ali u trenucima u kojima je bio budan urlikao je i psovao sve njih. Talin je shvaćao poručnikovu želju da

dovede talentiranog. Druga je alternativa bila ubiti jasnika, jer nije bilo teorije da ga odvedu do poljske bolnice. Talin je mrzio rat i ono što je činio ljudima, mrzio je vilenjake koji su ih držali prikovane na ovom komadu zemlje. Mrzio je zapovjedništvo koje im je naredilo da ga drže pod svaku cijenu ,a onda ih poslalo u pakao neopremljene i malobrojne.

"Dobro. Još ćemo vidjeti ." rekao je poručnik. "Ok, Taline, slušaj me pažljivo."

Talin je otrgnuo pogled s ranjenika i potvrdno klimnuo poručniku.

"Dobro. Otići ćeš tamo i pod svaku cijenu dovesti talentiranog ovdje. Upotrijebi silu ako moraš. Mi ćemo te pokrivati ."

Talinovo je lice izgubilo svaku boju. Poručnik je uzeo svoj automati i gurnuo mu ga u ruke. Talin je htio odbaciti nepoznato oružje, ali mu poručnik nije dao.

"Pod svaku cijenu, razumiješ?", rekao mu je.

Talin mu je htio reći da nije naučen rukovati s tim oružjem. Do sada je pucao samo iz puške. Ali, pri pogledu na poručnikovo kameno lice i njegove oči nestao je sav protest iz Talina. Rezignirano je klimnuo glavom i krenuo prema izlasku iz rova. Bio je siguran da neće doživjeti još jedan dan.

Objesio je automat na rame, tako da mu neće smetati dok se bude izvlačio vani. Talin je imao samo rudimentarno poznavanje tog oružja. Automati su bili rijetki u katjanskoj vojsci, samo su ih časnici smjeli nositi. Iz iskustva je znao da je takvo oružje smrtonosno iz blizine, ali da nema nekakvo djelovanje na daljinu.

Znoj mu je tekao niz lice. Obrisao se sa rukavom i nanio novi sloj blata na sebe. Bio je to još jedan udarac na njegovu psihu. Udahnuo je i krenuo preko ruba. Brzo se uspenrao vani. Mišići su mu pucali. Osjetio je kako ga umor polagano zahvaća.

Počeo je trčati. Iz vilenjačkih položaja je doprela paljba. Uskoro su im odgovorili s vatrom iz njegova rova.

Neprijateljska je pažnja bila podijeljena između njega i njegovih suborca . Talina nije bilo briga za njih. Želio je samo preživjeti sljedećih nekoliko trenutak.

Trčao je koliko je mogao. Mišići su mu bili napeti do krajnjih granica. Mora stići do talentiranog.

Talin je riskirao jedan pogled prema neprijateljskoj liniji. Zastao je u trku i s razrogačenim očima gledao prema magli koja se digla iz vilenjačkih rovova. Prepoznao je stvorenje iz sjene. Zvjerske su prilike nadzirale unutra; pande, očnjaci, vatreni repovi. Novi ga je strah uhvatio, potrčao je još brže. Vilenjaci su još uvijek pucali prema njemu.

Tik prije nego li je stigao do rova, usudio se baciti još jedan pogled prema magli. Stigla je do poručnikova rova. Talin je vidio njegove suborce kako pucaju prema njoj. Trenutak prije negoli je skočio , vidio je maglu kako ih obuzima.

Dočeka se na nogama. Mišići su ga boljeli, ali nije smio čekati ni trenutak. Morao je izvršiti naređenje. Iz njegova se rova još uvijek čula paljba. Skinuo je automat i uperio ga u skupinu vojnika.

Svi su bili predstavljeni i osluškivali su događaje u drugom rovu. Nisu primijetili njegovo oružje, pa ih je Talin odlučio podsjetiti:

"Talentiranog, odmah! Imam naređenje da ga odvedem pod svaku cijenu, makar upotrijebio silu.". unio je svu svoju preostalu snagu u prijetnju.

Narednik je odlijepio oči s prizora i zapanjeno ga pogledao. Oči su mu se skupile u gnjevu.

"Ti, malo govno...", prosiktao je.

Talin je podigao oružje i rekao: "Ja što? Ha, gade! Pošalji mi talentiranog, to je naređenje!"

Iz drugo se rova začula paljba oružja i vriskove. Talin si je dozvolio samo jednu misao na njih, jedino do čega mu je još bilo stalo je bilo preživjeti trenutak. Oni će se već snaći. Preživjeli su i gore vilenjačke čarolije. Zvijeri iz magle nemaju šanse protiv njih.

"Budalo jedna, nemaš ga kome odvesti. Svi su tvoji mrtvi. Zar ne vidiš, igra se promijenila, vilenjaci su doveli opasnog maga. Ako brzo ne reagiramo mi smo sljedeći."

Talina je uhvatio gnjev. Dosta su ga zajebavali. Više neće bit ničija marioneta. Ovaj kukavički narednik će vidjeti što on može.

"Začepi, izdajico. Talentirani ovdje, odmah! Idemo do rova pomoći našim drugovima. A, vi bagro jedna, ako ste pravi partizani ići ćete sa mnom!"

Vojnici su makli pogleda sa drugog rova i borbe koja se još odvijala, i svi su ga gledali sa otvorenim neprijateljstvom. Tu neće dobiti pomoć, to je sada znao. Narednik je stiskao šake u gnjevu.

"Ti, malo govno. Daj mi ovo ovdje prije nego te sastavim u zemlju!", naredio mu.

"Ne." odgovorio mu je Talin, sa notom straha koja se pojavila u njegovom glasu. Znao je narednikov temperament, i nije na trenutak sumnjao da će učiniti ono što mu je rekao. Nije mu smio dati priliku. "Ostani tamo. Ne prilazi."

"Ti smeće jedno." rekao je narednik i napravio korak naprijed.

Talin je krenuo unazad ali nije mogao jer ga je spriječio kraj rova.

Narednik se namještio i krenuo prema njemu ispruživši ruku. Talin je osjetio strah. Instinktivno je pritisnuo obarač. Vatra je izletjela iz oružja. Udarac ga je gurnuo u stranu i Talin se sa svim silama borio da zadrži kontrolu nad oružjem.

Vidio je narednikovo lice kad ga pokosila kiša metaka. Nije mogao prestati pucati. Želio je, ali oružje nije htjelo prestati raditi.

Nakon nekoliko užasnih trenutaka kada je bespomoćno gledao kako njegovi suborci pogibaju pod njegovom paljbom, oružje je napokon zaškljocalo.

Stajao je okružen umirućima i ranjenima, spustio je oružje i pustio ga da padne u blato.

"Ne, ne, ne". počeo je govoriti. Svi su bili mrtvi. Pogledom je potražio talentiranog, možda on može pomoći. Ali, Orenijev mlađi brat je sjedio na zemlji pokušavajući rukama ugurati svoja crijeva u usta. Podigao je optužujući pogled prema Talinu, i pokušao je nešto reći. Iz njegova je usta doprelo samo nerazumljivo mumljanje. Talin je bio užasnut kada je vidio da čovjek nije imao više vilice!

Sjeo je u lokvu krvi i blata i počeo plakati.

Iza njega su, u drugome rovu, prestali svi zvuci..

Nikola Stjelja, rođen 1981. u Kopru. Završio je Opću gimnaziju u srednjoj školi Vladimira Gortana u Bujama. Studira i radi u obiteljskom poduzeću.

Živi u Umagu, gdje radi kao procjenitelj za privatnu agenciju. Studira ekonomiju, piše poeziju i kratku prozu. Dijela su mu objavljena u zbirkama Matice hrvatske, te u ezinima NOSF, Via Galaktika, zbirci pjesama «Erato 2004», beogradskom «Trećem trgu.», i časopisu «Libra Libera».

Olja Savičević Ivančević
PROFESIONALNI CYRANO

Svatko je, kažu, dobar u nečemu. Helio Bašić je dobar jebivjetar. I sada, dok sjedi u lokalnoj policijskoj postaji, prljav i pretučen, sve mu je smiješno. Sa stupa od prokroma kesi mu se vlastiti iskrivljeni odraz- razdrljeni, premlaćen lik s jednim zatvorenim okom, ali inače, okuugodna pojava.

Dinamično je uređena ta soba u policijskoj s rastrčkanim stupićima i stropnim halogenkama koje gvire u njega umjesto zloglasnih pandurskih reflektora.

Gotovo domaći ugođaj: tepison - fikus - fascikle - ladičari - rešo... a na zidovima plakati Prijavog Harrija, Mikea Torrella... i Playbojeve srpanjske zečice u policijskoj uniformi... hmm, zapravo bez uniforme, s kapom, čizmama i pendrekom.

No, više od toga Helija veseli njegov domaćin inspektor Zdeslav Đirlić zvan Đirlo, stasit muž šarmantnog brka i čvrstog značaja, ozbiljan kao da pred njim sjedi serijski pljačkaš banki:

- Znači vi Bašiću ništa ne radite? Trideset godina, nezaposlen. A stan, novi auto... Bogati, ka da se te stvari besplatno dobija... ili švercaš, dilaš?

Jel mu ovo ofenzivna ili defenzivna taktika, misli Helio.

Ma jee... dilan?! Odakle van ta ideja?! Grubo ste me uvridili. Ja san jedan fini momak, umjetnik, šjor Đirlić...

Inspektor Đirlić, za stranke.

- Već sam vam reka, inspektor Đirlić, pišen ljubavna pisma po narudžbi. Za pristojnu lovu.

- Na crno?

- A eto, nisan zna kako bi registrira obrt.

- Sad me i zajebavaš, koke- pogleda ga Đirlo ispod obrva, pa mu se nenadano unese u lice - A pričaju da si ti ho-mo-seksualac!

Ipak ofenzivna.

- I šta kažu? Jesan li dobar?- smijucka se Helio.

- Aj, nemoj da te za jaja obisin, šta kažu... Kažu, kažu... Ja kažen: kako može peder pisat ljubavna pisma ženama?! Slušaj ovo!- nakašlje se Đirlo i počne naglas čitati sa svijetloplavog papira:

- ...Da samo jednom osjetim miris tvojih grudi, da zaplovim među tvojim bedrima i popijem... hmm...popijem more iz tvoje srebrne ... hmm... uzdrhtale ško... jel' ovo školjke? Uzdrhtale školjke. Pa neka onda vrijeme stane, nek okus ljubavne gozbe zauvijek ostane na našim usnama...

Inspektor odloži papir, pa zaškilji na mršavog momka koji je rastreseno lickao bolnu rasječenu donju usnu:

- Ti tvrdiš: pod a - da si ta pisma ti napisao; pod b - da si od tog dobro živio i pod c - da su te zbog toga pribili. A ja ti ne virujem ni pod a, ni pod b - to najmanje, a samim time ni pod c! Ni jednu ti točku ne virujem, šta's sad?

- Inspektor Đirlić, i opet naglašavan da sam ja u ovom slučaju žrtva, a k tome da se napomene- nisan vas ja ni zva, oni je vaš kolega slučajno naletio...

- Naletio?! Dera si se ka lud dok su te ona dva cipelarila. Ne bi da si in čaču ubija! Da nije kolega uletio, jeba bi ti moj Bašiću ježa, bubrige bi tražio po okolini... A, sve mi se čini... Da to nije neka vaša homoseksualna afera?

Helio se nacereti od uha do uha. Trebat će ovdje takta. Ovaj blesan inspektor Đirlić mu i te kako treba, ukoliko ne misli do sutra preseliti u Novi Zeland. A ne misli. Nikako.

Posao mu je dobro išao, a s njim pod ruku i emotivni život. Zračio je uspjehom i na njega su se lova i seks lijepili kao na oznojenu sisu pevaljke. A jedna vrsta pevaljke je i postao prije samo godinu dana.

* * * *

Prije samo godinu dana bio je ostavljen, dekontiran i na rubu samoubojstva. Njegova jedina zbirka pjesama „Ljubavni zločini“, gorki plod jedne mizerne zime, bila je temeljito prešućena i da bude apsurdna- voljele su je žene.

Od usnulog mladića Vesne Parun u našoj književnosti nije se pojavila takva himna muškoj ljepoti.

Voljele su je do posljednjeg stiha i drske Ane i sanjive Marije, gole Maje su ostavljale nevinost između njezinih korica, čitale su je lijepe gospođe i blagoprijekorno uzdisale pri pogledu na zahrkalog supruga, a gojenice u samostanu skrivale su je u jastučnicama i očajno se zaljubljuivale za vrijeme mise, jedna po jedna, u zelenookog ministranta nimalo sličnog Spasitelju.

Pročitala je „Ljubavne zločine“ i mlada gospođa Pivalica. Odložila ih na svoj noćni ormarić, pogledala na satic, cmoknula gospodina Pivalicu i dvoje dječice te veselo krenula na svoj novi posao. U naručje svoga novog poslodavca.

U sljedećem činu vidimo gospodina Pivalicu pred vratima tada skromnog Helijeveg doma. Kuc-kuc. Naš pjesnik koji se trenutno krije od gazdarice te nekolicine neljubaznih ljudi, virka kroz zavjesicu, oprezno otvara vrata. Podne je, Helio se tek probudio, pronašao i obuo samo desnu papuču, ogrnuo šlafrok preko bokserica, šeretski se prislonio na dovratnik:

- Trebate nekoga?!

- Gospodin Bašić?

- Nazočan.

Pivalica je nervozan, osvrće se oko sebe:

- Dragi Bašiću, da li bi mogli na minut unutra!? U pitanju je posao intimne prirode, vrlo delikatna... Ne brinite, pošteno ću vas honorirati...

- Ma slušajte vi šjor...

- Pivalica. Inženjer Pivalica.

- Moš bit šta oš, ali ja ti se ne jeben za lov! Ja sam pjesnik, ne neka đankara iz parkića! Sram vas bilo, tako ozbiljan čovik... a i niste moj tip, puno ste mi, šta znan, pihtijasti...

- Ma Bašiću...- Pivalica ga doslovno ugura u stan- Čovječe, pogrešno ste shvatili. O Bože! Kakvo poniženje, kakvo poniženje...

Čovo sjedne na kauč, zarije lice u šake i zarida.

- Ej, ajde, ajde prvi put je najteže, posebno u tim godinama, hmm, mogu mislit.... A vidiš moj coming out je bio...

- Čujte, ma slušajte, prijatelju...- ja trebam to pismo... - pribere se Pivalica i otvori dušu- Možda je to pogrešan, možda očajnički potez, ali moja supruga mi zamjera, ona mi upravo to najviše i zamjera, jer ja, znaš, nisam romantičan. Ona tebe, vas, primjerice, drži romantičnim, ta vaša djela... Problem je što se gospođa zaljubila u tog papka. Ja ga znam, običan papak, prijatelju. Možda joj je on romantičan?! Ne razumijem žene. Romantika... Radim greške, same greške... Kupim joj proklete teče od inoxa za rođendan...

- A iznenadili ste me. Puni ste, kako bi reka, iznenađenja... Ali ne kužin link, kakve ja iman veze s tin?

- Heh da, oprostite... Dakle, ja vas molim za nekoliko suvislih rečenica, za jedno romantično ljubavno pismo koje bi mi možda pomoglo da je vratim, moju suprugu. Kao što sam predložio, spreman sam platiti koliko tražite, bez obzira na ishod...

...bez obzira na ishod, mila moja, završavao je iste večeri pismo Helio Bašić, uvijek ću te voljet do bola. Tebe, najljepšu djevojku na svijetu, moju svijetlost, jedinu ljubav ovog ludog, odbačenog srca, koje će se, strepim, od očaja zaustaviti, ako ipak odeš drugom, baš kao u tužnim pjesmama koje smo voljeli slušati nekoć, u vrelim noćima punim zvijezda, lahora i slavuja...

I to je zapravo bio početak biznisa s ljubavnim pismima.

Hrabren vlastitim blagoslovom očajnika koji nema što izgubiti, a i za osobno veselje i razbibrigu, Helio je oglosio svoju uslugu na internetu i u poznatom časopisu za muškarce. I gle čuda- posao je cvao! A taj cvijet mladog poduzetništva zamirisao je pod prozorima, ponistrama i pendžerima mnogih pripadnica ljepšeg spola. Neke baš i nisu imale previše razumijevanja za

poetične epistule svojih snubitelja i udvarača, ali većini su ta nježna, patetična, strasna pisma ako ne baš ljubav u srce, a ono barem vratila osmijeh na lica i smekšala ih za pomirljiviji odnos prema suprotnom spolu. Više puta se dokazala i ona da lijepa riječ i vrata od spavaće sobe otvara.

A onda se umorio od pustih emocija. Sve te tuđe ljubavi sličile su jedne na druge. Sve su se mogle svrstati u nekoliko kategorija. Statistika prema potražiteljima bila je ovakva:

- Tajni obožavatelji 32 %
- Prigodničari (godišnjice, rođendani, Valentinovo, Dan žena i sl.) 25 %
- Zavodnici a) slobodnih žena; b) zauzetih žena 19, 5 %
- Ostavljeni muževi i prezreni ljubavnici 17 %
- Seksualni manijaci 5, 5 %
- Smutljivci 2 %

Početkom prošlog ljeta, došao je na briljantnu poslovnu ideju. Izvukao je iz napisanih pisama najbolje fraze, najzvučnije refrene, efektne uvode i bravurozne završetke – stvorio je šest obrazaca za šest najboljih ljubavnih pisama, za šest vrsta potražnje.

Bio je to poslovni pothvat koji mu je napunio džepove i koji ga je ovog vlažnog jesenskog dana doveo u ovu tužnu postaju pred ovog čovjeka i inspektora Đirlića.

- Pa šta se dogodilo, Krleža? – pita ga sada taj načitani Đirlo, suzdržano zainteresiran.

- Pobрка san obrasce za gospođu Palaversa! Zna te, koji put se dogode i te dvostruke narudžbe. Uglavnom, mužu i ljubavniku iste šjora gospoje da san pisma po obrascu broj 5. Ima san ludi dan, strka...

- Broj 5?

- E, petica je za ove luđake, seksualne. A zamisli joj facu kad je to dobila prvo od jednog pa od drugog! Za krepat od smija! Uglavnom, Palaversićka je ufurala je da su u nekome dilu, da je zajebaju, kuju osvetu... Popizdila je i izlajala se mužu. On kod ljubavnika, a onda obojica meni. Bili bi me ubili namrtvo, ka šta ste rekli: ježu bi ja mater, da policija nije promptno reagirala. Pravo recite inspektor Đirlić ima li tu pravde i morala, tako nabit nedužna građanina!? Ja bi in novce pošteno vratija!

- Samo mi ti nemoj pričat o moralu, znamo mi ko si i šta si! Al zakon je, jel' te, zakon. Mi ćemo te pripaziti, možemo i njih kazneno goniti, ako ih tužiš, a ti ukini te svoje pisanije! Čuješ? Nemoj meni opet modar dolaziti! Aj biži da te ne vidin!

- Vrlo rado!- poskoči Helio sa stolca i veselo namigne inspektoru.

Ovaj ustukne. Al' potom brže - bolje poleti prema Heliju i uhvati ga za nadlakticu.

Mladić vrisne:

- Ma koji ti je, nisan ti tako miga...

- Muči budalo, da nas ko ne čuje!- u grčevitom će polušaptu Ćirle- Ima jedna mala radi doli na porti, doobra! Gledamo se, našalimo onako. Al ja ti nisan baš za prič ženskoj, ako me razumiš. Malo san ka grez, zabunin se... Pa ako bi ti moga štogod napisat, potaknit je da sa mnom popije piće? Puno mi je draga...

- Obrazac 3 - to vama treba! Diskrecija zajamčena!

- Kakav obrazac?! Samo nemoj nešto prostački. Al nek je erotično, to žene vole - promeškolji se inspektor - Primjerice, ubaci koju uzdrhtalu školjku!

Narkomanski stol je stanje stola. Ukoliko kroz dvadeset i četiri sata sve što ti zatreba doneseš na stol, a ne odneseš ništa, dobit ćeš narkomanski stol, pa makar na njemu ne bilo droge, što je, van teorije, malo vjerojatno.

Nismo mi baš neki đankiji, moj frend Belmondo i ja. Mi smo, kako bih rekla, skoro pa prezreni i od fureža i od trezvenjaka. Ziheraši za jedne, zgubidani za druge.

Ne znam kako je sve to krenulo, s travom, šitom, pokojim vikend-bombončićem, novogodišnjim crticama bijelog ili žutog. Možda smo predugo studirali, brat bratu teče i osma godinica, pa se usput navikli na tu travu ili smo, naprosto, predugo dimili, pa skužili da je svaka akcija osim nužne reakcije suvišna.

U nužne reakcije spadaju: odgovori na potrebe vlastitog organizma u što nekako spada i mjesečna nabavka dima, odgovori na pojedine telefonske pozive, a ponekad i odgovori na postavljena pitanja, ako si raspoložen za dijalog ili ako čovjek inzistira. U tu skupinu svakako ne spada otvaranje vrata zbog dringdringanja kućnog zvona te ustajanje iz gnijezda postelje i odlazak na ispit zbog rondanja budilice.

Odlazak do kontejnera ili najbližeg marketa dopadne samo onog luzera koji ljuto spuši na kartama. To obično uvalimo neukom gostu, nas dvoje prepređenih kockara.

U principu, ovdje u dva metra imaš sve što ti treba: liniju, TV, karte za briškulu, hranu koja je najčešće čips i kečap, u boljem slučaju manistra na tunjevinu ili pome, piće, naravski, pa duvan i stripovi i škatula trave. Ta škatula trave ili punim imenom škatula za travu i rizle, nikad nije obična bezvezna kutija; vidjela sam uistinu prekrasnih primjeraka: pozlaćene oble kutijice za nakit, baršunasti etuiji, one škrinjice od ebanovine što učine klap! kad se zatvaraju, limene kutijice s ugraviranom južnjačkom zastavom ili s naljepnicom sisate plavuše kao hard verzija, a nerijetke su i one s medvjedićima koji se drže za ručice, sretni čuvari djetinje bezbrižnosti, više ili manje mudre, više ili manje bedaste.

Našu cimersku, lakiranu kutijicu, naslijeđenu od gazdarice, s malim crnim botunom koji se navije, pa svira ajne klajne nahtmuzik, popalila je, zajedno sa sadržajem od osam grama marice (i to Sibirskog tigra!) i čokoladnom pločicom šita, neka nemoralna pogana šupčina koja je ostala neotkrivena do dana današnjeg.

Privremeno koristimo nečiju zaboravljenu futrolu od crvene kože za naočale Valentino.

Ljudi nam dolaze i odlaze, donose vijesti, novine, koji put kruh (dobri ljudi), kavu, tirolsku i slično. Prekjučer je došla Belmondova frendica Ana Jebena

Zoraja, skurila trubu, malo se vrtila po kužini u smeđim čizmicama, smeđoj kapici, svijetlosmeđoj suknji. Zoraja zna: smeđe je u modi.

Ana Jebena Zoraja u našoj kuhinji izgovara svojim smeđim Margaret Astor 56 usnama :

- Fuuj, braalee, vii niistee noormaalnii... k vraaguu, uuzgoojiit éeetee kuuguu u kuužiinii.

Usne i obrve miču se sinkronizirano. Znala sam da ne smijem pušiti skank, to je ko da se naduvaš čistog PMS-a. I još ta Zoraja, usne, obrve, pijavice, hiperestenzija samoglasnika.

A Bel je kano živnuo, vadi iz hladnjaka jedan smežurani limun i cijedi ga, jedini preostali izvor vitamina, toj nevjerojatnoj kaki-ženi za limunadu.

- limaatee lii smeedii cuukaar?

- Imamo piizduu maateeriinuu.

- Nemamo, na žalost. Nemamo ti ni obični, kad promislim.- ljubazno ću.

- Aj, ja ću skočit!- čujem izvjesni polet u glasu svog letargičnog cimera, jedinog mršavog muškarca koji je rođenom guzicom uspio iskopati rupu u trosjedu i ne mogu vjerovati da uzima jaknu, obuva patike i izlazi. On izlazi. Nakon punih dvadeset dana. Sigurna sam da bi preskočio skale u dva skoka da ne zna da ga moje svevido treće oko prati.

I evo ga natrag, u rekordnom roku – šećer Turbinado, nerafinirani proizvod, u ruci. Ima se para. Nemo's virovat.

- A čiji je ono bokser ispod skala?

Bilo je to, da se ne zaboravi, prekjučer. Ana Jebena Zoraja iskapila je brzinski limunadu s nerafiniranim šećerom Turbinado, kupila svoju kožnu smeđu torbicu i nestala:

- Saamoo naa daan, pliiziin tee, čooviičee, dook oonaa vjeešticaa nee oodee!

Ostavila nam svoju kugu boksericu Rio. Na dvadeset i četiri sata. U dvadest i četiri sata pas piša (i ostalo) 3 puta. Dakle tri puta vani na studen-zimu. Tri puta. A s obzirom da još je nema, Ane Fakin' Zoraje... Nema je točno dva i po dana, $3 \times 2,5 = 7,5$... dakle, sedam i po puta.. kako to? Kakosadto? Hmm... na zimu, vani se smrzavat i čekat da kuja obavi nužnu reakciju, divljački oprtči kvart vukući tvoje modro tijelo nesviklo na rekreaciju, da te viču bake s dječurlijom, jer moraš ić na poseban teren istrčat psa i onda još skupit drekec za životinjom. A pasja hrana? Kuhaš meso i rižu i zelen, jer ovaj pas ne voli Pedigre Pal, ma vidi ti to. Meso, riža i zelen, još ćemo početi zdravo večeravat! I iznad vlastitog standarda.

Naravno da sam isprva otkantala Bela, pa to je njegova prijateljica, pliiziin tee, nisam ja pristala bit pseća dadilja, on je pristao:

- Naravno, stara, nemaš brige, hehehe. Pazi ćemo je, hehehe.

Muškarci su patetični, pliiziin tee. Budala.

A onda je pao dil: on će oribat kuhinju, a ja svaki drugi put izvodim Rio. Kuhinja zbilja blista, milina. Tek nekoliko šalica sa skorenim fundačem od kave koje su se u međuvremenu okupile na sudoperu. Rio je u kutu, bali pločice, tužnooka Rio. Napušteno pašće. Bar nije ono pomodno stenjalo i rutavalo mops. Kako pasmina može biti u modi? To je koma, ove sezone šeta se, ne znam, pinč, afganistanski hrt nije in kao ni hrvatski ovčar, ali zato se u retro stilu na špicu vraćaju jazavčari!- gledam cimera, koji otvara crvenu Valentino futrolu i vadi rizle.

Bokseri nisu u modi... već godinama. E, u pravu si, ima ova kujica i godina. Bili su moderni oni, kakos' zovu, irski seteri i koker španijeli.

Jebate, pa otkad ti nisi izaša vanka? Od osnovne škole? Oni su se furali s pijado vespicama, onim starima, i sa bijelim gaćama i rebama u boji. Jesi svjestan otkad se to ne nosi?!

Od prije mobitela.

Od prije mobitela.

Od prije rejva i hip-hopa.

Od prije rejva i ekstazija. I hip- hopa.

Bili smo vrlo mladi. Pače djeca!

Dica.

Prije rata.

E.

Sjecka šit. Mrvi maru. Prazni duvan. Soli. Tuti-fruti.

Zamisli da se mala Zoraja ne vrati, morali bi svaki dan ovako izlaziti sa psetom, po tri puta...- zamislio se.

Mala Zoraja? Muka mi je.

Aj, priznaj da je želiš povaliti. U po ure si pokaza više aktivnosti negoli u zadnjih misec dana!

A šta ću kad mi ti ne daš!? I tako godinama.

Povlačim dim... ma zaboravi... mijenjam temu:

Možemo probat naučiti kuju da igra karte?!

Ako se i šališ. Pas može svašta. Štulićev pas se smijao, ima ona pisma, kako ga je taj pas upoznala s curom u parku...

Nije, Štulićev pas je bio nasmiješen, a Fanteov se mali pas smijao.

Eee?

John Fante, konju nepismeni!

Jesi koza, ja svake godine pročitam jednu knjigu i svega se sićan do u detalje, a ti se zapravo preopterećuješ. Zašto ti uopće čitaš, kad ništa ne zapantiš?

Zapamtin. Neke stvari zapamtin. Recimo to. Priča o malom nasmijanom psu. Stalno je spominje, a nije napisana...

Bel je vrijedno motao drugi doint, ne mareći puno za neku nenapisanu priču. Ruke su mu se malo tresle, al bio je ko pčelica. Marljiv i posvećen. Ja nikad nisam naučila motat. Gotovanka.

Da damo Rio da povuče dim, možda bi se stvarno nasmijala?!

Pusti pasa, sad ćemo nas dvi u šetnjicu... Može se samo rasplakat nad nama. Vidi kako je jadnica tužna. Gle joj oči!

Zoraja mi je pričala da je Rio jedanput pogledala ravno u oči i rekla joj: ma-ma. Razumi ti to: ma-ma! Ravno u oči! Ne viruješ, jer nikad nisi imala pseto. Sīčas se kako ti je kaktus uvenija jer si ga zaboravila zalit. Kozo, kaktus ti je usa! A da si ga naučila govorit, pita bi vode i još bi bili sretni zajedno!

Ajmo, Rio, nek se gospodin zabavlja! Dobro se utrubi, dušebrižniče! I ne zaboravi zalit gljivice među nožnim prstima, to je jedino šta si ikad uzgojila! Možda ti i kažu:

Ma-ma!

Loša ti je baza. Totalno. Baš me brineš.

Fakof.

Loša!!!

Svježi zrak me omamio više od dima. Kuja je veselo mahala repom i vukla me za sobom. Ja sam se neveselo klatila na vodilici. Jel ovo osmi ili osmi i po put da je izvodimo vani? I kakoto? Kako to može bit: i po?! Što je s drugom polovicom? Matematika nema blage veze s mozgom. Pogotovo mojim.

Ja trčim i trčim za Riom kroz borove i udaram o njihova mekana rebra, lišena boli, dok napokon od vrtoglavog slaloma ne padnem na zemlju, toplu i suhu: zima je, a zemlja posuta sitnim iglicama topla je i suha i udobna, udobna pod mojim licem...

Sjetim se kako sam već... Davno. Kako sam to mogla zaboraviti? To vlažno škakljanje njuške na uhu i obrazu.

Taj pas, moj, naš pas, jedini kojeg sam ikad imala, živio je na selu kod najstarije mamine sestre.

- Najjači je! – govorili su rođaci – on ti je polu - vuk.

Ali nije bio polu - vuk, bio je samo dobri peso, veliki mješanac. Iz jednog okršaja s jazavcem izašao je bez stražnje noge i kad bismo odlazili iz sela, mama, tata, sestra i ja, trčao je za našom starom stojkom kilometrima. Na tri noge kroz tri sela. U trećem selu bi se uvijek okrenuo i vratio, tamo su bili opaki psi. Seoski psi napadaju u čoporima. Zna se koji je đukac iz kojega sela!

Na početku rata teta je umrla i nitko više nije dolazio, postalo je opasno. Prošla je vojska i kuća iz koje smo neki sretnijih zima gledali velike pamučne pahulje ostala je hrpica pepela prekrivena snjegovima.

Bijedni peso je podivljao. Nikad mi nije bilo jasno kako pas poludi. Koliko samoće, koliko batina, gladi, ugriza, straha treba da pas poludi? Do ujaka su stigli glasovi da kolje ovce. Zamišljam ga, tronogu mrcinu, medu, kako se prikrada među njih – polu-vuk! Bez režanja, bez glasa, njegovi očnjaci hvataju vrat ovce koja pase, dok se ona ne trzne, ne bekne i padne kao krvavo klupko vune iz kojeg pas loče iznutrice. Ali mislim da nije bilo tako, da je zapravo ulijetao među njih kao bijesna zvijer, režeći, grizući gdje dohvati, noge, grkljane, a ovce su blejale i blejale i trčale u krug, jer ovca se ne odvaja od stada. Ne zna ona to. Masakr, bio je to pravi masakr, a ne borba za preživljavanje, zakon prehrambenog lanca i te stvari. Jednog dana ujak je kradom otišao u selo i upucao ga...

Kako sam mogla zaboraviti? To vlažno šakljanje njuške po uhu i obrazu. Rio me njuška. Promatra me pseći. Zabrinuto ili bi se igrala? Pod mojim dlanovima dlaka joj je glatka, tijelo mirno, zadovoljno.

Znaš Rio, ma ništa ti ne znaš, pseto jedno, onaj kaktus nije krepa jer sam ga zaboravila, nego zbog toga šta sam ga zalivala svaki dan. A ako ti Jebena Zoraja ne dođe, ja ću tebe posvojiti i neću te previše zalivat... Ma ne brini ti ništa, bit će nama lipo: ti, ja i onaj napušeni magarac! Obiteljska idila!

Kuja me pogledala ravno u oči. Ravno u oči! Ej, nemoj, nisam ti ja ma-ma. Polizala me po čelu, mahnula repom i povukla vodilicu.

Prema nama je žurio Belmondo, smiješan onako visok i tanak (ko da je kroz špinu uteka), u prevelikoj toperici.

Jebateled, di ste? Mislija san da se šta dogodilo, a vi se sprijateljile. Ko bi reka: ti i pas. Puna si iznenađenja- ne bi me čudilo da jednog dana dite rodiš, kako si krenila...

Ma nemaš ti pojma! Već sam imala pasa, a da znaš i ovce sam jedanput čuvala i...

Hahaha, da ovce... a i tvoje biografije. A je ovako iz profila malo mi bacaš na čobanicu... fali ti zeru rumenila i- prava!

Stvarno si seljak!

Ja seljak, hahaha, pa ko je čuva ovce?! Aj dođi čobanice, skuvat ću ti kavu. Zvala je Zoraja, moli da pričujemo Riu još koji dan, gazdarica nikako otić...

Je li rekla pliiiiiziiiiin vaaas, jer ako nije-ništa!

Bel se smije, prebaci mi ruku oko vrata. Idemo kući. Ruka pod rukom. Četiri stopala. Za njima četiri šape. Ti mašeš repom, ja mašem repom. I pas.

VRELI SNJEGOVI KOLOVOZA

Kao djevojčici, u san mi je često dolazila tuđa smrt. Imala je ugodan glas radijske voditeljice, blag i pun, okrugao. Moj strah bi se povlačio, prekriven, balzamiran tom svijetlom glazbom pamučnih samoglasnika i svilenih suglasnika.

Prevaren.

Izenada (uvijek izenada), prepala bi me do ludila. Arlauknula bi neartikulirano, a ploča njezina glasa počela bi pokvareno zavijati jednu te istu rečenicu, dubokim izobličenim tonom: koja je tvoja smrt? Koja je tvoja smrt? Koja je?

Nisam saznala čija je to smrt bila i zašto je zaposjedala moj san. Nakon nekog vremena, prestala je šaptati pod mojom posteljom.

Inače, djetinjstvo je bilo mirno: bijela stranica dosade i ugođe koja se uvijek ispisivala sličnim krušnim riječima, istim obiteljskim imenima. Bilo je to jako dugo djetinjstvo među šutljivim ljudima. Bez traume i euforije. Kao da sam se dugo kretala po jednom te istom zamrznutom kadru ljetnog podneva u kojemu za kuhinjskim stolom sjedimo otac, mama, Goran i ja.

Čulo se samo kuckanje žlica po porculanskim tanjurima. Gluhoća koja je sipila kroz prozor u kuhinju bila je vruća i gusta. Spokojni i ravnodušni, sebično smo uživali u tromom trajanju života, u nepomičnosti blagog trenutka, zameteni vrelom tišinom beskrajnog ljetnog popodneva.

Druga djeca, bučna i brza, slabo su se uklapala u Goranovo i moje začarano kraljevstvo. Protrčali bi poremetivši malo raspored lišća i ptica na slici dana, a nas dvoje bi ostali sjediti na grani u dvorištu i gledati za njima bez čežnje.

Kao da nikud nismo išli i kao da nitko nije došao k nama.

* * *

Jednog sam jutra napipala malu tvrdu kvržicu na lijevoj dojci pod bradavicom. To je bilo moje puščano zrno koje mi je netko nevidljiv upucao u grudi dok sam spavala.

Ništa se nije promijenilo: jutro je ostalo svijetloplavo, majka je iznosila debele jastuke u vrt na sunce, kuhala za doručak kavu i jaja u velikom loncu. Otac je ličio ogradu uz živicu i trčkarao između stabala postavljajući patuljke na idealne strateške pozicije.

Iz Goranove sobe se čula muzika, negdje je tekla voda, pištao lončić za espresso. Podigla sam ga sa štednjaka i izlila mirisnu tekućinu u šalicu. Uživala sam u tome. Tjelesno. Nježno. Ne trebam misliti na ružne stvari, dobro mi je. Dobro je.

Tako je svanuo moj trideseti rođendan. I počelo je odbrojavanje. Tajno. Samo mali oštri srh straha koji počiva blizu srca i ponekad me podsjeti. Možda sam trebala s nekim razgovarati, otići k liječniku. Vjerojatno sam trebala. Ali to bi sve pokvarilo. Strah bi izašao iz grudice začete u meni i kao lavina zatrpao kuću.

Na mjestu istisnutog spokoja ušančila bi se panika.

Nisam se bojala neizvjesnosti, pa ni bolesti, toliko, bojala sam se majčine žalosti, očeve bespomoćnosti, bratovog očaja. Bojala sam se da me neće moći gledati u oči, pa ću postati jedna i bijesna. Njihov strah mi je bio puno strašniji od moga. Ovako: vrijeme je i dalje stajalo nepomično, glumeći vječnost. Ja sam znala da je ta nepomičnost zapravo čekanje.

Nešto će se dogoditi izvan mene, izvan mog tijela ili u njemu. Do tada, jutro će ostati plavo, bradati patuljci će viriti iz grmlja, a jastuci će se sunčati.

Za početak ću popiti kavu, a onda pospremiti porculan koji se suši na sudoperu, umutiti šećer i maslac za tortu, rastopiti tamnu čokoladu za glazuru i nastojati ne misliti.

Sutra ću već pomalo zaboraviti. Prekosutra sasvim.

Od tog su jutra prošle dvije godine.

A sinoć sam sanjala vrele snjegove kolovoza koji padaju i tope se i nestaju u širokim potocima. Sočno ljepljivo ljeto i goli mladići čvrstih bedara i uspravni kupaju se u potocima. Lopatice su im tetovirane, a stražnjice posute zlatnim dlačicama. I oni se rastapaju u potocima, a ja ulazim i tražim ih. Ronim za njima. Najednom se stvore oko mene, vodenim prstima mi dodiruju tijelo i to je ugodno.

Jedan od njih mi u ruku prima dojku, drži je na dlanu, pa snažno zagriže.

Pojurila sam iz kreveta kroz vrata sobe, kroz hodnik. Bol je bila jaka. Postala je prisutna. Najavila se. U hodniku, zapalila sam jednu cigaretu, pa drugu. Boljeti je počelo prije nekoliko dana, jučer sam otišla k liječniku.

U kupaonici je šiškala vruća voda iz slavine – Goran se brije. U bijeloj gustoj kremi njegova su usta jako crvena. Obraz je napeo jezikom i prelazi preko njega brijačem.

Stojim na do vratku u spavaćici i pušim:

- Gorane, moram ti nešto kazati. Jučer sam bila kod liječnika.

On me gleda iz zamagljenog ogledala. Ostavlja glatku stazicu na vratu.

- Znaš, imam rak, daju mi još najviše godinu dana.

Prvo šuti, pa me gleda malo zbunjeno, malo ljutito:

- I još nisi prestala pušiti?!

Nasmijem se i bacim cigaretu u školjku. Osjećam da me gleda, ali ne podižem oči. Dobro znam, kad dignem glavu, više ništa neće biti isto.

DJETINJSTVO REŽISERA FILMOVA CESTE

To su ti najbolje godine, dvanajst-trinajst, - tvrdi Franci - s dvadeset si već star. Sjede na parkiralištu iza osnovne škole, Marijica, Tanja i on. Početak je ljetnih praznika. Blato se pretvorilo u vruću prašinu u koju je Franci zakopao tabane. Uspio je neopazice ugurati glavu u Tanjino krilo, ona se malko trznula, ali nije ga odgurnula. Sretan je.

Blještavo sunce ga pali po čelu i obrazima, on govori i govori, a curice slušaju. Kako je samo sretan!

Sestre su nešto zabrljale doma, pa za kaznu ne smiju dalje od zgrade. Komad neba između nebodera prelijeću galebovi i to je sve, osim njihovih krikova ni zvuka. A svi ostali su već na plaži. Bacaju se s velikog mula u plićak, hitaju kacamarine na žene koje vrište. Svakog ljeta isto, šapće Franci u sebi da ništa ne propušta. Dobro mu je tu gdje je.

Na podnevnom suncu blješte karoserije automobila, metalna glatka koža snažnih grla.

Marijica liže sladoled na štapiću, čokolada se topi i upija u prašinu. I ništa se ne miče osim crvenih mrava podno zidića na kojem sjede njih troje. Franci čuje svoje srce u sljepoočnici koja pritišće Tanjino smeđe koljeno. Tanja sluša Francija.

Bilo je o tome nešto i u novinama... ali ne puno. Taj momak od trinajst godina, Johnny, ukra je Jaguara. Znaš Jaguara, najjači auto?! Crnog, metalik- prava pantera, ludilo. To je bilo u Australiji, nedavno. I zamisli! S njim su bile dve cure, baš ka vas dve, vaših godina: jedna dvanajst, druga, skroz mala, osam. I njih su ti troje, ne znam kako, al kuiš, uspili ukrast taj auto, jurili su kroz onu pustinju priko dvista na sat. Znaš ti šta je australijska pustinja?! Zamisli, ovo sad, ova temperatura u nas, to ti je njima skoro usrid zime; gume od vrućine pucaju na asfaltu, nigdi nikoga, ni vode, ni vitra. Samo mrtvi klokani. Zamisli, Tanja. A oni, njih troje, pesto kilometara bižali policiji. Spavali u motelu u nekoj pripizdini, auto su pokrili ceradom da ga pandurija ne snimi. U motel došla lokalna banda. Oni su tili silovat te cure, ali ih je momak Johnny priduhitrija, pobigli su im. Posli su ih prepoznali na pumpi, dojurija je tamo neki ka njihov šerif i svi ostali s đipovima. Bila je jurnjava kroz pustinju. Jaguar je bia cili crven od zemlje. I đipovi za njim, policajski. Tu im je nestalo goriva, nešto tako, i onda su ih odveli doma.

- Pa di su oni išli?- pita Marijica, oči su joj velike, usta čokoladna.

- Al' je bitno di su išli!?- Franci okrzne pogledom Tanju, da provjeri učinak svojih riječi.

- Vožnja je važna po sebi, to je sloboda. Još si mala pa ne razumiš. A da mi imamo neku pustinju, ja bi isto tako ka taj Johnny ... mi smo geografski onemogućeni, razumi. Nas bi troje policajci uvalili prije Neorića.

Tanja se smije. To ga plaši i to mu daje hrabrost. Gleda je u oči, kaže:

- Ali to ćemo učinit u sljedećih nekoliko godina. Poslin je već kasno. Ne da ti se, ostariš.

Iste je večeri Marijica izvukla svoga električnog bobbija iz drvarnice, a negdje pred zoru veselo je brundala kroz cestice predgrađa prema izlazu iz grada.

Malo je trubila mačkama koje su pretrčavale cestu, otpjevala je sve refrene kojih se mogla sjetiti, a onda je parkirala uz rub asfalta i pojela sendvič sa sirom, popila sok.

Ulična svjetla počela su se gasiti, nebo se zabijelilo, prošla su i dva automobila. Jedan vozač je spustio prozorsko staklo:

- Ej, curica, što radiš?

- Putujen u daljine.

- Je li?! A gdje ti je kuća? Ne bi smjela biti daleko od kuće...

- Ma tu mi je kuća, evo je!- snađe se mala i pokaže prstom neku kuću preko puta, oko koje je rastao plavi kupus.

Vozač se nasmije, malo zavrti glavom i nastavi put.

Na raskrižju odluči voziti prečicom, kroz maslinike i vinograde, tu neće biti velikih auta...

Sunce je već postalo žarko, pa nabije šeširić na glavu, a zatim, da se zabavi, ponovo zapjeva na sav glas. Crveni bobby malo zaronda, pa potom stane. Uzalud je pritiskala plastičnu papučicu gasa. Ni makac.

- Što bi učinio hrabri Johnny?- promisli Marijica, protrlja nos, razmaže suze, uzdahne dva-tri puta, izvuče vezice iz cipela, pa ih čvrsto veže jednu za drugu, a potom za autić. Povuče ga nekoliko metara, pa stane. Još nekoliko metra, pa opet stane i konačno klone na tlo uz svoj bolid.

Tu je cestica prestajala. Uvirala je u brdo. A s desne strane, ograđena žicom, prostirala se vruća rumena zemlja s pokojim grmom čička i divlje ruže.

Zadnje što je djevojčica vidjela kroz omaglicu bile su čudne velike koke koje su trčale po crvenoj prašini pustinje držeći uspravno sitne glavice na dugom, dugom vratu. Na obješenoj šperploči malim je slovima pisalo: farma, a ispod toga, velikim: AUSTRALIA. Veselo se nasmijala, zavukla ošamućenu glavu pod autić i tako, donekle skrivena od zvizdana, zaspala.

Podnevno sunce se podvuklo pod zatvorene očne kapke, netko je podigao bobbija i u blještavom svijetlu iznad sebe, Marijica je ugledala lice nepoznatog momka u kariranoj košulji i dvije-tri zblenute okate ptičje glave na dugim vratovima.

- Šta ti ofte radilo, litl surisa?

- Maj nejm iz Marijica. Aj du maj slip. Pižolot.

Djevojčica se neočekivano brzo osovi na noge i pomakne malo dalje od ptičurina:

- Kakva van je to lunga čikn?

- To je noj. Ofo je farma ot noj. A ja san barba Metju, Ma-te iz Sidni, Ostraliija.

- Ali noj živi u Australiji?

- U Oustraliija šivi emu, tica emu je slično na noj - rekao je veliki momak u kariranoj košulji, prije nego što ju je odnio u hladovinu i dao joj da pije.

Gutala je vodu zajedno sa zrakom, požudno da su je boljele vilice i grlo.

- Oće li sad đipovi doć po mene?

- Aa? Šta reklo?

- Đip, đip od polis, nina-nina...

- Ajme ti litl surisa, bogati, koja polis... Ajde nazvalo ti svoja matera da dojde, evo ti maj mobitel ...

Marijica se smrkne, al odmah se dosjeti... Objesi bradu, napući donju usnici, a oči joj se u trenu pretvore u jezera tuge:

- Aaaa, ja ne, ne, ne zna-a-aan b-b-bro-o-ooj... ja neee zna-a-aan b-b-b...

Nakon nepunih dvadeset minuta pred farmu nojeva Metjua Šegote u Suvom Dolcu, parkirao je službeni đip inspektor Đirlić. Prilazio im je u omaglici podnevne omare, poput fatamorgane, a đip jest bio crven od prašine.

- Du ju spik ingliš, sr? – pitala ga je ozbiljno Marijica.

* * *

Već sutradan su Marijica i Tanja sjedile na zatvorenoj trafici kraj parkirališta. U kazni. Opet zabrana kupanja zbog jučerašnje avanture. I Tanji, za svaki slučaj.

Franci je prošao u japankama i kupaćima s ručnikom preko ramena, sav zgodan. Zviždukao je, gledao pravo, prošao brzo, promrsio pozdrav.

- Ej Franci!- vikala je s trafike lijepa Tanja, smeđa kao čokolada - Jesi li čuo?! Marijica je vozila do Australije, vidila je crvenu pustinju! I tice emu! I mrtvog klokana! – doda za svaki slučaj.

- Aha, skoro san umrila u pustinji! A onda me spasija mister Metju i đipovi su došli po mene, policajski...Ako oš mogu ti pokazat jaje od tice emu!- doviknula je Marijica važno, ližući sladoled.

Franci mahnu rukom:

- Žurim!- ubrza korak.

Čuo je on tu priču, svi su govorili samo o tome. A uopće i nije prava Australija, gluposti. Iza ugla, stisne šake iz sve snage, pa požuri još i žustrije vukući šlape po vrelom asfaltu, gazeći bez milosti crvene mrave.

LIJEPA GLAD

As your bony fingers close around me...

jutro

Sve je počelo u ponedjeljak. Nedjelja je moj vođeni dan, tada ne jedem. A u ponedjeljak sam pojela: pola jabuke, pola tanjura tjestenine bez umaka, zelenu salatu s puno, puno kvasine i jogurt. I, nažalost, ono što nisam smjela pojesti, a što mi je podmjestila ona pička Karmen.

Jedva čekam da ode! Prokleta me uzrujava, ta tuljanica; njeni ljubičasti nokti, žalobni pogled, male nabubrene noge u salonkama. I ta opsjednutost hranjenjem, cvrčanjem masti, kuhinjom, žderanjem... Sve te zaprške, sarme, špekovi, gulaši, tripe... Ona i otac, kao dva hrčka, koja su čitav dan kunjala u piljevini, odjednom ožive u vrtnji oko stola, s kesama punim krvavog mesa, telećih mozgova, svinjskih ušiju, kokošjih pluća... Toliko vedrog sklada i bratske sloge u rasprskavanju zečjih kralježnica! Riblje su oči u sudoperu i žuta debela kora krutne u hladnom loncu mlijeka.

Pa užasi zajedničkih objeda, njihova sićušna brza usta koja kao kompjuterske životinjice, odvojene od ostatka tijela, eliminiraju obrok: juhu, polpete, pire, kupus-salatu. Mljakanje, srkanje, gutanje, podrigivanje, shertzo, alegro.

Mislim se kakva li su djeca bili, moj otac i njegova sestra-buhtla, u ono doba dok su još odbijali zgnječenu mrkvicu, štrkljavi adolescenti na fotografijama koji bi prespavali doručak i često preskakali večeru... Vidjela sam te slike, ali svejedno, Karmen je jedna od onih za koje nikako ne možete zamisliti da su jednom bili djeca. Kladim se da je i onda nervozu satirala marmeladom od šipka, kao što sad kuhanjem i hranjenjem satire misao na svoju promašenu egzistenciju na planeti Zemlji.

Oduvijek me nervirala, ta nakupina žlijezda lojnica i depresivnih gonada, a pogotovo otkako je odlučila prijeći na taktiku lažnog razumijevanja. Otad je ne podnosim!

Nema šanse da netko takav može razumjeti ljepotu gladi, tu snagu koju nosim, kako sam iznutra čista i prozračena, jer sam tvorac svog tijela, suptilni kontrolor. Just make a wish! Želim biti lijepa kao mjesечеva zraka i tu si želju uspravnom voljom ispunjavam. Moja je okomica sve okomitija.

Hranjenje nema viši smisao, svjesni pristanak na glad ima prekrasan cilj, jedan od divnijih: polagano postizanje kontrole, savršenstvo. Nakon nekog vremena navikneš se na bol gladi, na tu lijepu strašnu žrtvu, počneš je obožavati. Ona mi čini moje tijelo podnošljivijim. Visoka sam 168, a mojih 46 kilograma ponosno održavam već mjesec dana. I naravno da se ne želim razboljeti i umrijeti, ja sam

zasad zadovoljna sa svojih 46. Niti je ana bolest, bar ne uvijek, kako ona tusta pička Karmen kaže... Neke su cure naprosto izgubile kontrolu, ali njih je malo. Uostalom, imam pravo na svoj izbor! Ko da je njeno žderanje zdravije! Ona je sve ružnija, a ja sam ljepša.

Tata je naravno, na njenoj strani. Ko da ja ne vidim da je nju zvao zbog mene. Kao za moje dobro. Misli da mi fali mater. Pa kao da će mi ona zamijeniti mater, ta buhtla. Samo se nadam da nisam povukla nijedan njezin gen, dovraga. I ne mogu vjerovati da je ona rodila onakvo dijete kao što je Zvezdana. Moja divna, mala rodica Zvezdana, žutokosa. Došla je jučer sa svojim crvenim kuferom punim bijelih košuljica i plisiranih suknjica. I da nije nje ja bih već našla načina da istjeram njenu napornu roditeljicu...

Dakle, da se vratim, u ponedjeljak mi je prekipjelo. Dakle, rekla sam, nedjelja je već mjesecima moj vodeni dan, taj dan pijem samo vodu. Voljela bih biti kao voda. Bistra, hladna, snažna, prozirna.

Teta je znala da nakon nedjelje dolazi najjače iskušenje. I što je napravila ta tužna sovuljaga puna samilosti i razumijevanja - ostavila je na stolu vrući burek, napola razmotan, da se puši! Prvo mi se digao želudac i suze su mi navrle na oči, krenula sam s tanjurom prema kanti za smeće. Uvježbana sam se u bacanju hrane. Čak sam postigla takvu samokontrolu da sam ocu i Karmen pravila voćne sokove i frapee, na litre, bacajući tako doslovno u njih sve te jagode, naranče, banane prema kojima imam slabost, a pune su šećera.

Ali taj jebeni burek je tako prokleta ukusno mirisao da sam ga u sljedećem momentu izvadila iz kante i sjedeći na pločicama ugurala prstima u sebe. I papir sam oblizala, masni.

Došlo mi je da povratim, ali obećala sam sebi da neću nikad postat jedna od onih patetičnih mia koje se prežderavaju, pa ljube školjku. To mi je nekako, čovječe. Družila sam se neko vrijeme s bljuvačicama miama, bile su dvije u mojoj gimnaziji. Ma šta ja znam, respect! Cure se trude, al ipak je to niži tip. One kontrolu postižu primitivno, riganjem, al ipak, kažem-respect! Ne može svatko biti ana. Mjesečeva zraka. Mlaz vode. Srebrna nit.

Tako je teško kad te nitko ne razumije, kad sve krivo tumače, kad ništa ne znaju, ne shvaćaju. Moja osveta za burek bila je jedna. A što sam i mogla učiniti: sasuti sol u juhu, okrenuti dugme na pećnici na najjače da zagori pečenka, umiješati tabasco u kremu za kolače, pastu za zube u domaću majonezu, ostaviti otvorenu ledenicu s ribom i slične djetinjarije. Ali mislim da je Karmen shvatila poruku, više me ne gledala ko glavata žvelva otrovanog mladunca; iz očiju joj je iskri bijes, sigurna sam da po noći škrguće zubima. Tata sliježe ramenima. Njega mi je bilo pomalo žao, sigurno se zbog mene osjećao kao neki luzer, ali jebeš ga i tako se liječe predrasude.

U svakom slučaju, teta Karmen je odustala od toga da od mene napravi prpošnu rumenu deklicu. Moj cilj da je otjeram bio je pred vratima. S vanjske strane, off course. Čekala se samo njena kćer Zvezdana, koja je morala doći k nama iz te pripizdine, gdje je već živjela njihova sretna debilna obitelj. Mamica je obećala maloj vikend u gradu, šta ti ja znam i onda će kao skupa doma. Rodicu nisam vidjela skoro dvije godine.

Inače ne volim te curičice u plisiranim suknjicama i bijelim košuljicama, majicama s puf-rukavima, mislim što je to uopće? Čak su i lutke počeli modernije oblačiti. Ali Zvezdana je uvijek bila odjevena kao da nastupa na školskoj priredbi. S jednom napomenom: kao sasvim sigurno najljepša djevojčica u školi.

Sad je imala četrnaest i već je bila visoka kao ja. I u toj svojoj demode odorici izgledala je kao biće iz slikovnice ili nekog starog filma. Izgledala je kao... sunčeva zraka.

Smjestili su je na pomoćni ležaj u mojoj sobi. Ponosna sam na svoju sobu.

Imam postere Caliste i Kate i luster kojeg sam sama izradila, a moj prozor gleda na gradsku marinu i nekad vidim mjesec na vrhu jarbola kao crveno-bijeli loli-pop.

Zvezdana je bila umorna od puta. Pričale smo o nekim dječacima s kojima smo se družile preklani. Ja više nema posla s njima, dogodine sam maturantica, bila sam već više puta u klubovima. Tamo ti dječaci ne zalaze. Oni još uvijek napucavaju loptu na igralištu i jednu sendviče od pola štruce kruha nafile parizerom. Otkada me jedan od tih smrdljivaca nazvao Skeletor, više im se uopće ne javljam. U klubovima djevojke poput mene nemaju problema s dečkima, ali obično su previše drogirani ili pijani ili ružni da bih otišla s nekim od njih. Malo mi se sviđa DJ koji tamo radi. Ima ukusa, faca je. Klub je kao svemirski brod, fantastično. Kaže da nikad nije bila u klubu. Kažem da možemo sutra otići nas dvije...

Zaspala je posred priče, onako odjevena, na prekrivaču. Stvarno je bila draga, ne kao ostale klinke njenih godina.

Pokrila sam je. Kasnije, u krevetu, sjetila sam se da sam je zaboravila pitati koliko kila ima.

poslijepodne, večer

Subota. Dan kad brijem u klubu. Vodim Zvezdanu. Bože, morat ću joj posuditi neke traperice, plisirana u klub ipak ne može, pa da i je sunčeva zraka!

Cijelo sam jutro bila preljubazna prema njezinoj majci glavatoj žvelvi. Ona me sumnjičavo pogledava. Ne može me smisliti.

U kuhinju sad ulazi jaka južna svjetlost i zrnca prašine se vrte u krug. Vedro je i u zraku osjećam sol, a u tijelu prazne prostorije. Kad su dani vedri i hladni, moja bol je jasnija, prazne prostorije šire.

Zvezdana sjeda pokraj mene, bunovna i čupava, jutro je prespavala, miriše na šampon od jabuke. Karmen, čiji sam majčinski nagon totalno sjebala zadnjih dana, daje oduška frustraciji, hrani jedinicu: peče joj palačinke, preljeva pahuljice mlijekom, maže joj na kruh domaći žuti maslac kao kod Hajdinog djeda u planini, još samo fali kriška šunke, no stiže i ona... Toplo pecivo nestaje začuđujućom brzinom kao i mirisni kakao, ostalu hranu tek kuša, valjda da ne uvrijedi mater, što li. Ja sam popila bezmasni jogurt i pojela jedan prepečenac.

Zvezdana želi vidjeti dječake o kojima smo jučer pričale, nije mi baš drago, ali odlazim s njom. Ona ima role, ja je sustižem pješke. Vesela je i brblja cijelim putem do igrališta, rola oko palmi i uz sam rub ceste, može upasti u more. Ruga se mojoj plašljivosti. Uči me onu stvar Dream on od Depeche Modea. Kažem da nisam znala da je depešovka. Ona se smije, kaže da nije, da joj se samo sviđa ta stvar, da nema pojma ko pjeva. Ja kažem da je stvar svejedno cool i tada stižemo na igralište. Dječaci imaju skejtove i ona rola usporedno s njima. Spretna je na koturaljkama. Najzgodniji dječak je hvata za ruke. Onaj što me je nazvao Skeletorom. Nekad mi se sviđalo kako mu pramen kose pada na lice dok se smije. Sad ga mrzim.

Moje praznine se šire. Sunce je oštro, zrak razrijeđen i suh. Odlazim popiti čašu vode i kasnije mi se ne da vraćati na to igralište.

Navečer sam ljuta. Ne želim da Zvezdana vidi mog DJ-a. Znam da bi joj se svidio. Sve cure su lude za njim. Ona bi mu se svidjela. Ja ne.

Izmišljam da me boli glava i tako ne idemo u klub. Ostajemo neko vrijeme pred televizorom. Karmen muti kremu za čokoladni kolač i opet peče palačinke. Moja rodica jede četiri s marmeladom od kajsije. Tata je pojeo dvije palačinke, jer je kao na dijeti. I ja sam pojela jednu i po i sad me grize savjest. Današnji dan je totalno usran. Burek i palačinke u istom tjednu, da- i vrećica kikirikija kad sam se vratila s igrališta, od živaca zbog onog dečka.

Da me ne vide kako plačem, opet se žalim na glavobolju i odlazim u sobu. Nikad neću biti kao Kate ili Caliste, neću biti mjesečeva zraka.

Oko tri sata probudila me bol i buka u praznoj prostoriji u mom tijelu. Svemu je kriva prokleta palačinka. Razbudila mi je apetit. Užasno sam gladna. Kažu da pomaže ako žvačeš celer. Al otkud mi sad celer?! Ja imam prvu pomoć: popijem čašu vode. Nekad i dvije, tri. Uglavnom pomaže. Ako dovoljno brzo zaspeš.

Ali ja nisam mogla zaspati. Vratila sam se u kuhinju i htjela uzeti limunadu iz frižidera kad sam ugledala prekrasan kolač preliven tamnom, prst debelom glazurom od čokolade. Isjekla sam ga na pravilne kocke, poredala na tanjur i

odnijela u sobu. Zvezdica je spavala kao anđeo. Kosa joj je padala po očima i ja sam je malo razmakla. Rastvorila sam prstima njene usne, polako. Izgledala je još mlađa dok spava. Zaboravila sam je pitati koliko ono ima kila. Svima se sviđala. Mirisala je na šampon od jabuke. Sličila je na zraku sunca.

Uzela sam prvi kolač i počela joj ga gurati usta. Pa drugi. Radila sam to brzo. Ona se odmah probudila, počela grcati kolač, gušiti se. Uzela sam je za ruke, čvrsto, najjače što mogu, a slobodnom rukom sam grabila kocke iz tanjura i zabijala ih u njezino lice. Odgurnula me udarcima nogu i ja sam se skotrljala s postelje na pod.

Mamaaa, mamaaaa!- vikala je. Glavata žvelva je uletjela u bijeloj spavaćici kao uspuhana avet i kao da se ne radi o četrnaestogodišnjakinji, podigla svoje mladunče te izletjela van mrmljajući neku prijetnju i psujući me.

Tvoja kćer, tvoja kćer!- vapila je Karmen prema tati koji je krenuo kroz hodnik prema mojoj sobi.

Vidi tata, - rekla sam mu čim je ušao u sobu - ja jedem kolače...

Trpala sam jedan za drugim u usta dok su mi tekle suze i slina i mislila sam da ću se udaviti.

Zašto si to napravila?

Tata, pojela sam sve kolače, sve, sve...

Nisam željela da me zagrli. Ništa slično. Nije ni on, ovaj put ne. Polako je zatvorio vrata. Ovo je, znači, samo moj sram.

Sutra će tata skinuti sa zidova postere mojih izglednijih idola, po treći put ove godine. Ovaj put će me vjerojatno odvesti liječniku, bez obzira na to što ću pojesti doručak. Izaći ću iz sobe da ispratim tetu i Zvezdanu, iako to zapravo nitko od nas ne želi. Otac će izgledati umorno i zabrinuto, Karmen će vrtjeti glavom sa sva tri svoja podbratka, a Zvezdana će me samo tužno pogledati. I ja tu tugu dugo neću moći podnijeti.

Danijela, čovjeka koji je kasnije postao moj rob, upoznala sam jedne večeri u supermarketu.

Žurila sam s posla da stignem prije zatvaranja dućana.

Trebala sam kupiti vino i mozzarelu za večeru, sladoled od lješnjaka. Nisam očekivala nikoga, planirala sam večerati sama na terasi i pogledati film, kasnije.

Trgovina je bila prazna, blagajnica je zaključala iznutra nakon mog ulaska.

Čučao je na dnu hodnika, između polica sa alkoholnim pićima s jedne i ukiseljenim povrćem s druge strane. Nije me odmah vidio, bio je prezauzet pokušajem da u ruksak utrpa litru votke i veliku staklenku paprike.

- Molim, požurite, već je prošlo devet! Ne mislimo cijelu noć ostati?-protestirala je mala šiljata blagajnica.

Tad me primijetio i ostao ukopan. Ja sam se nasmijala.

- Pođite sa mnom!- kazala sam. I on je krenuo iza mene prema blagajni. Ja sam platila: votku, paprike. Nije bila večera kakvu sam predviđjela, ali imala sam društvo.

Kad sam bila mlađa zamišljala sam moguće ishode situacija u kojima žena odlazi s neznancem. Ona ne odlazi radi seksa, ona odlazi vidjeti što će se dalje dogoditi. U stvarnosti - žena gotovo nikad ne odlazi s neznancem koji je poziva u svoj auto, stan, ured, na piće u bar.

Jednom sam, prije nekoliko godina, ispred Sveučilišne knjižnice zamolila nepoznatog muškarca da mi pripali cigaretu. Na njegovom je upaljaču pisalo kako je on jako dobar jebač. Potom me „jako dobar jebač“ upitao jesam li pročitala što piše na njegovom upaljaču. U tom trenutku promislila sam na scenarij koji se moguće odigrava u njegovoj glavi: mmm, idemo to provjeriti, kažem, odlazimo kod njega u stan i pada ševa. Ne, ne vjerujem da se tome nada. Ipak zamišljam kako govorim: mmm, idemo to provjeriti. On je u nevjerici, smiješka se zbunjeno, ali brzo se odmrzava, hvata zalet, prihvaća vlastitu ponudu ili nešto izmišlja, zbunjen je, nema gdje baš sada- što je manje vjerojatna, ali moguća varijanta razvoja događaja. U stvarnosti kažem: da, da, pročitala sam- vraćam upaljač, okrećem se i ulazim u predvorje knjižnice. Ne mislim da je lud ili manijak. Nisam preplašena, uvrijeđena, pomalo mi je smiješno. I je smiješno. Normalno, sve je to normalno. Sasvim normalan kreten. Radim dobro plaćen posao u jednoj firmi koja se bavi uvozom i ima lanac poznatih trgovina. Ponekad radim po cijeli dan, šefovi me cijene i brzo napredujem.

Danijel nikad nije radio, uglavnom je doma, rijetko izlazi, najčešće do trgovine po namirnice za ručak. Kuha, čisti, pegla, hrani mačke, uređuje vrt. Kupujem mu

travu i cigarete, dva puta godišnje odjeću. Prvih mjeseci nisam željela da jede sa mnom, obično se hranio sendvičima ili ostacima mog ručka. Kasnije sam ga, najviše iz dosade, pozvala za stol.

Imao je obitelj negdje na moru, ukrao im je nekakvu ušteđevinu, dripac; naravno da ga ne žele vidjeti. Ukratko, kod mene mu je bilo najbolje.

Srijedom, a ponekad i vikendom dolazim u njegovu sobicu, zajašem ga i nakon igre, odlazim u svoju sobu na spavanje.

Rijetko sam dovodila druge muškarce. Sve dok nisam upoznala Boruta. No, ni to nije predugo trajalo. Nisam tip za duge veze. Evo kako je puklo:

Tog dana sam oko pet poslijepodne nazvala Danijela s posla i rekla mu što da pripremi za večeru:

- Imamo posebnog gosta.
- Želite reći da imamo posebnog gosta?
- To se tebe ne tiče. Ohladi vino i promijeni mi posteljinu.

Oko deset, Borut i ja smo utrčali u stan.

Danijel je zgrčenog lica i s krpom u ruci stajao nasred trpezarije:

- Sve se ohladilo...
- Nema veze, mi smo već jeli. I pili! - povukla sam Boruta za ruku put spavaće sobe.
- Haha-ha, Osušeni nije dobre volje... haha, pa kako si danas, Osušeni?! - Borut se pripito cerio gledajući u Danijela.
- Odjebi, šminkeru! - promrsio je Danijel i spustio glavu.

Pljusnula sam ga iz sve snaga po ustima. Pljunuo je krv i odmah je počeo brisati s pločica.

Borut se primakao vratima:

- Ej, jebote, ovo je bolesno, taj tvoj rob... riješi se toga... ej, ako stvarno, ako želiš biti sa mnom, riješi se...
- Što ti pričaš Igore? Tamo su ti vrata, ako ti se ne sviđa - slobodan si čovjek, ciao!
- Ciao?
- Još si tu?! Danijele, kad obrišeš pod, isprati gosta, a onda donesi to vino u moju sobu!

Danijel je moje vlasništvo. Ne može se svakako postupati s Danijelom. Tko vrijeda njega, uvrijedi i mene. Mi smo kao nekakav čudan bračni par. Danijel mi je kao supruga.

Kad se htio zaposliti u kafiću, ja sam mu rekla:

- Danijel, bejbe, to nama nije potrebno. Ako baš hoćeš nešto raditi možeš mi pomagati oko papira od firme ili upiši tečaj stranog jezika. Osim toga, neću trpit da smrdiš na dim i pivo i da se oko tebe kupe balavice.

Nismo to više spominjali.

Ponekad sam zamišljala da Danijelu neka balavica pripaljuje cigaretu, a na upaljaču joj piše: fantastično pušim. Zatim, ljuljajući ramenima pita Danijela je li pročitao što piše na njenom upaljaču. Zamišljam ishode takve situacije. Mogu zamisliti dva. U jednom mu puši ona i tu je mogući početak kraja njegova ropstva. U drugom slučaju mu pušim ja, nakon što mi on ispriča epizodu u kojoj je odbio tu curu. Pušim mu žalosno, da ga zadržim. Plaćam ga i tu također počinje kraj našeg sretnog robovlasničkog odnosa.

U stvarnosti su balavice s takvim natpisom na upaljaču podjednako rijetke kao i žene koje odlaze s neznancima koji pripaljuju uz slogan „dobar jebač“. Teoretska mogućnost da se takvo što dogodi ipak postoji i apsolutno je izvan moje moći. Zato sam zabranila Danijelu da izlazi iz stana bez mene.

Kroz ovih šest godina počeo je nalikovati na moju majku; prije je bio suhonjav, moglo bi se reći čak i zgodan, sad se nekako loše udebljao, otromboljio, kukovi su mu se zaoblili, kosa prorijedila, trbuh iscurio preko ruba hlača, a nožice ostale tanke, prošarane venama od stajanja.

Hvatale su ga depresije. Prije tri dana zatekla sam ga pred televizorom kako šmrca u rupčić.

- Daj, što cmizdriš. Ajde malo se pokreni, uredi se, obrij, vodim te vani.

- Ma ne moogu, ne, ne mogu. Pogledajte kako izgledam.

- Ok, kako hoćeš, nemoj se kasnije žaliti da te nigdje ne vodim!

Sređivala sam neke papire u sobi, a onda pošla na spavanje, relativno rano. Čula sam Danijela kako klapa suđem u kuhinji, ali nisam mu imala snage reći da se stiša.

Negdje oko jedan ujutro pokucala su mi na vrata dva policajca: doveli su ga pijanog i napušenog. Iskrao se iz stana i pio do fajronta u kvartovskom kafiću.

- Jel' ovo vaš? - pitao je visoki policajac.

- Da, moj je... - promrmljala sam iznenađeno.

Drugi put ga ne puštajte bez novaca! - našalio se drugi, niži, krezubi momak u plavom.

Danijel je stajao pokunjeno, jakna mu je visjela niz lijevu ruku, a desnom je pridržavao kosu iznad čela, ne usuđujući se pogledati me u oči.

Oprostite, – procijedio je kroz zube nakon što sam zatvorila vrata – bio sam ...

- Danijele, ja zbilja više ne znam što ću s tobom... – uzdahnula sam pomirljivo i uzela ga za ruku.

Ali znam, ja uvijek razmišljam što će zadržati Danijela. Kad već ne zna što bi sa sobom, ako treba, rodit ću mu dijete.

- Danijele, odmah dođi u sobu! Odmah!

ZABAVA ZA DOKONE KĆERI¹

Što da se danas radi, Marijana?!

Hoćemo li sjesti u taksi i kružiti gradom, a onda, dok je crveno, pobjeći na semaforu?!

Možemo otići na pješčanu plažu iza nebodera i kupati se gole, ali mislim da je za to ipak prehladno.

Ukradimo novac tvojoj mami i otputujmo. Otputujmo, na primjer, u Amsterdam na kraljičin rođendan: drogirajmo se legalno! Kupimo neku kurvku tamniju od noći da nam do jutra priča svoj život. Mora bit uvjerljiva. Ne mora biti gola. Ali može.

Otputujmo u London. U Portobellu postoji prodavaonica ploča. Tamo pucketa glazba. Napolju kiši. Čuje se kako sipi prašina po policama. Prodavač je mladi prištavi Škot u pletenom prsluku. Možemo mu priuštiti prva seksualna iskustva. Uхватiti ga za dječjačko dupe dok priča o Bijelom albumu. Raskopčati mu košulju i zaključati dućan. Neka muzika glasno trešti s gramofona, iz zvučnika, a na staklenim vratima nek' se ljulja CLOSED.

Slatka mala Marijana, prevest ćemo naše pjesme na portugalski, na francuski. Ja ću uzeti harmoniku, a ti bubanj. Plovit ćemo od luke do luke. Svirati i recitirati poeziju!

Zašto je to glupo? Zbog čega je to nemoguće!?

Zar ćemo ovdje sjediti cijeli život? Sjediti i gledati kroz prozor stana, kroz prozor ureda, kafića, televizora? Ma daaaj!

Pogledaj: ono što je prekrilo nebo je rožnata peta Boga. Ona tek onako prijeti da će se spustiti na nas. Al nikad ne znaš kad će se Gospod spotaknuti, ups! Nema više Marijane, samo malo brdašce praha. Ne smij se, ovo ti ozbiljno govorim! Ja nisam tako luda. Otiđimo negdje gdje je nebo otvoreno.

Dobro gledaj što radim, jer ja sad napuštam ovu kuću u kojoj sam sjedila za računalom i puštala da u mene ulazi bjelina praznog dokumenta. Da iz mene izlaze ulice, prašume, istrčavaju atletičari i silaze striptizete na poklon znojnim ćelavcima podstavljenih dlanova. Postoji način da prekinem s poezijom, da prekinem s običnim ispisivanjem teksta. Jedan opak način. Škljoc! i gotovo je s tom zabavom za dokone kćeri.

Dobro gledaj što radim, oblačim uniformu: mrežaste dokoljenke, vojničke hlače do koljena, ružičaste gležnjače, prozirnu košulju. Na oči stavljam blještavo zeleno sjenilo, na usne svijetlocrveni ruž. Svijetlocrveno na nokte. Na zglobove

1 NAPOMENA - naslov „Zabava za dokone kćeri“ na korištenje mi je velikodušno dala pjesnikinja Ana Ristović čija se zbirka pjesama podjednako zove.

zakopčavam šarene kožice s metalnim zubčićima. Moja glava ima rep. Tamni rep čvrste i zdrave kose.

Mali damski pištolj ne stavljam u torbu, već do kože, u rub hlača.

I kad zatvorim vrata, čim zakoračim na ulice, početi će priča.

Ne znam još kako će početi, a kamoli kako će završiti, ali kad djevojka tako odjevena s pištoljem ispod pupka krene niz ulicu- definitivno počinje priča. Koja od priča će me odabrati, još ne znam. Među onima koje se nude, ja moram probrati pravi trenutak u kojem ću namignuti zgodnom neznancu, prave stepenice kojima ću doći u zadimljeni klub, u dobar tren repetirati, ako zatreba. Zaustaviti pravi kamion na cesti, izaći u pravom gradu, zagristi u najopasnije usne.

- Ti si samo ljubomorna na likove iz filmskih priča! I iz pjesama. I knjiga. - kažeš.

I potpuno si u pravu. Ali baš zato priuštiti ću ti, baš kao i sebi, nezaboravnu avanturu. Idemo u grad, obuci se, uzmi ključeve maminog Golfa; dobro, možemo i pješke.

Trebaš mi da kasnije zapišeš sve što se događalo. Svjedoči mi, bit će jednostavno. Ja ću potegnuti obarač, ti olovku.

Bit će to nezaboravan lov na priču. U kojoj će zvjerka često progoniti nas.

Jedino na što trebam paziti je da ne poginem prije nego što naletim na dobar kraj. I da dobar kraj ne naleti čim izađemo iz stana.

Olja Savičević Ivančević, rođena 16. rujna 1974. u Splitu. Objavila zbirke poezije: „Bit će strašno kada ja porastem“, 1988; „Vječna djeca“, 1993, (nagrada na Marulovim danima); „Žensko pismo“ 1999.

Pjesme objavljivala u hrvatskoj, crnogorskoj, bosanskohercegovačkoj i USA periodici te na internetu i radiju, a zastupljena je i u raznoraznim zbornicima.

Prozu, osim po periodici, objavila u knjizi „Ekran priče 03“.

Diplomirala je hrvatski jezik i književnost na zadarskom Filozofskom fakultetu, apsolvirala na Poslijediplomskom studiju iz književnosti.

Pobijedila je na Prvom natječaju „Vijenca“ i izdavačke kuće AGM kao najbolji autor proze. Prva knjiga priča, iz koje Balkanski književni glasnik objavljuje nekoliko, treba joj izaći u prvoj polovici 2006.g.

Robert Marić
TIHA NOĆ

(Radnja se zbiva u više nego skromno namještenu skučenom stanu, pola zidnih tapeta visi sa zidova, odrpani trosjed i još odrpanija fotelja iz koje viri opruga)

Koja lipa i tiha i sveta noć, a Cvita. Divota jedna. Nego, da mi za svaki slučaj stavimo kacige, a? Da ne bude ka i prošle godine... da ne zaluta opet metak meni, evo ovdje (pokazuje na glavu), pafff, srića da me samo okrnulo... Da me ne bi opet trebalo vodit na Hitnu, a?

Ma, šta ne triba još, di je rano... ? Oćeš ti da mene svarno opet opiči u glavu, a? Opičen već?! Je li, a bi li ja tebe moga opičit malo u tu glavu blentavu, pa's vidit ko je opičen i...

... Asti, Cvita, jesi li ovo opet zaboravila zatvorit vrata od zahoda? Ne može se izdržat...

Ma, govorim da se ne može izdržat kako zaudara, a ne da se ovo više ne može izdržat kako nam je, mislim, svukupno stanje u bruto proizvodu i... I evo si me zbunila. Daj, zatvori, vidiš da sam zauzet oko ukrasa.

Nije zahod? Kupus?! Kiseli?! Kiseli kupus?! Bond?! James Bond?! Oću reć, odakle ti kiseli kupus? Da nije opet oni blentavi Jure na pazaru bija neoprezan i zagleda ti se u noge kad si mu pokazivala proširene vene, skroz gori pod suknjom, a ti strpala kupus u torbu i...

Nisi? Nego? Kako? Kupus je bija friški, ali kad si ga ti... Čekaj malo. Kupus je friško bačen u kontejner, ali se uskiseliya u kontejneru kad si ga ti našla; dakle, friški kiseli kupus – kontejnerski obrađen.

Ma, vidi ti vruga, a, ja sam cili život mislija da se kupus samo u kacama kiseli. Nisam ima pojma da se to sad radi i u kontejnerima. Kako ta tehnnologija svakoga dana napreduje, a! Čudo jedno gospodarsko.

A juha?! Zar nećemo imat svečanu blagdansku juhu prije toga kiselog zahodskog kupusa... a... hmmm... evo, kad malo bolje pomirišem, daje malo i na bakalar... baš kako spada, a? Zar neće gospođa uvažena donit kosti za našega pametnog psa Flokija nepostojećega. Oće? Rekla je, kažeš?

E, dobra je naša uvažena. A dobar je i uvaženi gospodin svečani akademik muž.. Nije on ka ovi drugi, skroman je. Vidiš ti otkad je ta poštenjačina na položaju, a oni još žive u tome jadnom stančiću iznad nas; nema ni dvista kvadrata. A za onu vikendicu na Braču trebalo mu je pune dvije godine da je napravi, a samo četiri kata, lift, bazen i još nešto sirotinje oko nje. Ne, nije ti on ka i oni drugi šta se odma obogate priko noći, da se ne vidi kako su se obogatili. U njega je sve čisto.

Kažu da čak i novac pere, koliko želi da ne bude mrlje na njemu. To je pravi čovik, a ne oni kriminalci.

E, jadan čovik, bija je i proganjan za vrime komunizma, pa i za vrime onih drugih, a čuja sam da ga i danas proganjaju i govore mu da je komunjara, a oni drugi mu govore da je desničar. Eto, kad je čovik pošten.

Naš uvaženi da je komunjara? Kako on može bit komunjara, kad se ja sićan ka da je danas bilo kad je za vrime komunista zatvara komuniste? I ti se, Cvita, sićaš?! Eto. Oni će protiv našega Uvaženoga... Da komunjara! A bit će sigurno neće na ponoćku ić večeras. Kako i bi posli onoga šta mu je zadnji put don Paško izgovorija. A i ovi popi su se izbezobrazili. Kako mu je moga onako, prid svima na misi, da braćo vjernici, kako reformirani hadezeovci tako i komunisti, gospodine uvaženi, ona kamena posuda s vodom na ulazu ne služi za umivanje krmelja ujutro, nego je to sveta vodica za zlamenat se; a ona mala kabina, e ona tamo, družu uvaženi, ono nije zahod, nego služi za ispovid, pa molim da to jedan put upamtite. A kad smo već kod toga, kad već uđete u ispovidaonicu, onda se ne možete branit šutnjom, a drugi put mi poslat odvjetnika s nalazima i zahtjevom za odgodu rasprave. Nema tu rasprave. Vi meni grijehe i ortake, ja vama Očenaše i Zdravomarije, i Bog te veselija. I kad ja završim propovid, nema pljeskanja; a u pola propovidi nema javljanja za repliku ili ispravak krivoga naroda...

Eto, sve mu je to izgovorija, pa kako se ne bi čovik naljutija.

Nego, kad smo već kod juhe i kostiju, di je ona naša kost? Bit ćeš je opet posudila sestri, a? Ma, šta će vratit? Moš mislit. Bit će cila zgrada skuhala juhu od one naše kosti koju smo posudili u pokojnoga Joze, pa smo imali stalno juhu, dok ti nisi izlajala sestri da imamo kosti od Joze... Bože mi prosti, ne Jozine kosti, Bog mu da pokoj, nego kosti... Ma, šta me ludaš, znaš o kojim kostima govorim. I ko zna di je sad ta lipa kost. Sva srića, eto, da će uvažena donit friške kosti, pa ćemo ipak imat juhu... i...

... I di je sin Blesi? Mater ti?... Di su svi?

Kome ja mater?! Tebi? Tebi da ti mater?! Ma, samo pitam di ti je mater. Šta je tebi? Je li ti kiseli kupus udrija u mozak? Čudin se kako ti još nema matere, a nema nam ni sina Blesija... Da se nije poveja za kakvim lošim društvom, samo da ga ne nagovore na drogu. Eto o tomu ja govorim.

Opet ona! Ma nisan reka da ti mater nego...

(U tom trenutku se izvana začuje pucanje stakla, vika i galama)

Šta je ovo bilo?

(Ide prema prozoru)

Vidi, neka gužva doli kod dućana mješovitim konzervama. Netko trči za nekim. A svašta li se događa u ovoj tihoj noći. A, to ste vi, punice.

Šta se vama dogodilo? Šta ste tako zapuvani, ka da ste imali aktualno prijepodne?

Reka sam vam da za vas više nije jogging i te stvari. Oćete li da vam se šta dogodi, pa da ostanemo bez vaše uznemirovine, a? A znate da ste nam vi jedini prihod, diko i ponosu naš propuvali.

Šta kažete? Polako, uvatite malo zraka. Šta je bilo?! Iz izloga broj jedan izabrali ste tunjevinu s povraćem i gulaš od govedeg ludila i... i kad ste došli do izloga broj dva i da ćete bacit kamen, naletili policajci? I... .? Nadam se da vas nisu prepoznali. A sve da su vas i prepoznali, ne poznaju vas, pa... Ili poznaju... Čekaj, pa oni vas imaju tamo zabilježenu, ono kad ste vikali da doli oni gori, jer nikad nije bilo gore... Nisu vas? Kako nisu, sićan se ka da je jučer bilo, a i stanje je ka da je jučer bilo...

Ajd, smirite se, ležite malo tu na kauč. A zar niste te konzerve mogli izabrat iz nekog udaljenijeg izloga broj jedan i dva i tri, a ne ispid kuće... i di ste do sada? Obilazili grad? A ka da ne znate da je oko kontejnera uvijek gužva... Svaki dan veća i veća, bit će to ide s rastom bruto nacionalnoga dohotka.

(Kucanje na vratima)

Ko je sad, u ovo tiho doba noći? Policija? Š... šta ćete vi ovdje? Mi ništa... ja ono jučer u Joze u dućanu... ono kad mi je upala kutija duvana u džep... to nema veze s... Molim? Aaaa, to! Raspitujete se, znači, jesmo li... Ma, kakvi! Ni govora! Nismo vidili osnovano sumnjivo jednu postariju gospođu s konzervama iz dolje provaljenoga dućana, kako obara rekord staze od dućana do ove zgrade, s bolnim preponama.

Mi... Mi vam po... pojma nemamo o toj gospođi punici... oću reć, o toj osnovanoj gospođi postarijoj i...

Molim? Ko? Ona tamo? Pljunuta? Ma kakva pljunuta, to je moja punica i... i punice, da nisu vas slučajno pljunuli danas negdi usput ili tako nešto? Pa, šta je ovo došlo, počelo se i pljuvat po sirotinji... Nisu? Eto vidite. Ma, reka sam vam da nemamo pojma o toj gospođi koja je provalila u te izloge i to. Je li tako, Cvita? Eto vidite. A moja punica je nevina ka politika, e. I kako bi ona i mogla napraviti tako nešto, vidite u kakvome je stanju. Ma, ne u drugome, punice draga, nisam ni mislija reć da ste u drugome, nego u jadnome stanju, vidite kako su joj natekle vene na nogama i rukama i vratu, ka da je trčala ispid policije, a cilo

vrime je na kauču, nije se makla. Stara, bolesna, šta ćemo, je li. Di će ona ukrast te konzerve s tunjevinom u povraću i goveđin ludilom, pa još trčat...

Eto, mi vam poooojma nemamo o svemu tome, a ako nešto doznamo, odma ćemo vam javit. Zbogom bez doviđenja i sretni blagdani i sve to.

Ufff, zamalo! Vi, punice baš oćete da mene strefi, je li. Vidite kako se tresem. Evo, sad se moram puknit da se smirim, vi... vi, pljunuta jedna! Vidite kako mi se ruke tresu, ka da sam ovi čas posta stečajni upravitelj. Moran, moran se puknit, da malo dođem sebi. A ti, Cvita, muči! Nemoj je branit. Ajd, miči se da se puknen.

(Udara se šakom u glavu)

Ajmeeee, šta boliii! Odvalija sam pola vilice.

Šta? Šta sad buncate, punice? Lezite tu dok van se tlak ne stabilizira na 320. Nnnti, šta boli vilica, a sve zbog vas. Molim? Ma nije to zahod nego kupus, ukiseljen po najnovijoj kontejnerskoj metodi. Spavajte, vidite da smo u poslu... ili možda treba i vas puknit. Šta vam je palo? PeHa vridnost od trčanja? Ajde, ajde, nema vama smrti bez sikire.

Ne tješim ja to vas, ne tješim. Zapravo govorim. Cvita, di je ona sikira šta smo je bili posudili u rođaka Ivana na neodređeno vrime? Tu je negdi bila...

Ma, daj mi sikiru, triba mi nešto. Nisam se predozira šakom, samo mi dodaj sikiru.

A dobro kad neš, uzet ću je sam...

Aaa, evo je. (Uzima sjekiru iza fotelje) Draga punice, sad ćete se uvjerit da vama bez sikire nema...

Dobro, ovi put ću je bacit, kad ste navalile. Ajd, smirite se, šta ste se odma uskokodakale. Pa, pa ja ću stvarno ispalit kraj vas! Oćete da još i ispalim, a? Ka da je malo šta sam se puka. Nemoj da uzmen dugu devetku, pa ćete vidit kako čovik učas ispali. A samo sam tija tvojoj materi dokazat... (Baca sjekiru kroz prozor) tija san dokazat...

(Vani se začuje urlik: AAAAAHHHH!)

A šta je sad bilo? Nikad mira. Svakakvi luđaci šetaju našin lipin ulicama, pa urliču. Pa ispale... Pa ih privedu... Pa ih puste...

(Uto se opet začuje urlik: AAAA! BANZAIHHH!!!)

Šta je ovo proletilo kraj prozora? Je li tica prepelica ili je inflacija opet nominalno pala na narodnu grbaču?

(Ide k prozoru. Gleda dolje)

Ma to se bacija oni Stipe s petoga kata. Šta mu je, Cvita?! Šta kažeš? Kasni mu?! Zar je u drugom stanju? Onda nije ni čudo šta se bacija, nikad nije volija dicu. Šta je sad? Šta me odma napadaš! Kako ka da me netko opičija šakom u glavu. Nisam ja udaren nego ti! Dobro, ne kasni mu ono nego mu kasni plaća ka i obično, pa se malo bacija, ka i obično, kroz prozor...

(Novi urlik: AAAAHHHH!)

A šta je sad ovo proletilo? Žena mu?! I njoj opet kasni? I ona noseća? Lipo, boga mi. A šta se ne čuvaju? Aaaa, je, je... već sam zaboravija... A kako neću kad sam se mora puknut radi punice, jer su me organi gonjenja uznemirili. Znam, znam da su u istoj privatiziranoj stečajnoj firmi oboje, pa se i ona malo bacila za njim... Iako... iako ništa ja tu baš ne razumim...

(Kucanje na vratima)

Pazite, pazite! Ova će vrata koga ubit, moramo to popraviti. Ne može čovik ni pokucat, odma padaju. Ooo, to ste vi, uvažena gospođo zastupnikovice! Mi baš maloprije o vama govorili i hvalili vas i uvaženoga gospodina muža, Njegovu Inkontinenciju. Vidi, Cvita, došla naša draga šjora uvažena, donila nan kosti za Flokija. Molim? Šta kažete? He, he, a je, baš se nekako namisti da ga nikad nema doma kad mu vi donesete kosti. Je, je, već misecima... A nezgodno se namisti, a njega nikad nema doma, pa... Evo, baš smo ga maloprije poslali da nam baci smeće.

Da pametan! Nije to ništa, mi mu damo naše radne knjižice i kartone i pošaljemo ga svaki misec da nas prijavi na Zavod za evidentiranje i pečatiranje nezaposlenih koji pred ulazom odbace svaku nadu, ili kako ono ide.. Aha, strašno pametan pas.

Šta ćete ga? Čekat? Ma kakvi! Aaa, ne, nećete ga tako lako dočekat, jer smo mu rekli da kad baci smeće, svrati nešto do rođaka Ivana i pita neke stvari i sve tako. Najbolje je da dođete drugi put.

Je, je, pozdravit ćemo ga kad dođe. Bog, bog i pozdravite uvaženoga. Napatija se jadan. Sićan se kad ga je proganjala ona kuja, ona kučka UDBA. Svaki put kad bi on dolazija s posla, ka da ga sad vidin, ta kuja bi skakala na njega, a jedan put

mu je iskidala novo odijelo. Morali smo zvat one šta vataju lutalice da ga uspavaju. Ne uvaženoga nego pasa, onu kučku Udbu. A i oni don Paško, kako ga je moga onako... Nećete na ponoćku, je li? E, a baš govorimo...

Ajd, bog van.

Bog i navratite ove dane opet s kostima.

(Opet kucanje... više grebanje po vratima)

A di si ti, Jelka? Mi se već zabrinuli da ti se nije šta dogodilo; a ja pripremija ukrase i balone i sve. I... i šta si natakla to na glavu i... ?

Koja luda kuća?! Nemoj vriđat!

Aaa, kompletna luda kuća! Mislila si, dakle, na... Ali... ali pa mi smo kompletna kuća... to jest, naš glavni i jedini stan!

Šta udaren u glavu? Odakle ti to? A ja barem nemam povež na glavi? Vidi je, Cvita, pari koji od onih doli s turbanon. Ajme, da te vidi Bush! He, he, odakle ti taj turban? Ovo je Badnja večer, nisu još maškare, he, he... I... i šta će ti ta sikira u ruci? Pa, ti mi djeluješ prilično udareno u glavu. A ona meni da sam udaren, he, he... Je li čuješ, Cvita? Koju sestru imaš, divota! Vidi je, još će i afanat! Ajd, sjedi ovdje. Polako. Šta se tebi, nesriknja ženo, dogodilo? Jedva te čujen. Ajd, ti šapći meni, a ja ću prinosit. Ka utakmicu. Ajd, govori. Cvita, umiri se, ako misliš da ti prenosin šta govori! Ma, muči više! E, tako. Da čujen, Jelka, počni. Ma, samo ti govori, čujen ja.

Ozbiljno?! Ne mogu virovat! Uputila se ovamo, došla do ulaza i doletila ti sikira na glavu. Neka budala iz naše zgrade je bacila kroz prozor? A je ima divljaka, bože dragi. I? Onda te je netko, ne sićaš se tko, a i kako ćeš, odbacija do Hitne, jer si bila izgubila domoljubnu svijest, pa su te tamo zamotali, pa te vratili pred ulaz, doli. I? Ozbiljno?! Ma sad stvarno ne mogu virovat! Čuješ li ti ovo, Cvita? Doletija onaj ludi Stipe ka s Marsa. Evo ovoliko je (pokazuje rukama) falilo da je ne poklopi. Šta ne gleda di se baca. Moga bi netko stradat. I taman se izmakla, kad mu je i žena doletila, pa ravno na jedan proračunski BMW. Sva je srića da je i čovik bija unutra s mobitelon, pa ga je poklopilo. Ulupila mu je cili onaj, kako se kaže, glavobran, ali mobitel se uspija spasit. I eto, jedva se nekako dovukla.

Da mi je znat koji majmun je bacija sikiru kroz prozor. Dopast će on meni šaka.

Pustimo sad to. Nego, ajde, stani tu kraj prozora, da te mogu kitit. Ajde, ne buni se. Odakle nam prava jelka. Tebe ćemo ove godine. Prošle smo Cvitu, pa šta joj je bilo. Je, je, Cvita, malo si bila prigorila, podvalili nam one svičice, neispravne, pa kratki spoj i to, ali neće se ponovit. Jelka draga, sigurnija si nego u postelji. Samo se ti namisti. Opet ona. Je, tebe ćemo kitit. To ti smeta, je li, a kad te je one godine bija okitija oni unproforac, ko te je vodija u ginekologa za žene, a?

Vidi ti nje, stranac je može kitit, a rodbina ne može. Ajde, stani tu i miruj. Ma, neće ti ništa bit, samo koju uru, dok bude prolazija svit na ponoćku i s nje doma, da vide da smo i mi nešto okitili.

Daj, malo se više do prozora. Taaako, neka se vidi s ulice. Budi mirna dok ti stavim balune i ove ukrasne bombone, koji odavno više nisu bomboni, jer smo ih požderali, ali je ostala ambalaža, pa je to ka isto.

Vidi je! Miruj, ne miči se! Šta? Ma nije to zahod nego kiseli kupus. Ajde, Cvita, pomози, dodaj mi taj žuti balun. Toga ćemo na ruku. Taako. Ovaj ide tu... Zeleni na nos. Umiri se, Jelka! O's da ja stvarno ispalin, a! Nemoj me sad i ti...

Dobroooo. Ovu zvijezdu ćemo na punđu, to jest, na turban od Hitne službe. Vidi šta su te lipo zamotali, baš pedantno.

Eto, gotovo. Ne, čekaj, evo još ovaj smeđi, ide joj uz podočnjake. Eto, sad još svičice i...

Šta neš svičice?! Ma, ne boj se, ovo su nove, isproba sam ih. Je li tako, Cvita? Reci sestri da se nema čega plašit. Ajde, reci joj, šta bleneš!

Ajd, samo se ti, Jelka, lipo opusti i misli na ništo lipo, misli na božićnicu ili tako nešto... A moš mislit i na Karlu del Ponte Rosso, oli šta već očeš...

Cvita, šta čekaš! Uključi! Ajde, šibaj! Odmaknite se!

(PRRRRRR! FZZZZZZ!)

Ma, pogledaj ti nju! Malo kraći spoj, a ona odma pada. I ti si mi neka Jelka!

Jelka! Jelkaaa! Vidi šta se ukočila, a i ka malo je zagorila, pocnila.

I kosa joj je dobila maksi mini valove. Ovako crna isti Majk Tajson. Daj, Cvita, pomози mi da je uspravimo. Jelkaaa! O, Jelkaaa! Ništa ne čuje. Ajde, ne sramoti nas, šta će ljudi reć.

Ma, Cvita, nisan ti ubija sestru! Šta je tebi? Vidiš da je ka nova. Dobro, nije baš ka nova, ali ka polovna bi prošla, je li... Kad je moga oni unproforac, je li...

Ne čuje. Morat ćemo je sami uspravit. Ajde, uvati je... taakooo... još malo... tri četiri... evo ga.

Srića da ti mater spava, inače bi bilo panike. Vidi je kako hrće. A umorila se, nije lako trčat s ovim njezinim preponama, pa još prid policijom. Bit će bidna opet sanja oni njezin san kako ulazi u bolnicu, a vratar joj gura dvadeset deka kave u torbu... Onda joj čistačica uvali pod kaput šteku cigareta... I da će pitat medicinsku sestru di je dežurni doktor, a ona joj dade bocu viskija... Uto dođe doktor i uvali joj u džep plavu kuvertu punu eura i... i onda se probudi i spozna da to nije bilo zapravo, a baš se poveseli da je napokon reformirana reforma zdravstva i jedinstva korupcije.

Dobro, lako ćemo za nju, nek sniva, uvatimo se mi posla. Drž' Jelku!

Daj je još malo ovamo... tako, da se vidi s ulice, a ja ću popraviti svjećice. A ti si mogla staviti kuhat one uvažene kosti za nepostojećega psa.

(Čuje se kucanje i vrata se opet ruše)

O, to ste opet vi, uvažena. Koji vas đava... oću reć, šta vas dobra opet... ? Došli viditi da se slučajno nije vratila naš pametni pas?! Ma, nije, nije, ko zna da je, bit će trevija koga poznatoga... i... Jelka?! Pregorena?! Nije, nije to jedna od onih s opožarenih područja koje jeftino prodaju i... ? Je Jelka, ali ove godine nam je samo malo prigorila, inače...

Molim? Ma, ne isplati vam se ovdje čekati uvaženoga i novi BMW. Znam da ste zabrinuti, bilo bi vam najbolje raspitati se na Hitnoj ili tako nekako. Možda oni šta znaju. Šta? Ma nemamo vam mi pojma da bi mogao biti uvaženi, samo pretpostavljam da ako mu se i je nešto dogodilo, nije tako strašno, jer je vjerojatno neka luda žena skočila na njegov novi BMW i malo ga ulupila, a njega odveli u Hitnu, nakon... ili prije, zaboravlja sam, naše tete Jelke, pokraj koje je pao muž te žene koja je pala i... i bar je mobitel ostao cili i...

A je, virujem da ništa ne razumite. Ni ja ne razumim. A je li uvaženi dobro?! Ma, sigurno je dobro, odakle bismo mi mogli znati kako je. Ajd, pođite vi sad i pozdravite gospodina uvaženoga muža čim se oporavi, ako je slučajno na Hitnoj. Ajd, bog i sretna vam Nova Gradiška... ufff... ma vidi mene udarenoga... Oću reć, sretni vam blagdani, i ako mislite da je zahod otvoren, nije nego je kiseli kupus zatvoren... i evo sam se zbunio, a zahod je zatvoren, je li, Cvita i... Ajd, bog, bog van i vidimo se... Je, je, javit ćemo vam čim dođe pas... Molim? Kako koji pas? Pa, došli ste ga viditi... Ajd, malo ste se smeli, radi muža o kojemu mi nemamo pojma da je na Hitnoj i da mu je ulupljen BMW i...

Evo vidiš, Cvita, sad me uvažena preuzvišena zadržala... Moram popraviti svjećice na Jelki...

(PJUMMMM! – zvižduk metka)

Asti, evo mi je proša kraj glave! Pa šta ovi misle!

(Prilazi prozoru)

Šta je, huligani jedni! Oćete nas pobiti, je li! Nemojte da zovem policiju i... Aaaa, to si ti, sinko. Nismo znali da... Cvita, to je mali... sin od... Aha...

Je, odma sam ga pozna. Ma, bravo mali, evo baš te hvalimo kako imaš sigurno oko, he, he, evo ovoliko je samo falilo da me pogodiš u glavu. Svaka čast! Isti

otac, a, Cvita. Vidi našega maloga brucoša odlikaša! Sve petice, je li? Ma, bravo! Vidiš kad je dite prirodno nadareno, kako dobije petice čak i kad ga nema u školi. Sićan se kad san našem Blesiju odija na informacije, kako ga je – ma ne Blesija – kako ga je razrednica hvalila i govorila da šta se bunimo, mali je sposoban na ćaću i sve tako. Ajd, samo ti pucaj okolo po prozorima, to je baš lipo, je li, Cvita, zabavljaj se... Pozdravi oca i napomeni mu za ono zaposlenje šta mi je obeća, a pršutić će doć, ma sve je to sređeno... preporučamo se.

A ti se, Cvita, odma dereš.. Naprije vidi ko je. Radi jednoga običnog metka praviš galamu. Neka mali puca... Šta ja?! Ma, nisam se ja dera nego ti i...

I... Eno ga! Eno ga!

Blesi! Blesi se vraća kući! Malo tetura. Da se nije napija?

Ajde, Blesi, uđi brzo. Šta tako teturaš? Di si do sad. Šta danas daju u Caritasu, jedinče moj? I... i šta ti je to bijelo u toj kesici? Kako?! U Caritasu je bila velika gužva, sve neke čudne face, pa se nekako čudno gospodarski čude, kažeš, i ništa im nije jasno. Nije ti se dalo više čekat, pa si se uputija doma, a onda te je jedan fini gospodin zamolija da mu prebaciš torbu u park i da će je tamo preuzet jedan drugi fini gospodin i predat ti drugu torbu, pa da mu je doneseš.. Ma, jesi li vidija, a. Čuješ li ti ovo, Cvita? Čujete li vi ovo, puni... Spava. I, kako ćeš čovika odbit. Pogotovu kad si vidija koji ludi auto vozi, je li?

I?

I obavija si to, veliš, donija mu drugu torbu koju ti je tamo uručija fini čovik; on otvoriya, a unutra sve ovakve kesice... puno kesica. Takve ka šta držiš u ruci. Onda je i tebi jednu dao u znak zahvalnosti.

I šta kad si ga pita šta je to? Šta? Da je to koka?! Svašta! I dao ti da probaš? I? I baš si proba? Nije loše?! Ma vidi ti što ti je tehnologija, a, koka u prahu. Šta sve neće izmislit. I, kažeš, puno se bolje osjećaš otkad si je proba.

A kako nećeš! Zna se da se koka daje čoviku kad iznemogne, da vrati snagu... i kad žena rodi, daje joj se koka.

I ukusno je? A ne jede se klasično? Kako? Kroz nos? Svašta. Evo, samo da popravim svićice na Jelki, pa ćemo probat.

Gotovo. Upali, Cvita! Odmaknite se! Vidi je šta svitli, a!

Ajde, dođite za stol, Cvita, serviraj tu koku u prahu, a onu juhu i kiseli kupus i konzerve ćemo ostavit za sutra, za blagdanski ručak.

Možeš i kroz nos, reka je čovik? I odlično, je li? Sigurno ti je naletija batak. Neka, ja ću svejedno žlicom. Ma, jesi li vidija, da koka u prahu! Mliju kokoše. To je praktično, pogotovu za obitelj koja radi. Dođu doma s posla, ne moraju podgrijavat ni kuhat, nego samo serviraju i gotovo. Mi ne radimo, ali svejedno... Mmmmm... nije baš ukusna ka pečena, ali... Ja bi krilca, Blesi. Kako ću znat di su krilca, kad je sve samliveno?

Svejedno? Dobit ću krila? A, dobro.

Mmmm, šta je dobro... Cvita, nemoj probudit mater, samo bi joj još ovo trebalo, ionako obara sve rekorde pred policijom... A znaš da ima masnoću u krvi, pa bi je mogla potrefiti i kožica u prahu...

A vidi naše Jelke šta svitli! Sva mi je nikako u ljubičasto. Je ova koka dobraaa!

Robert Marić, rođen 1958. u Splitu, živi u Kaštelima.

Bibliografija: Ludi šetači (1988.), proza; Dnevnik očajnika (1994.), humoristički roman; Ateist sam, Bog mi je svjedok (1997.), zbirka aforizama; Novi dnevnik očajnika (2002.), audio CD izabranih humorističkih zapisa; objavljivanih na Radio-Splitu, tekstove govori glumac HNK Split, Ilija Zovko; Dalmatinko (2003.), knjiga za djecu; Bez kolesterola (2003.), humoristični roman; Praznine (2003.), roman; El dotores (2004.), satirični roman; Dnevnik očajnika, drugo, dopunjeno izdanje (2005.)

Vinko Möderndorfer

ŽENA NA BALKONU

Postoje balkoni koje nikad nitko ne upotrebljava.

U njihovom naručju nitko ne proteže noge i ne pije prvu jutarnju kavu. Nitko se s vanjske strane ne uspinje do njih da bi došao do svoje mlade i žudno željene ljubavi naslonjene na ogradu. Pa kako, dakle, u njihovom okrilju nijedan Romeo nijednoj Juliji ne dariva poljupce, takvi balkoni nikada ne dospiju u literaturu. Jednostavno, zaboravljeni su. Samo su dio pročelja, arhitekture i bilo bi sasvim svejedno kad bi na licu zgrade namjesto balkona bio samo prozor.

Pjesnici kažu da su prozori oči kuće... Pa ako je tako, onda je balkon njen jezik isplažen u svijet. Nekakva kazališna pozornica, izložbeni prostor na kojem se vanjskom svijetu raskriva reprezentativna unutrašnjost kuće. Na balkonima mogu nastupati govornici i obznanjivati pobjede, prevrate i druge promjene, s balkona pjesnici u maju zanosno recitiraju deklaracije ili pak hvalospjeve (za koje im je obično kroz neko vrijeme strašno žao), tu također mogu i ljepotice raskazivati svoju najnoviju i najljepšu odjeću, a opet na drugim i drugačijim balkonima tek umorne žene vješaju rublje...

Balkon, pozornica na gredama što štrče iz pročelja, namijenjen je ulici, javnosti. Na balkonima se pokazujemo na takav način, na kakav bi htjeli da nas vidi svijet. Pa i kada pijemo jutarnju kavu i utapamo poglede u jezerskom pejzažu znamo da nas netko, možda s udaljenog čuna na površini jezera, promatra u našoj jutarnjoj idili. Zapravo je balkon javni prostor. Pa ipak i balkoni ponekad izgube svoju namjenu i postanu tek dio arhitekture. Takvi su balkoni obično na kućama koje stoje uz cestovna raskrižja, na poslovnim zgradama, gdje službenici ni ne pomisle da bi kad izašli na balkon svog ureda, bilo da su tako jako predani svom pustom i duhom siromašnom poslu, bilo da je vidik s balkona potpuno nezanimljiv i beznačajan.

Balkoni koji gledaju na križanje cesta, na užurbano mnoštvo ljudi koje ni slučajno ne podigne pogled po fasadama, sivi su, prašnjavi i neupotrebljavani. Kao kakvo slijepo crijevo zgrade. Jednostavno ne znamo zašto su ih uopće jednom davno i napravili. To su balkoni s pogledom na semafore, automobile, na monotone zgrade preko puta. Balkoni koje razjedaju olovne isparine i vlaga raskrsnica, zauvijek okovanih betonom i asfaltom. Balkoni koji nikad nisu imali pogled prema širokom i dalekom. Slijepi balkoni...

I na jednom takvom balkonu, usred visoko ograđenog raskršća i njegove nervozne atmosfere, vidio sam – nju.

Sasvim slučajno, dok sam čekao da se na semaforu upali zeleno svjetlo za pješake, pogledao sam prema gore. Stajala je ondje naslonjena na zidanu

ogradu balkona, pa sam je tako mogao vidjeti samo do pasa, i gledala nekamo u daljinu. Bila je sasvim nepokretna, pa me je valjda upravo ta nepokretnost usred neprestane vreve u tom slivu, gdje se nitko ne zaustavlja, gdje sve drhti u nekakvom stalnom kaotičnom toku, prisilila da pogledam gore... Prema četvrtom katu sivog secesijskog zdanja, sa stiliziranim biljnim ornamentima. U prvi mi se mah učinila kao dio same kuće. Njena statičnost, njen pogled pružen u daljinu, njena glatka bluza i ruke položene na ogradu, sve je stvaralo dojam da je njena figura samo dio kiparskog ukrasa zgrade. A dolje ispod nje – uzavrela raskrsnica, gdje su se zvuci i kretnje stapali jedno s drugim i prestizali se. Svjetla su se sad palila sad gasila, nestrpljivi vozači trubili, šareni kamioni za dostavu peciva i druge robe u obližnje trgovine polako su kao velike nemani klizili i vijugali među pješacima i biciklistima... Glasovi i riječi, ponekad razumljivi, a većinom samo kratki odlomci rečenica izrečenih u mnoštvu: Gdje? Kako si? Otvoreno do jedanaest...Kod pošte... Sutra... Danas... Lijepa guza... Paz... Ne zajebavaj... Čekaj... Kad? Kako? Otkud? plivali su u prolazu kao divlji kovitlaci na sve strane raspršene struje nekog gradskog raskrižja, usred podnevne žege, kada zrak, prezasićen plavkastim motornim isparenjima, leluja u kratkim valovima i čini ti se da bi ga mogao u ruci držati... A ona je stajala visoko iznad svega toga, i ta njena nepokretna nazočnost, njen mir, bio je takav da sam jednostavno morao pogledati gore.

Zatim se upalilo zeleno svjetlo i matica svjetline povukla me na drugu stranu.

Ipak, nisam je odmah zaboravio. Njena tek do pasa vidljiva prilika u drap bluzi, s rukama položenim na sivu balkonsku ogradu, ravna svijetla frizura i pogled usmjeren nekamo u daljinu, među zgrade dosadnih pročelja, što su se po najprometnijoj ulici grada, nadolje i nagore, nizale na obje strane, nije mi išla iz glave. Ali čovjek, usprkos svemu, zaboravlja; slike se gube i daju prostor drugima da se uopće možemo provlačiti kroz taj život... Njezin me je lik pratio još nekoliko koraka, a zatim sam opet pogledao dolje, u vrhove svojih cipela koje su naizmjenice premjeravale gradski asfalt. Možda sam malo kasnije tek ovlaš dignuo pogled do kakvog izloga... do nekog lica u masi...

Zaboravio sam je.

A kad sam se kasno popodne vraćao kroz istu raskrsnicu, na kojoj je još uvijek sve vrvjelo i brbotalo raznim limenim zvukovima, ljudskim glasovima, bukom automobilskih motora, sada ipak možda malo manje nervozno, opet sam se sjetio žene na balkonu. Dignuh pogled i... Bila je ondje.

Nemoguće! dahnuh i lice mi se razvuče u osmijeh... Nije moguće da već od podne tako stoji... Cijelih šest sati! Ne, za to je vrijeme bila unutra i sad se vratila na balkon... To je bila moja prva i najlogičnija misao, a ujedno je lik žene koja kao skamenjena cijeli dan stoji na balkonu ipak nešto tako neobično, skoro kao

fantastična slika, pa sam duboko u sebi poželio da za nju postoji i iracionalnije, više pjesničko objašnjenje... To je duh žene koja je jednom davno, najvjerojatnije zbog nesretne ljubavi ili možda tek nepravedne sudbine, upravo s tog balkona skočila u dubinu pod sobom, pa se sad njen duh vraća po zadovoljštinu... Ha! Mnogo bi mi se više sviđala interpretacija koja golica maštu i uzbuđuje duh, nego da je neka žena slučajno baš u podne izišla na balkon i sad kasno popodne još jednom, a ja sam onaj koji je tu slučajno prolazio u pravom trenutku... Mnogo bi mi draža bila pjesnička, iako izmišljena priča... Jer, život uvijek teče po svom unutarnjem, nepredvidljivom poticaju, a oni koji ga promatramo stvaramo priče, pune značenja i slika...

Stajao sam na pločniku i gledao gore.

Čekat ću da se pomakne, da se počese po nosu, da digne ruku i popravi kosu, da pogleda dolje, da mi se osmijehne, da se vrati nazad u stan... Čekat ću i točka.

Sjeo sam na rub okruglog betonskog korita za kilavo gradsko cvijeće, koje se samo pretvara da šareno cvjeta, a zapravo levitirajući crkava, prebacio nogu preko noge i opet dignuo pogled.

Tko će koga, pomislih, tko će duže izdržati, ja ili ti, nepoznata ljepotice na balkonu... I bila je doista lijepa. Razumljivo, s te udaljenosti nisam mogao baš potpuno jasno razabrati crte njenog lica, ali sam imao dojam da je mlada... Manje od trideset? Dvadeset osam? Ne, sigurno ima trideset... Doima se zrelo. Smireno. Nasmijah se vlastitoj misli. Pa naravno da je mirna kad tamo gore stoji kao kakav stup... Malo sam prižmirio, kao da ću je tako bolje vidjeti, detaljnije. Djelovala je elegantno. Bluza joj je bila drap boje. Bez dodataka. Tako mi je izgledalo s te udaljenosti. Kosa ravna, svijetla. Pomalo me već počelo ljutiti da ne vidim donji dio tijela. Ruke je još uvijek imala položene na kamenu ogradu napravljenju iz nekih trbušastih stupića, koji su bili tako nagusto ugrađeni da se kroz elipsoidne proreze ništa nije vidjelo. Odjednom mi se učini da već cijelu vječnost sjedim na koritu za cvijeće. Postajao sam sve nestrpljiviji... I ta me je njena nepokretnost počela doista nervirati. Kako netko može biti tako blesav i traćiti vrijeme na balkonu koji visi nad najbesmislenijom raskrsnicom u gradu, kroz koju neprestano voze smrdljivi autobusi i ljudi u mnoštvu trčkaraju tamo amo kao muhe bez glava... I pri tome još buljiti nekamo u daljinu, kao da je ondje skriven neki posebno interesantan vidik... Pitao sam se zašto me uopće toliko zanima ta žena na balkonu... Za oko mi je zapela upravo njena ukipljenost usred toga općeg prometnog meteža i užurbanosti. Da. A njen je usredotočeni pogled samo još potpaljivao moju znatiželju. Njen pogled, usmjeren nekamo daleko... Da, to je ono! Zanima me zapravo kamo gleda. Što je to, što ju je toliko općinilo da tako dugo i nepokretno stoji na balkonu... Možda ondje stoji već cijeli dan. Ustao sam i pogledao uz ulicu, u smjeru njenog pogleda. Ništa. Samo

zgrade, jedna veća od druge... Sve do sljedećeg raskršća... A ondje opet zgrade, neboderi i staklene poslovne kocke, upravo glupo posijane među zdanjima bečke secesije... Nikakvog vidika koji bi bio vrijedan tolike pažnje. Krenuh nekoliko koraka naprijed po pločniku. Možda mi je promaklo... Možda gleda u planine na horizontu, negdje tamo iza nebodera naftne kompanije... Nemoguće. Ulica, kao i sve glavne ulice koje prolaze kroz srce grada i obično nose imena najvažnijih otaca naroda, nema kraja. A i zgrade, nanizane u smjeru njenog pogleda, više su od četvrtoga kata na kojem se nalazi njen balkon. Ta žena, dakle, zuri u potpuno nezanimljivu perspektivu. Nikakvih izbrušenih planinskih vrhova u daljini neba, nikakvog purpurnog zalaska sunca, ništa... Okrenuo sam se i opet pogledao prema balkonu. Ali nje više nije bilo. Kao da ondje uopće nikad nije ni stajala.

Te sam je noći sanjao. Snovi su bili poznati. Erotski. Nasred ulice ležao sam na trbuhu, sav u strahu da će me pregaziti kamion na kojem je u drečavim bojama kakve upotrebljavaju slastičari i sladoledari pisalo: Treba izdržati do svog pogreba... Dok je ona za to vrijeme bila negdje gore iznad mene i gledala u daljinu... A ujedno je bila i tako kožnata, tako blizu. U snovima sam je mogao skoro dotaknuti... Tako sam ondje ležao s trbuhom na cesti, i s osjećajem straha i požude trljao se o asfalt... Ne sjećam se kako su snovi završili, probudio sam se... I kad sam slijepljenih očiju usmjerio curenje u zahodsku školjku obnavljao sam snove, jer sam ih mogao zaboraviti, a činili su mi se važnim, jako važnim...

Sljedeći sam dan trebao obaviti neke poslove na sasvim drugom kraju grada.

»Vozite me kroz centar.«

»Zar niste rekli da vam se žuri?«

»Pa baš i ne tako strašno.«

I taksist me je po duljem putu vozio kroz poznato raskrižje. Skoro sam iščao vrat, dok sam pogledom tražio balkon na četvrtom katu...

Bila je ondje. Nemoguće! Da, stvarno je bila ondje. Stajala je na balkonu... ruke na ogradi... pogled odsutan, usmjeren nekamo u daljinu... Bila je upravo onakva kao prošli put, isti položaj, sve isto samo da je na sebi imala bijelu bluzu kratkih rukava...

»Stoj! Stani!«

»Pa ne mogu tu, nasred raskršća...«

I nije zaustavio. Dok smo se udaljavali kroz zadnje sam staklo gledao kako ondje gore stoji kao drvena statua koju su tesari istesali u kljunu broda, pa sad dignutom ljevicom i čvrstim dojkama reže valove pred sobom...

Vratio sam se popodne. Balkon je bio prazan.

Ta žena na balkonu doista je pobudila moju pozornost. Bilo je tu nešto, što me je vuklo i izazivalo čudan nemir. Njena tako neobična smirenost. Da. Pa ipak ne

samo to. Upravo sam osjećao da nije izlazila na balkon samo da se protegne i opusti, promatarajući usijani lim... U njenim rukama položenim na ogradu, u pogledu što se gubi negdje tamo, bar mi se tako činilo, bilo je toliko nečega... Počeo sam tražiti riječi kojima bih objasnio... to...nju...

U njenom liku nema radosti. S radošću je uvijek povezan neki ritam, kretanje. Kad bi bila vesela sigurno bi gledala oko sebe, pogledala bi i dolje, lijevo, desno. Na balkon bi došla zapaliti cigaretu. Da. A ovako... Njen svakodnevni dolazak na balkon nije ležeran, nije znak zadovoljstva. To njeno gledanje prema horizontu, u daleke predjele kojih nema, još je najbližije gledanju čovjeka okrenutom nekamo u sebe, u svoju nutrinu. Da. Zapravo se uopće ne radi o vidiku, razgledanju... Najvjerojatnije u sebi nosi nekakvu veliku brigu, premda njena smirenost ne ostavlja dojam izjedajuće zabrinutosti, ali isto tako ni radosti... Morao bih prići bliže... Sigurno nije sretna... Tijelo govori svojim jezikom i odaje nas i onda kada to ne želimo. Žena na balkonu još najviše podsjeća na žalost. Čovjek koji više puta tijekom dana izlazi na balkon i ondje sasvim nepomično gleda u krajolik kojeg nema doista ostavlja dojam da je žalostan. Da se prepustio svojoj žalosti, da se više ne bori, da je sav jedna sama žaloba. Englezi imaju riječ sorrow koja znači brigu, bol, žalost, kajanje, muku, gorčinu, bolest. Ta se riječ zapravo ne može baš točno prevesti, a označava stanje duše, osjećaj nekakve tugaljive zanesenosti.

Sve me više vuklo da priđem bliže i pogledam izbliza. Još iste večeri vratio sam se na raskrsnicu. Balkonski prozor nije bio rasvijetljen. Ulazi u blok zgrada koje su se nizale uz glavnu ulicu bili su u manjoj susjednoj ulici. Tražeći odgovarajući ulaz zavirivao sam u visoko nadsvođene, mračne hodnike i na kraju ipak nekako uspio naći. Na prva dva kata bili su samo uredi raznih poduzeća, tako je bar pisalo na tablama odmah kod ulaza, dok su na ostalim katovima bili stanovi. Mnogo imena, mnogo obitelji, mnogo žena... Čitao sam prezimena i pokušao zamisliti koje bi najbolje odgovaralo njenom izgledu... Novak, Rohrman, Pašović, Pavlin, Mavrič, Kranjc, Zupančič, Bogataj...I nijedno joj nije pristajalo. Zatim sam opet otišao na ulicu i buljio u četvrti kat... Tražio sam nešto, ni sam ne znajući šta. Kružio sam oko raskrsnice kao mačak oko vrele kaše. A zatim sam ipak našao rješenje.

Točno nasuprot kuće s balkonom stoji velika poslovna zgrada. Zastao sam pred glavnim ulazom. Opet sve same uprave poduzeća, kao da u ovoj državi ne postaji baš ništa drugo... Onda sam stao na cestu i pogledao gore. Prozori na četvrtom katu poslovne zgrade bili su upravo u istoj visini kao i balkon nepoznate ljepotice. Sutra ću ući u zgradu i pokušati pogledati na njen balkon. Možda će se i ona pojaviti. Sigurno hoće. Svaki je dan ondje. Sada ću je bolje vidjeti, bit će bliže.

Te noći dugo nisam mogao zaspati. Zamišljao sam lice koje izbliza nikad nisam vidio. Pred očima sam imao sliku njenog vitkog stasa, ali samo do bokova, njena ravna svijetla kosa, podrezana točno ispod uha... To je zapravo sve što sam s ulice mogao vidjeti, ali se upravo urezalo u mene. Činilo mi se, ne samo činilo, nego sam sve više bio uvjeren da do najmanje podrobnosti znam kakvo joj je lice, boja očiju, oblik nosa... Njezin lik nad bezbrižnim raskršćem, gdje svatko hita nekim svojim tragom, utisnuo mi se u dušu. Njena mi žalost nije dala mira. I to njeno svakodnevno stajanje na balkonu, koje odozdo nitko nije opažao, sve mi je više izgledalo kao nekakav znak, poruka. Intimna poruka nama koji dolje zakukuljeni i zamumuljeni svaki za sebe žurimo svojim putovima... Moram je vidjeti izbliza, moram!

Sutradan dopodne stajao sam pred poslovnom zgradom nasuprot njenog balkona. Balkon je bio prazan. Nije bila ondje. Iz staklenog kaveza kod ulaza javi se vratar i zaustavi me.

»Koga trebate?«

Na jednoj tabli iza njegovih leđa pisalo je: Golding, izvoz-uvoz, četvrti kat...

»Golding, izvoz-uvoz.«

Vratar se prijazno osmjehnu: »Četvrti kat, izvolite!«

Imao sam sreću. Prozori na hodnicima bili su oni što su gledali na raskrsnicu. Pred prozorom u četvrtom katu stajala je pepeljara, što je značilo da službenici iz svih ureda dolaze tu pušiti. Nikome neću biti sumnjiv ako stojim kod prozora i gledam u kuću s druge strane ulice. Izgledat će kao da tu čekam nekoga ili kao da sam upravo ugasio cigaretu. Dakle, stavio sam ruke u džepove i stajao ondje, kao da sasvim nezainteresirano promatram ulicu...

Prolazile su minute. Iza mojih leđa otvarala su se i zatvarala vrata kancelarija. Ljudi su dolazili i odlazili. Čulo se žensko kikotanje i užurbano kuckanje potpetica, dok su sitnile prema toaletnim prostorima negdje na kraju hodnika, dolje na raskrsnici mijenjala su se svjetla na semaforima i ljudi u nekakvom redu slučajnoga kaosa hitali na sve strane... Ali ona nije izlazila na balkon.

Pridoše trojica i zapališe cigarete... »Smijemo li...« »Da, da,« rekoh, »naravno, naravno,« prepuštajući im prostor uz pepeljaru. Zatim sam stavio ruke na leđa i umaknuo se dublje u hodnik. Ležerno sam šetkao ispred ureda, prividno bezbrižno zagledao natpise na vratima i trudio se da izgledam kao da mi se nikamo ne žuri, da mirno čekam nekoga... Oko one trojice pušilo se kao iz pokvarene peći i bili su prilično glasni. »Jebote, super biznis, kužiš... Ako kotira, onda je zaista O.K.... I takva tréba, ej... Tko bi pomislio da se kuži... Pa takav auto... Al' nema smisla ulagat'... Mala zarada...Ma sigurno, jebeš trébu...« Njihova su mi tijela zakrivala pogled na suprotnu stranu ulice, sasvim su se raskomotili tu pred prozorom... Najradije bih ih zubima podavio, ali ostalo je na

tome da sam samo grizao svoje usne... Kroz neko vrijeme, kada sam pročitao već sve natpise na vratima, kao slučajno vratio sam se do prozora. I zagledao je između njihovih razmahanih ruku. Stajala je na balkonu. Valjda mi se oteo kratak krik ili bar uzdah, ne znam, ali onima što su stajali ispred prozora i zaklanjali mi vidik cigarete su za tren zastale na ustima i osjetio sam da je nastao tajac. Osmjehnuo sam se i odlučno krenuo prema prozoru. Uzmakoše, kao što uzmakneš pred očito malo udarenim nametljivcem... Šta me briga! Približio sam se prozoru koliko sam pak mogao, trudeći se što bolje vidjeti ulicu, dok je pritom u meni sve gorjelo od ushićenosti, prouzrokovane njenom pojavom... Opet je na sebi imala drap bluzu dugih rukava... Bila je još uvijek daleko, na drugoj strani, ali sad sam je vidio drugačije. Jasno sam vidio njen profil, kosu, frizuru, oblik nosa... Bila je upravo takva kakvom sam je i zamišljao, kakvu sam želio vidjeti... Ruke naslonjene na ogradu, pogled usmjeren prema slici u daljini... Osjećao sam da je njena nazočnost – koju žutokljunci okupljeni oko pepeljare uopće nisu ni zamijetili – sve tako promijenila... Slučajnost života koja na hodnicima poslovnih zgrada pripaljuje cigarete, potpeticama sitni do najbližeg toaleta i hihoće se u visokim i rzavim tonovima, koja među ljudima pretače riječi kao neobavezne, beznačajne mjehuriće... njenom je neopaznom prisutnošću, negdje daleko, na drugoj strani ceste, sve to zadobilo nekakvu dodatnu dimenziju tuge, koja životu pridodaje nijansu dubokog promišljanja. I bio sam stvarno uvjeren da ženu na balkonu ispunjava neopisiva i duboka žalost.

Odjurio sam do prijatelja u predgrađu i pritisnuo zvono...

»Pa što ti je?«

»Posudi mi dvogled.«

»Što? Što hoćeš?«

»Dovraga, posudi mi dvogled!!«

»Ideš u lov?«

»Da!«

Sljedeći sam dan opet otišao u zgradu nasuprot balkona. Vrtarar mi je ovaj put samo prijazno kimao glavom. Ispod sakoa imao sam skriven dvogled. Veliki, crni lovački dvogled. Žurio sam po stubištu kao da idem na ljubavni sastanak. Kod ugla na četvrtom katu odmah sam šmugnuo prema prozoru. I ugledao je na drugoj strani ulice. Čekala je. Mene. Mirno i pribrano, kao da je oduvijek ondje... Zavonja po opušcima... Nogom odgurnuh pepeljaru i naslonih se na zid, tik uz prozor. Potom pažljivo izvadih dvogled. Što ako me uhvate da zavirujem u tuđi život? Ako netko naiđe sakrit ću ga pod sako... Podignuh dvogled do očiju. Zamagljena slika zaplesa... Polako sam okretao kotačić pod prstima... Naizmjenice su se pojavljivale tamne sjene i lelujave pruge, dok se rubovi nisu sasvim izoštrili... Zid. Fasada. Stupići u ogradi balkona... Moram malo više... Pogled

klizne preko zagasite bjeline... Nabori njene bluže... I odjednom iz takve blizine ugledah njen profil da sam se u prvi mah uplašio. Trznem i odmaknem dvogled. Njena prilika opet skoči u daljinu, na drugu stranu ulice. Iza mene netko otvori vrata. Dvogled gurnem pod sako. Ženski kikot i sitni koraci koji se udaljavaju... Okrenem se, kao slučajno, i pogledam niz hodnik... Dvije damice žure prema toaletu... Njihove se riječi gube u frivolnom smijehu... Nisu me ni zamijetile, moje čekanje pred prozorom ne izgleda im neobično... Dobro. Idemo dalje! Opet polako dignem dvogled do očiju. Pažljivo, kao da je dodirujem samo jagodicama prstiju, putovao sam pogledom po njenom tijelu... Približio sam si njene ruke koliko god sam mogao... Linija ruke koja je bila naslonjena na balkonsku ogradu, od zapešća – koje je tako ljupko i krhko kao staklo gledalo iz rukava – pa sve do malog prsta, bila je meka i pravilna, blago položena na hrapavu površinu betona, kao mala bijela ptica koja je za vrijeme leta za tren dotaknula ogradu... Zatim sam polako pošao po struku... Bluza joj je slobodno i blago padala preko bokova. Kroz glatku sam tkaninu mogao sasvim jasno naslutiti izbočenja njenih kukova... Potom više... Kliznuh preko grudi... Bradavice joj tamno bljesnuše kao da su doista sasvim blizu mojih usana... Tada, iznenada, iza mojih leđa... Glasan cikot i prodorno kucanje visokih potpetica... Trznem se i sakrijem dvogled... Damice se vraćaju iz toaleta... Okrenem se prema unutrašnjosti hodnika i napravim nekoliko nezainteresiranih koraka... Damice me uopće ne primjećuju. Hihoćući se, nestanu iza vrata Uvoza izvoza... Uspaničim se. Trenutak histerije... Što ako više nije na balkonu, ako je otišla... Skoro skočim nazad do prozora... Hvala bogu, još je tu! Ni njena smirenost ništa nije drukčija, kao da za nju uopće ne postoji vanjski svijet, vrijeme, nego samo ona, zaustavljena tu, na balkonu... Grudi su joj se polako dizale i spuštale. Ili sam ja bio tako zadihan... Ne znam... Još jače pritisnuh dvogled na oči... Vrat. Koža. Glatka, bijela... Na suncu, što je između zgrada u blago treperavom pramenu koso padalo na nju, njena je put bila još svjetlija... Polako iznad dojki, gdje su bila otkopčana dva dugmeta, krenuh prema gore... Po vratu... Morao sam progutati pljuvačku... Približeni pogled postao je jezik... Lizao sam joj vrat... Milimetar po milimetar... Više... Više... Opet progutah... Slika se strese... Skliznuh do balkonske ograde i opet do njenog lica... Njeno lice... Primaknuh se bliže. Bilo je nepokretno, mirno, spokojno, premda... Usne nekako stisnute... Dok joj je kosa, što je u blagom zavijutku završavala ispod uha, lagano lepršala, kao da ju je vrući zrak, dižući se sa sve razgrijanijeg asfalta, polako pridizao i opet vraćao na isto mjesto... Usne govore, pomislih, njene stisnute usne govore... Ne, njeno lice uopće nije tako spokojno kao što izgleda na prvi pogled... I oči... Pridoh pogledom još bliže... Laktove sam stiskao uz tijelo da bih bio što mirniji, jer je zbog velikog povećanja i najmanji drhtaj tresao njen lik i rasipao ga po fasadi zgrade. Zadržah dah i pogled mi zastade na

njenim očima... Nakratko bljeskutnuše kao da su zrcala... A već odmah potom opet bjehu samo dvije male svjetlucave točke... Njene oči... Svjetlucaju... Svjetlucaju, jer su pune suza... Steže me u prsima. Žena stoji na balkonu, nitko je ni ne zamjećuje, svijet ispod nje vrvi u svojoj već sablažnjivoj površnosti, u svom divljem ritmu užurbanog života, a ona stoji iznad svega toga i ima oči pune suza. U tom svom promišljanju pustih pogledu da odluta po pročelju i ponovno se umiri na njenim rukama i drap bluzi opuštenoj preko bokova. Nikako joj nisam mogao vidjeti donji dio tijela, u visini pojasa zakrivala ga je polica ograde, a još niže, nagusto ugrađeni stupići balustrade, koji su, osim u uskim procjepima, sasvim zastirali pogled... Bio sam uvjeren da nosi suknju... To je nekako odgovaralo njenom gornjem dijelu. Drap bluza, dugi rukavi, uredna, ravna frizura, svijetla put... Da, takva žena nosi suknju... Nekako je nisam mogao zamisliti u hlačama. Bio sam siguran da njeno mirno, aristokratsko, erotsko držanje koje u sebi skriva vulkan, ne može nositi hlače. Sve mi je više postajalo jasno da je žena na balkonu osoba koja nikad nije osvojena, jer ona osvaja. Imao sam utisak da ću se, budem li je upoznao (u što više uopće nisam ni malo sumnjao), morati veoma potruditi da joj priđem blizu, dok će na kraju ona biti ta koja će zajahati mene... Da, takva žena na riti nosi suknju, a u srcu sedlo da te osedla onda kad to najmanje očekuješ. Zatim između stupića ipak nekako približih pogled do njenih nogu i još malo gore, i skoro kriknuh kad u sjeni balustrade ugledah crnu, lijepo obraslu pičku. Dolje nije imala ništa na sebi.

»Zar to nije onaj od jučer?!«

Iza mojih su leđa stajala trojica pušača. Uopće nisam čuo kad su iz svojih rupa izmiljeli na hodnik. Okrenuh se i glupo osmjehnuh. U rukama sam još uvijek držao dvogled.

»Što ste to gledali kroz dvogled?«

Jedan me mladac ovlaš odgurnu i priđe prozoru da vidi što se na ulici uopće isplati gledati – i to dvogledom. Druga su dvojica samo stajala ondje i buljila u mene.

»Ja, znate... Ja, ovaj... Čekam... Ali nema smisla... Bolje da idem...« mucao sam.

Onaj što je stajao pred prozorom okrenu se prema hodniku i reče: »Pa nema ništa...« i pritom rukom pokaza prema dvogledu, kojeg sam ja još uvijek nespretno okretao u rukama kao predmet kojeg mi je netko bez mog pristanka tutnuo u ruke. »Vani nema ništa posebno... Ništa za vidjeti...« ponovi i još jednom pogleda kroz prozor. Pogledah za njegovim pogledom. Balkon je bio prazan. »Hvala bogu,« dahnuh podsvjesno, »pa doviđenja.« Progurah se uljudno između one dvojice na hodniku koji su još uvijek imali otvorena usta i nezapaljene cigarete. »Idem, danas očito neću doći na red,« rekoh u prolazu. Ne znam zašto sam uopće toliko brbljao, valjda sam grčevito htio ostaviti dojam da

sam nešto čekao... Bio sam već skoro na stubištu kad onaj kod prozora viknu: »Zovite osiguranje! S one je strane banka! Gledao je banku!« na što ja dadoh petama vjetra. »Drž'te ga!« fanatik se i dalje uspaničeno derao. Tada me netko zgrabi za rame, trgnuh se, preskočih pet-šest stuba odjednom i pritom dvogledom udarih o zid. Osjetljiva optika nije izdržala. Nešto puče i rasu se po mramornom stubištu... Ni sam ne znam kako, ali utom sam već bio vani.

»Što se dogodilo?«

»Ne pitaj! Kupit ću ti novog – boljeg!«

»Je li s tobom sve u redu? Treseš se kao da imaš groznicu. Što ne kažeš...«

»Pa šta si mi ti, možda mama?«

»Pa samo pitam...«

»Reći ću ti. Ali ne sad...« prekinuh ga i s dvogledom u naručju izvalih se u njegov udobni naslonjač.

»Zaljubljen?«

Pitanje udari iznenada i zateče me nespremno. Odjednom osjetih vatru u vratu i zatim i u licu, a odmah nakon toga činilo mi se da mi gori mozak i svaka dlaka na tjemenu... Nijekao sam glavom kao dijete kad ga uhvate u laži... Poslije kraće šutnje, milujući osjećajno ostatke njegovoga dragog dvogleda, slegnuo sam ramenima... »Zaljubljen...?« ponovio sam više za sebe. »Ne znam... Valjda je to – to... Jer... Tako boli.«

Odlučio sam da je potražim. Da joj kažem. Njen mi je glas šaptao u glavi, iako ga, naravno, nikad nisam čuo, i neprestano sam ponavljao naše buduće razgovore, u kojima sam sve dublje zalazio u njen bol i samoću... Švrljao sam oko raskrsnice, prelazio preko ulice, čekao na zeleno svjetlo i opet prelazio u suprotnom smjeru... Stajao sam pred ulaznim vratima i poluglasno izgovarao prezimena ne bi li mi se uz koje u glavi pojavio njezin lik... Jednom sam se osmjelio i po zavojitim stubama, kakve su karakteristične za zgrade bečke secesije, popeo se do četvrtoga kata. Ondje je bilo pet stanova – i pet prezimena... Odlučio sam da sačekam, pa šta bude... Jednom mora otvoriti vrata i pojaviti se preda mnom! Nisam dugo izdržao... Ubrzo sam pobjegao, bojeći se da će me netko drugi vidjeti i upitati: Koga tražite? A ja bih onda vjerojatno samo glupo mucao, kao kakav provaljeni potencijalni provalnik. Tako sam u različito doba dana, kakav tjedan ili više, tumarao oko njenog bloka i kao mjesečar buljio u balkon, ali se više nije pojavljivala. Balkon se opet srastao s fasadom i bio samo slijepo crijevo zgrade na raskrižju glavnoga grada, gdje sve samo juri na sve strane i gleda preda se, kao da gore nema baš ništa drugo osim sivih, benzinskih isparenjima nagriženih pročelja.

Jednog se jutra na kući pojavila crna zastava.

Stao sam. Sve je stalo. Za tren je i zvuk nestao. A onda je bilo samo nekakvo nerazumljivo kretanje, kao u košmarnim snovima... Bojao sam se glasno izreći ono što sam mislio... Ništa, sačekat ću još koji dan... I čekao sam, vraćajući se stalno i opet iznova na raskrnicu, gdje sam duge sate i sate buljio u balkon. A nje nema pa nema. Samo je crna zastava visjela iz okruglog otvora na vrhu zgrade.

»Pa što je to s tobom?«

»Ništa.«

»S obzirom na to da si mi uništio dvogled, možda bi mi ipak mogao reći tko je ta, što te tako opčinila... Jel' udata?«

»Ne znam.«

»Starija, mlađa?«

»Ne znam.«

»Sviđaš li se ti njoj? Mislim, jel' ona za...?«

»Ne znam.«

»Čovječe, govoriš kao da si vidio nekakvu žensku utvaru! Čuj, doista, jel' ta tvoja...hm, draga... uopće postoji?«

»Ne znam.«

»A tako... I šta sad?«

»Pa to je ono, ne znam šta sad! Zakasnio sam. Nisam razumio... A sad je više nema...«

»Kako nema... Jel' otputovala? Jel' uopće živa?«

»Ne znam.«

Ponekad je dobro da nismo sami, da svoja strahovanja možemo povjeriti nekom bliskom, pa ipak postoje tajne koje ne razumiju ni najbliži i najbolji prijatelji.

Tajne nas uvijek same potraže. Postoje trenuci kad prolazimo tik pored njih, kad ih ne vidimo. A drugi nas put opet obuzmu i ne dozvoljavaju nam tek tako samo proći. Tajanstvena slika uroni u nas – i promijeni nas... Svaka je žena zapravo ključ vrata koja vode u unutrašnjost muškarca. Nijedan susret nije slučajna, a samo su neki sudbonosni. Žena na balkonu me je promijenila. U to sam postajao sve uvjereniji. Njena nam je žalost htjela nešto poručiti. Stajala je ondje gore i kričala. Da, kričala i dozivala pomoć. Svaki je dan bila ondje i gledala svoj bol. I plakala. Vidio sam ljeskutanje suza u zrcalu njenih zjenica... Uvijek je obukla bluzu, počesljala kosu... pokušavala je biti elegantna, ali je njena nutrina iziskivala tamne akorde, zato je na balkon izlazila bez suknje, gola od pasa naniže, obnaženog srama, najranjivija... Njen je bol zahtijevao disharmoniju koja je kričala i dozivala u pomoć...

Jedna je žena na balkonu, u samom srcu grada, htjela svijetu pokazati svoju žalost, i ja sam je opazio. Vidio sam je – ali joj nisam pomogao.

Sve me je više obuzimala zla slutnja da je više nema. Da je umrla?

Više nije izlazila na balkon. Na kući je visjela crna zastava. Ali tek kad sam upitao jednu djevojčicu, koja je noseći na leđima školsku torbu izlazila iz zgrade, tko je umro, bio sam doista siguran.

»Jedna gospođa.«

»A kad se to dogodilo?«

»Ne znam, prije nekoliko dana.«

»A znaš li možda zašto je umrla?«

»Ne znam.«

Bilo mi je kao da sam ja umro. Više me uopće nije interesiralo tko je ta žena, kako joj je ime, zašto je umrla... U sebi sam stvorio njenu sliku... Sliku Ljubavi, čiji smo dijelovi nekada bili svi mi, čineći tako nedjeljivu cjelinu, koju smo negdje na putu izgubili, pa sad lutamo po raskršćima svijeta i panično je tražimo... I to neprestano traženje nazivamo životom.

Postalo mi je sasvim jasno da je žena koja se pojavila na balkonu bila moj anđeo.

»Pa ti si lud!«

»Siguran sam da je bila anđeo.«

»Ma daj, molim te! Neka otkačena tréba koja si je priuštila da u samom centru grada na balkonu hladi pizdu, jer je bila sigurna da je nitko neće vidjeti, eto...! Kakav ađeo! Kakva ljubav za kojom trčimo i tražimo je! To ti je jedna obična perverzija nekoga tko si je zamislio da od tamo gore svima pokaže pičku i tako nam kaže šta misli o nama!«

»Zašta tako govoriš... Ja znam...«

»Ništa ti ne znaš! Razmisli malo... Možda sam ipak ja u pravu. Možda je moguća i ovakva interpretacija.«

»A njena smrt? Može li smrt sve objasniti?«

»Eh! Nema smisla... Radije popijmo još koju! I kupi mi već jednom onaj kurčevi dvogled!«

Postoje ljudi koji ništa ne razumiju. A postoje također i ljudi koji su, premda ništa ne razumiju, ponekad u pravu.

Prošlo je poprilično vremena, valjda nekoliko mjeseci, prije nego sam je opet vidio.

Stajao sam u redu pred blagajnom velikog trgovačkog centra... Imala je obučenu onu istu drap bluzu i vunenu suknju slične boje. Stajala je preda mnom. Bila je prekrasna. I glas joj je bio takav kakvog sam čuo u svojoj glavi... Gledao sam je kao začaran, bilo mi je drago da je s njom sve u redu... Ispostavilo se da je u onoj kući umrla neka starica, stara preko osamdeset... Odnekud je dotrčalo i dvoje djece... Dječak i djevojčica...

»Mama, mogu li ovo...«

»Vrati to! Znaš da te boli grlo!«

»Pa više me ne boli.«

»Andrej! Daj reci i ti nešto! Da ne budem samo ja stroga do djece!«

Iz odjela s alkoholnim pićima priđe nam visok, crnokos muškarac s diskretnim pivskim trbušćićem i postavi se uz ono troje. Bili su lijepa, idealna obitelj. Anđeoska. Kad je kod blagajne vadila novac da plati gledao sam joj ruku... Njeno zapešće, tanko i krhko kao staklo, otkrivalo se ispod rukava, dok su joj prsti i dlan bili kao mala bijela ptica koja se za vrijeme leta za tren dotakla blagajničkog pulta... Priđoh joj bliže. Osjetih njen miris. Bio je tako mekan, sav nekako iz zraka i lakih, finih dezodoransa... Kad brojeći sitniš sagnu glavu nad novčanikom pogledom liznuh njen vrat, zaokružih oko izbočene kralješnice, a onda gore, više, gdje se tamnina kosa mijenjala u svijetlu, umjetno nanесenu boju... Zatim kliznuh do ušnih resica... i prije nego se sakrih u školjku uha... da ondje ostanem... zauvijek... složi stvari u vrećice, pokupi muža i djecu i ... ode...

Nikad je više nisam vidio, iako na onoj raskrsnici još uvijek pogledam u balkon.

Taj isplaženi jezik kuće, kazališna pozornica arhitekture pročelja...

Prijatelju sam kupio novi dvogled i sad ga opet upotrebljava u lovu, gdje iz kućice na drvetu, sakrivene u granju i lišću, promatra fazane i srne... Ponekad potom koju i ustrijeli. I pri tome mu – baš nimalo – ne zadrhti srce.

Prevod sa slovenskog Željko Perovič.

Vinko Möderndorfer, rođen 1958. godine u Celju, živi i radi u Ljubljani – svestrani je stvaralac: redatelj, dramatičar, pjesnik i pisac. Do sada je napisao deset pjesničkih zbirki, petnaest kazališnih i pet televizijskih djela (što drama, što komedija), zatim brojne radio igre za djecu i odrasle, i bio redatelj u više desetaka kazališnih predstava i samostalnih televizijskih projekata – što nedvojbeno svjedoči da je jedan od najproduktivnijih slovenskih autora. Pored brojnih nagrada na anonimnim natječajima za komedije i radio igre dobio je i Župančičevu nagradu grada Ljubljane i Nagradu Prešernovog sklada (što je i najveća nagrada za jedno literarno djelo u Sloveniji – veća je samo Prešernova nagrada, koja se dodjeljuje za životno djelo).

Zoran Spasojević

MOJ NOS

Moj nos zauzima središte mog lica. Onako odoka, ima ga o-ho-ho. Pravi se važan. Ništa ne skriva.

Ostali uređaji na mom telu: oči, uši, usta, ljubavni mišić, pokušavaju da privuku pažnju. Opremljeni su čulima pa misle da su važni. Prenose mi sve što osećaju, ne pada im na pamet da me ostave na miru.

Moj nos pun je dlaka koje hvataju razne bubice, grudvaju ih u mala klupka, oblažu slinom i pohranjuju na unutrašnje zidove nozdrva. Moj nos ne hrani se bubicama. Čuva ih na toplom sve dok ne postanu dovoljno velike da se same brinu o sebi, izađu na svetlo dana i same samcate se zapute u svet. Dok to čekam, pripremam se za taj srećni događaj puštajući da na moj nos padaju razne gluposti. Moj nos je pravo mesto za to. Gledam povorku malih i velikih budalaština, uredno poređanih, kako klize s nosa. Gutam ih jednu za drugom, pretvarajući ih u sok jednim jedinim zamahom jezika.

Ako u nozdrve mog nosa gurnem glave kućnih mezimaca i uvrnem im repiće, ne čuje se ama baš ništa, čak me ni ne golica.

Moj nos više se ne bavi politikom.

Oženiću se ženom među čije sise mogu savršeno da zabodem svoj nos.

Napomena: Pojedine rešenice preuzete su iz priče „Moj pupak“ Ticiane Skarpe i, sa znatnim izmenama, ugrađene u ovu priču.

SEKS NULA BODOVA

PETAK

Momci solo. Nakon dugo vremena planirani muški provod (izgovor).

Kola. Vikendica na plaži. 19:30. Crno vino. Šit. Crno vino. Crno vino... Vrištanje od smeha. Fali nam po jedna - zaključujemo. Crno vino + pljuga. 4:00. Mrak.

"- - - - -

SUBOTA

Buđenje (1. put). Padanje u trans. 18:00. Buđenje (2. put). Kafa. Lep dan. Priča. Viski. Viski. Viski... Laprdanje. Nestalo viskija... Vodka.

Pljuga na plaži. Mrak.

"- - - - -

NEDELJA

14. avgust 2005. 15:00. Buđenje. Kafa. Kola. Kafana kraj puta. Jagnjeća čorba, jagnje na ražnju. Pivo. Grad. Razlaz. Kuća... Mrak.

"- - - - -

Jebi ga, ništa nije savršeno.

BILBORD

-Tvoj sledeći zadatak je da u skicen-bloku detetu nacrtáš gumicu marke "as" - procvrkutala je moja žena.

-Od kada se to deci zadaje za domaći zadatak?

-Proizvođač je postao dobrotvor škole i onda je to okej.

-Taj artikal još nisam video. Ne mogu da nacrtam nešto što ne znam kako izgleda niti to mogu u pola noći igde da kupim.

-Ti zaista ne znaš kako ta dobra stvarčica izgleda?

Nasmejao sam se.

-Stvarno nisi video bilbord za mirišljavu gumicu marke „as“? - nastavila je s nevericom. Nasmejao sam se opet. Nasmejala se i ona.

Našao sam se u taksiju i rekao vozaču da obilazi grad sve dok ga ne nađemo. U ponoć se umalo ne sudarismo s đubretarskim kamionom.

Ukočili smo i mi i kamion tačno ispred bilborda. Đubretari su psovali vozaču taksija majku. Ja sam spustio prozor da bolje vidim. Taj dobar mirišljavi kurton smešio mi se u lice.

Zoran Spasojević, rođen 1949. godine u Kragujevcu.

Autor je knjiga poezije: „Dar praznine“ (1986) i „Glad“ (1998), knjiga kratkih priča „Odelo za odlazak“ (1997) i „Kratke priče bez muke“ (2003), dramske trilogije „Amerika ima rupu“ (2003), kao i knjige kratkih drama „Rezervat Srbija“ (2006).

Autor je TV drame „Amerika ima rupu 2“ (1999), scenarija humorističke TV serije „Bez naslova“ (2000) i radio-drame „Kratka istorija naizmeničnog stajanja i padanja“ (2004).

Zastupljen je u oko trideset antologija i zbornika kratkih priča i poezije. Njegove kratke priče, drama „Amerika ima rupu“, komedije „Gavrilov Princip ili kako sam postala baletan“ i „Volis li me, Jakove“, kao i kratke drame iz knjige „Rezervat Srbija“ najčitaniji su srpski književni tekstovi na Internetu.

Bavi se mejl-artom, kompjuterskom grafikom i kompjuterskom animacijom. Kompjuterske grafike objavljuje na razglednicama, u štampi i knjigama, kao i u brojnim internet magazinima. Objavio je preko sto mejl-art razglednica.

Za svoje radove nagrađivan je više puta.

Član je Udruženja dramskih pisaca Srbije i Udruženja književnika Srbije.

Od 2003. godine autor je izdavačke kuće „Alma“.

Alen Alispahić
SEDAM

BRKATE BABE

“Gledaocima će od straha otpadati dlake”,
pročitao sam naslov u novinama,
članka koji je govorio o predstojećem koncertu
Merylin Mensona,
i pomislio da ipak
ništa neće depilirati brkate babe.

HIPNOTISAO SAM ZID

Hipnotisao sam zid.
Stoji i bulji
u mene.

NEKE PALME

Navikao sam se buditi u podne
Navikao sam se buditi loš
Po navici lice perem kao keramičke pločice.
Tepam: „Ove će drage očice
Nekad na nekom jugu gledat neke palme.
I onda se vraćam natrag u krevet.

NA KIŠI

7.45h.

Čovjek ne postane ni niži ni
viši

Kad pokisne na
kiši.

13.20h.

Ja kad kiša pada izađem i pokisnem al'
ne narastem niti okraćam.

17.10h.

Ništa ja ovu kišu ne shvaćam.

20.35

....kap.. kap.. kap.. kap....

6. 9.

Na vratima hotelskih soba, kada se njima
jače zalupi, uvijek se jedna šestica
premetne u devetku ili se jedna
devetka premetne u šesticu.

Ja sam rođen 6. 9.

A moglo bi se to, ne daj Bože, premetnuti
u 9. 6.

PRIĐU MI LJUDI

Priđu mi ljudi nešto kažu ja im

kažem: „A ha“

Gledam kako se onaj čovjek tamo gega, traži
da dođe do daha.

Priđu mi ljudi nešto kažu ja im

kažem: „E da“

Pogledaj i ti kako onaj čovjek, čitaoče dragi, umoran
na onu ledinu pada kao da na nju sjeda...

Priđu mi ljudi ja im

kažem: „E da“

TRAVNIČKO TROJSTVO

Pođem u šetnju

Jučer

Danas

Sutra

Pozdravljam se sa sugrađanima, neznanim i znanim

Roditelj

Odrasli

Dijete

Stanem, pozdravim se svojim školskim

Nad Ja

Ja

Id

Osluškujem sa džamija glas mujezina, i zvuk oba zvona

Otac

Sin

Duh Sveti

U parku na klupi zapalim cigaretu

Nebo

Zemlja

Had

Poželim da još voli me ona

Duh

Duša

Tijelo

Alen Alispahić, rođen 1977. godine u Sarajevu. Bez objavljene je knjige do sada. Njegove poezija, ali i proza, našla je mjesta u književnim časopisima *Album*, *Treći Trg*, *Ostrvo*, kao i francuskim književnim revijama *Europe* i *Hopala!* Učesnik je književnih susreta u organizaciji francuskog centra za kulturu Andre Malraux. Dobitnik je i treće nagrade Mak Dizdar za neobjavljenu knjigu pjesama. Prestao je sa svim prevarama, lukavstvima, lažima. Živi i studira, mirno, u Travniku. Malo se i udebljao.

Eduard Pranger
MAGLE U GUSKAMA

zamisli maglu
potpuno bijelu
gustu, ljepljivu, nepreglednu
u magli komešanje mase
stotina tisuća tijela
prigušeni zvuci i
gakanje, lepet
miris mokrog perja
uokolo te prekrasne bjeline
vreba nesto crno, hrapavo i strašno
nezamislivo opasno i brzo
brže i od pogleda
brže i od misli
malo malo tu i tamo
iz magle
proviri radoznala glava
snježno bijela, okata i žutokljuna
nevina
pa se povuče hitro
u sigurnost bijele koprene
ponekad
neka druga glava
na nekom drugom mjestu
izviri neoprezno
začuješ samo rezak, mljackav zvuk
- hrsssk!!!
crveni mlaz sikne
a obezglavljeno tijelo padne negdje dolje
na gomilu trupala
povrh smrdljive kloake
usirene crne krvi
odavno već zaboravljene i hladne
pramen magle zavijori lagano
u vrtnji spirale
pa se raspline

u tišinu
tamna zla sjena
učas nestane kao iluzija
kao da je nikada nije ni bilo
ipak, mi znamo da je zlo tu
negdje
da nas i dalje vreba
i čeka...

Eduard Pranger rođen je 1957. godine. Živi i radi u Zagrebu. Oženjen, otac je dvoje djece. Pisanjem se bavi od 2004. godine, a prozu i poeziju, osim u *Balkanskom književnom glasniku* objavljuje i na blogu.

Mlađan Lazić
JEDAN PLES SE PJEVA U TIŠINI

Aleja breza

Metalne šine jedva da se vide.
U livade obrasli zvukovi lokomotive.
Potezi sunčanim kistom.Tišina.
Na žice slijeću mlade ptice
Prokletnice
K'o sa nevinih bukvara.
Arbeit macht frei
Natpis na vratima nemogućeg sjećanja.

I breze....

Haiku o prolaznosti

Voda

Smjerno napušta spužvu

Briše potrošenu kredu.

Tango Arđentino

Jedan ples se pjeva u tišini
Tango Arđentino
I na oči maskare skrivanja
I sunce bježi za korak
Gejšin korak
Rekao bih.

Pijani su orkestri strunama žicali
Sa usana ruž skidali
Sparinu tajna rasperivala
I urlik mase skoro da se čuje.

I bore se za nas i bogovi i đavoli
Još nas ubili nisu
Pod mrežom me ljubiš
Budiš
Jednu želju što se u tišini želi
Tango Arđentino.

Duhovi

Vjerujem li dovoljno da čujem
Glasove neživih na putu za nigdje
Potiljak
Leden poput sibirske zime.

Krećem li se dovoljno da odagnam
One iste od kojih jesam

Dublin

Jedne zimske noći
I sva druga mjesta u kojima se umiralo
I sva druga mjesta u kojima i ne mora padati snijeg.
Vjerujem li dovoljno da vidim
Odbjegle duše od sirove kože
Slova od pijeska
Njihovu želju ludu.
Htjet će me braniti.

Rođen 18. 06. 1973. godine u Bregenzu, Austrija. Od svoje sedme godine živi u Tuzli. Piše poeziju, eseje i drame.

Milica Arnerić
O, SVIJETE

O, Svijete!
Da se razumijemo!
Prije ću jezik ko peteljku
prikačiti za košpicu u čvor
nego riječima povrijediti
mile tvoje osjećaje!
U bejbi ružičastom svjetlu
neonskog odsjaja
trepćuće reklame
mog unutrašnjeg oka
ja sam spremna
visokom jebeno oštrom
potpeticom
tamnoljubičaste lakirane cipele
na kojoj posrćem
ko po rupama
provincijske rive
nakon Svetog Roka opijena
rasparati ti utrobu
da odlete
bijebe bezkljune golubice
šarene laži maži
rajske ptice kakadui
do onog otoka
od pred par dana
gdje se ležu najbjelja jaja
za doručak mom
brand-new ljubavniku
nakon što noćima
jutrима popodnevimа
uzrokuje napadaje amnezije
o stijene razbijene
iz kojih se cijedi mliječ
dok moja bejbi ružičasta sluz
tone nazad ka izvoru
oka Velike

Uzdišuće
Slane
Moje
Majke.
Ako je to najbolje šta mogu učiniti,
onda je zasigurno
više nego dosta!
Dok smo se noćas jebali zasigurno su negdje plakala djeca.
Znaš, odlučila sam da te volim.
Po mojoj su plahti
tragovi sperme.
Krevet mi je
negativ razlivene tinte.
Netko je ostavio punu
bocu s vodom kraj kreveta
noćas oko 3:45.
Djeca su prazne
kotrljala pod stolom.
Sutra je dan za reciklažu
običnog vinskog stakla.
Onaj trenutak bliskosti
je bio neophodan
da odlučim da te volim.
Čudno, naime, jer nije bio s tobom.
oblik njegovog kurca
utisnut na mome bedru.
Bokovi koji kruže u ritmu.
Zasiguran podsjetnik
da sam...
Odlučila sam da te volim.
Zavlačim se potom u kukuljicu
ispredenu od sline
osobnog legla paukova.
Dudove svilce sam odavno
pustila da odlete sa pticama.
Raširenih nogu očekujem rituale.
oblikujem tvoje riječi
stišćem vaginalne mišiće.
Odižem dupe ka zvijezdama.

Mislim na toplinu njegove želje.
i oblizujem svoje prste.
Odlučila sam da te volim.
Jer mi je žao da se
neusmjereno rasipam.
Jer me ima previše.
Devojčice stanuju sa druge strane ulice.
rekao mi je tu jednu večer.
noć.
"mia zašto tako plešeš
da te svi gledaju."
nijanse djetinje tuge u glasu.
al bio je pijan
pa se ne računa.
nasmijala sam se.
ponudila lap dance.
filmski povlašten.
pišalo mu se.
al bio je pijan
pa se ne računa.
nijanse djetinjeg straha u očima.
a ja sam se samo
samo-zavodila.
po običaju
sama sebi
dostojna
dostatna
partnerica.
[iz puke potrebe.]
između 2 i 3 odletjelo perje
bez-dušan dan.
jedan od onih
kad žute vrećice za gnjilež
umjesto organskim otpadom
poželim natrpavati
identitetima
karakterima
ulogama
maskama

ukusima
stavovima.
svim našim dramama
minornim igricama
omiljenim sex pozama
omiljenim piscima
i omiljenim sijećanjima
na poneku šetnju
ulicama tuđih gradova
na kafe po sunčanim uglovima.
dok na vrh naguravam
već napola istrunule
emocije
propadaju mi prsti
lijepe se.
zapinju.
pred unutrašnjim okom
vizija
ove jedinke koja
me gleda danas nazad
beznadežno ravnodušno.
kroz podočnjake.
kako iz aure svjetla,
ko anđeo pravde,
definicije sebe
onako u balkanskom stilu
pušta u vis sa krovova.
žuti baloni punjeni helijem.
umjesto toga
bacam neke bombone sa stola
koje predugo već nitko ne jede.
bacam neku plijesan
od iza sudopera.
popisujem obaveze,
odlučno param neke spise.
žarom psa tragača
njušim istekle autobusne karte.
papiriće od žvaka.
vrećice šećera u torbi.

i sakupljačica starog otpada
mora od nekud pa počne.

Milica Arnerić, rođenjem i porijeklom Dalmatinka, već 31 godinu. Unatoč iskrenoj namjeri da ga se ignorira vrijeme naime ipak postoji. Značaj mu je, pak, upitan.

Trenutačno u životnoj fazi koju se nada uskoro okončati. Nada se uspješno. Nada se i sretnije izabranoj/ostvarenoj slijedećoj. Nada umire zadnja.

Ne piše od malenih nogu. Trenutačno rijetko. Nije objavljivala ništa i nigdje.

Sretno zaljubljena sa samo 1500 km prostora između.

Nermina Omerbegović
LIJEPE ŽENE PROLAZE KROZ GRAD

Moja prijateljica je gay.
Iskreno, ponekad joj zavidim.
Nju niko ne pita
šta više čekaš?
Umjesto da perem, peglam, pušim
i radim sve ono
što rade svakodnevna ženska bića.
Ja čekam...
A ni zakmečalo mi nije....
Ona ne mora da brine o kontracepciji,
plodnim i neplodnim danima.
Zavidi joj i moj brat,
koji kaže da njega nikad
nisu voljele tako lijepe žene
kao nju.

VJEROVANJE

O Bogu ne razmišljam

Ipak vjerujem.

Da sasvim dobro

izgleda.

ŽELJA

U ime Oca, Sina i Duha
Neka je Volja Tvoja
I Tijelo moje
da bude
Carstvo Tvoje

SLADOKUSAC

Ponekad me miluješ
kao da mijesiš tijesto
za pogaču.

Čvrsto.

Zatim ublažiš pokrete
i praviš tijesto za kruh.

Volim

kada praviš tijesto
za uštipke
pa me pažljivo i polako
diraš.

Ili palačinke.

Kad se tvoja ruka

blago

razlije

po mojim grudima.

ČEŽNJA

Pune mi

Ruke

Mene

O ČEMU GOVORIMO KADA GOVORIMO O LJUBAVI

Čekanje. Telefonski poziv.
Ne mogu dugo.
Žurim.
Poželila / poželio sam te.
Da, tu me dotakni.
Divno je biti u tebi.
Da, lijepo je kad si tu.
Lijepa si.
Volim te ljubiti u oči. Tako su tužne.
Želim te!
I ja tebe.
Ne žuri, lezi pored mene.
Nemam vremena.
Samo malo.
Dobro, leći ću.
Razgovor.
Tišina.
Uzdah.
Cigarete.
Dim koji odlazi od nas.
Toplina
Zbog prisustva drugog.
Oblačenje.
Poljubac na vratima.
Javi se.
Vidimo se,
Budi dobar/dobra.

Nermina Omerbegović, rođena je 1964. godine u Sarajevu. Zbirku poezije "Odrastanja" objavila je 1996. godine. Poeziju i književnu kritiku objavljuje u listovima i časopisima *Balkanis*, *ProFemina*, *LeteR International*, *Život*, *Lica*, *Apokalipsa*, *Plima*, *Secesija*... Zaposlena u Federalnoj novinskoj agenciji BiH. Stipendista je Austrijskog kulturnog foruma Varšava. Pjesme Nermine Omerbegović prevedene su na poljski, njemački, engleski.... Uskoro iz štampe izlazi druga knjiga poezije "Prizivanje dodira".

Željko Perović
SAMO OSTANI

OROŠENI

po sledeh
se ogleduje,
blodnjavec blodni,
po lastnih,
po rosnih, ko mu
slovarja nasuje
v jutro
zadihuje,
se razpira
in pluje,
ne vedoč, kam
ga zapeljuje,
ki mu poje: tod
je vse, kar ni
tvoje

KO SE JI PREPUSTI,

ga okliče, da je
zaprepaden
nad prepadom,
jecljavec, se uplini
do vznika, se slini,
ko ga navdaja
zrak, ki je zrak,
skale, ki so skale,
dež, ki je rodni
zamok, v praznini,
ki ni prazna, le
samota sama – tu
se ji prepusti

ŠEPET

slediti, slediti z
bližati
nič
ne vem, ne vem
šepečejo, ne,
bolj od nekod,
skozi kosti,
vlečejo
vokali ječanja,
magnetni fluks
brezkončni

DRSI

ta vzgib
traja, traja,
senca sence
te obhaja,
te v jutro,
te esenca,
z obrizgom,
z ognjenim,
z ledenim
čez prsi te,
drsi:
v tem gibu
so take reči,
ki jih
ne zmorem
izreči, niti
ni potrebno,
samo ostani

ZEV

v zastalem gibu le
típ zraka, jezik je
plazma
v žilah zev,
zvezde vriskajo
zamanskost,
nemost postaja
agregatno stanje –
tu
se vdira čas, vate,
ves,
po licih se cedi
sentiment, sam si
s svetom in
nihče ne ve za ta kres

Željko Perović, rojen leta 1961, v mestu Visoko, v Bosni in Hercegovini, leta 1977 se je preselil v Slovenijo, trenutno živi v Mariboru; do zdaj izdal tri pesniške zbirke: *Podarjeni glasovi* (Mladika, Trst, 1997), *Kapljevina* (Mariborska literarna družba, Maribor, 2001), *Utiha* (v hrvaščini, Naklada Mlinarec&Plavić, Zagreb, 2002); sodeloval v dveh zbirkah pesmi več avtorjev iz Rogaške Slatine *Pesmi prostora 1* in *Pesmi prostora 2* (založilo Društvo prijateljev Rogaške Slatine, 1994 in 2000); leta 1994 dobil prvo nagrado za poezijo na literarnem natečaju revije *Mladika* iz Trsta; ukvarja se tudi s prevajanjem (proza, poezija): v slovenščino prevedel zbirko kratkih zgodb *Sve o vjetrenjačama / Vse o vetrnicah* hrvaškega pisatelja Roberta Mlinarca (*Apokalipsa*, Ljubljana, 2005) in zbirko pesmi Vladimirja Vekića *Put kroz Saharu / Pot skozi Saharo* (Mariborska literarna družba, Maribor, 2003), sourednik in soprevajalec v zbirki kratke proze Vladimirja Vekića *Kaj bi ti govoril, Ivan* (Mariborska literarna družba, Maribor, 2001), skupaj z Robertom Mlinarcem v hrvaščino prevedla roman slovenskega pisatelja Ferija Lainščka *Ki jo je megla prinesla / Koju je magla donijela* (Naklada Mlinarec&Plavić, Zagreb, 2002); sourednik (za Slovenijo) v reviji *Album* iz Sarajeva; pesmi in prevode objavljaj v revijah in časopisih: *Mladika* (Trst), *Rast*, *Dialogi*, *Odsevanja*, *Mentor*, *Primorska srečanja*, *Naš čas* (Velenje), *Šoštanjski*

list, v literarnem almanahu Hotenja (Velenje), Paralele, Locutio on line, Quorum (Zagreb), Album (Sarajevo) ...

Poluostrvska transVERSala - Halvøens transVERSAl

Prije nekog vremena mogla se u Danskoj odgledati najnovija pozorišna predstava danskog "Odin teatra". Igralo se u modernijem dijelu Kraljevskog Pozorišta u Kopenhagenu, u takozvanoj "Sali sa turbinama". Ovalna scena sa gledalištem, konstruisana samo za ovu priliku, imala je jajoliki oblik prostora trupa drvenog jedrenjaka robljem, kakav se često mogao vidjeti u evropskim trgovačkim lukama 18-og vijeka. Predstava se zove "Andersenov san". Radi se naravno o danskom piscu bajki, Hansu Christianu Andersenu. Andersen je upravo prošle godine proslavio svoj dvijestoti rođendan u Kraljevini Danskoj. Na centralnoj proslavi pjevala je Tina Turner pjesmu "Simply the best", na plejbek, dobivši milion dolara za pet minuta na koncertnom podijumu. Predsjednik organizacionog odbora proslave, socialdemokratski gradonačelnik grada Odense, izgubio je i izbore i političku poziciju zbog toga što je isplatio toliku sumu novaca za samo jednu jedinu pjesmu. "Odin Teatar", koji je sa predstavom gostovao i na beogradskom BITEF-u, antropološki je teatar, teatar rituala koji ponire u dnevnu mitologiju. Šef teatra je Italijan, a glumci pripadaju raznim nacionalnostima i rasama. U "Andersenovom snu" ova grupa glumaca upotrebila je jednu piščevu zabilješku o snu ili, preciznije, o jednoj njegovoj noćnoj mori: Andersen je sanjao da se greškom ukrcao kao rob na brod sa robljem, umjesto kao počasni gost na kraljevski jedrenjak. "Odin Teatar" postavlja na scenu ovaj san kao hipotezu jedne druge stvarnosti pisca Andersena i čovjeka uopšte. Glumci tumače trenutak sna kao trenutak smrti i onda oslikavaju vrijeme poslije umiranja, kroz fantazmagoričnu igru anđela i duhova. Smrt je u predstavi krajnji vrednosni sud koji životu daje konačno značenje. Postavljanje ove predstave na scenu trajalo je cijele tri godine. Kao što se može vidjeti iz gore opisanog, postoji uvijek više načina oživljavanja umjetnosti i umjetnika. Između milion dolara Tine Turner i ritualnog eksperimenta "Odin - Teatra", proteže se jedna transversala, jedna pripovjedna linija koja siječe pod izvjesnim uglom ove dvije priče o rođendanskoj proslavi pjesnika i pjesništva. Ova transversala ide preko balkanskog poluostrva i iscrtana je južnoslavenskim jezikom prevoda savremenog sjevernoevropskog pjesništva. I što je najneobičnije, ova transversala ide baš preko stranica novog književnog magazina "Poluostrvo". Predstavićemo vam na ovim stranicama prevode pojedinih internacionalnih savremenih pjesnika koji žive i rade u Danskoj. Među njima je najviše Danaca, ali ima i drugih nacionalnosti kao npr. Engleza i Iranaca, i pisaca iz južne i sjeverne

Amerike. Većina piše na danskom, a poneki i na engleskom ili na svom izvornom, maternjem jeziku. Književni magazin "Poluostrvo" u suradnji sa Danskim Umjetničkim Fondom predstaviće vam ovdje kraće prevode pojedinih danskih autora u novoj rubrici pod naslovom "Balkanska Transversala".

Apsolvirao Jugoslovensku književnost u Sarajevu 1992, a diplomirao na Institutu za Istočnu Evropu u Kopenhagenu 1998. sa temom stila i jezika u pisanim medijima na području bivše Jugoslavije.

Živi i radi u Danskoj gdje je između ostalog objavio "Ogled o Duši" u Brendum Enciklopediji (Brondums Encyklopædi, 1994) i dvojezičnu knjigu poetsko-proznih tekstova o Evropskoj i individualnoj, anonimnoj istoriji "Vrijeme - Vremena" (Tiden - Tiderne, 2003).

Dobitnik nekoliko državnih nagrada i legata za svoj umjetnički rad u Danskoj u zadnjih desetak godina. U posljednje vrijeme pojavljuje se i kao gostujući urednik u sarajevskom hard-core književnom časopisu ALBUM, pod pseudonimom "G. Dr. Ralf".

Regionalni urednik BKG za Skandinaviju i urednik "Transversale".

Ferida Duraković
UMRO JE KAO PISAC U SARAJEVU

(DARIO DŽAMONJA 1955-2001)

Kad sam objavila svoju prvu knjižicu poezije 1977. godine, kad sam tek samo mislila da ću jednom, možda, postati pisac, Dario Džamonja - samo dvije godine stariji od mene po normalnim ljudskim mjerenjima vremena - već je važio za pisca, mada za to nije imao nikakvog književnog pokrića. Uostalom, moja je prva poetska knjižica stigla prije njegove prve prozne knjige, a ja, ne samo tada, nego ni sada, nekako sama sebi ne važim za pisca. Zašto? Zato što je on oduvijek znao da je rođen da bude ničiji (a ne kao ja), rođen da bude svoj, tvrdoglavo svoj, uporno drugačiji i inadžijski egocentričan - dakle pravi pisac, u hemingvejskom smislu. Tako da se ovdje da zaključiti da je s rođenjem Darija Džamonje prvo nastao pisac, pa onda njegovo književno djelo, što je, priznat ćete, sasvim neobično.

Ali i sve druge stvari vezane za Darija Džamonju jesu izvrnute naopačke i neobične. Oni koji su, kroz sve ove godine, uporno navaljivali na njegova ko bajagi zaključana vrata, oni koji su ga pratili i onda kad ih je tjerao od sebe, samoubilački, to odlično znaju.

Postojale su dvije provalije; na jednoj je bio Daco Džamonja - usamljeni talentirani dječak željan ljubavi i «obične» (malo)građanske topline doma; na drugoj Dario Džamonja - džangrizavi namrgođeni odbojni osobenjak koji, kako sa sebeljubivim zadovoljstvom prozaiste kaže u jednoj od svojih knjiga, «nikada nije pisao poeziju» i kojem se gadi sve što bilo kakvim umekšavanjem ometa njegov tvrdoglavi put u ništavilo.

Pravi Dario Džamonja, pisac, krio se u provaliji koja je povezivala ove dvije. A tamo niti je stizao niti je živio baš iko osim njegovih priča.

U našim omladinskim kafanskim druženjima, evo sad će biti barem trideset godina, mi, drugi mladci, pobožno smo šutili a on je psovao; mi smo išli svojim sređenim porodicama koje su nas opterećivale svojom ljubavlju, majkama i očevima koji su nas primali takve kakvi smo, kad smo svoj prljavi veš ostavljali da ih peru majke ili sestre jer smo mi «pisci» uzdignuti iznad tih stvari; on je već sa osamnaest imao životno iskustvo koje nije imalo ni nas desetak zajedno; to je iskustvo na kojem bi mu čak i njegov Hemingvej pozavidio. Dok je nama, običnim i dosadnim, egzistencijalistička literatura virila iz očiju i priče, iz njegovih očiju i priče virila je egzistencijalna patnja jedne rasute, opustošene, osiromašene sarajevske porodice i jednog dječaka, očajno usamljenog, koji sve nosi u sebi kao proklet, i koji ne umije drugačije funkcionirati nego kao unaprijed

pisac, koji će uskoro sve to žestoko gruhnuti u književnost, u divne priče, a te priče ne govore isključivo o njemu samom kao o svom omiljenom i omraženom predmetu, nego o jednom imaginarnom usamljenom dječaku koji je mislio da je odrastao i da je sve već proživio, o vremenu, o sentimentu i užasu kroz koji je prolazila (i prolazi) njegova rodna planeta Sarajevo.

A takva književnost je prava američka.

A prava američka književnost je hemingvejska.

A hemingvejska književnost je, posebno poslije ovog (da li) zadnjeg rata, prava sarajevska.

A prava sarajevska književnost je ona koju je pravio Dario Džamonja.

Tako da se u ovom krugu, u stvari, stalno govori o Dariju Džamonji, što on itekako voli, wherever he is. I evo mu još: Dario, Daco, Daco, Dario...

Od 1983. godine, kad je napisana i poklonjena mu za rođendan, do 1993, kad je otišao iz Grada, držao je na zidu iznad svoga kreveta svoju pjesmu «Pismo Dariju Džamonji, 18. januara 1983».

(«Nikad nisam volio poeziju, ali ova ti je prava», izjava iz 1983, kafana Sloga, i «baš sam taman toliko pijan da ti to priznam»).

1998. godine vratio se iz Amerike, iz jedne države koju je volio, ali najviše u knjigama, u Bosnu, drugu državu koju je volio, ali najviše u kavanama, dao je slijedeću izjavu za lokalnu TV: «Više volim da umrem kao pisac u Sarajevu nego kao kuhar u Americi.» I eto mu ga.

Umro je kao pisac u Sarajevu.

Ja bih dodala: kao američki pisac u Sarajevu.

I time bih željela spojiti, u jednoj rečenici, ono što Dario čitav život nikako nije uspijevaio, posebno u posljednje vrijeme: da spoji dva mjesta svoga života: jedno gdje su ga čekale kćeri Nevena i Vesna, i drugo gdje su ga čekale njegove priče. Nevena i Vesna su budućnost koju Dario nije uspio da postigne, kao uostalom ništa drugo vezano za običan, dosadni, naški život. Ali su mu se zato priče nudile tako da mu gotovo svi pisci priča u ovoj državi (i šire) zavide na njima. Oni koji mu ne zavide i nisu kakvi pisci.

Pokušavajući nakon rata da iz svoga stana, u koji se 1994. uselio neko sasvim sasvim drugačiji (policajac!) iznese samo nekoliko ploča, knjiga i sitnica, Dario je tek s ulaznih vrata (ovaj mu nije dozvolio ni da uđe u stan) preko njegovog ramena zavirio tamo gdje je bio krevet i na zidu moja pjesma; poslije mi je pričao: «Zamisli papka, skinuo onu tvoju pjesmu sa zida.» Kao da mu nije bilo jasno da policija ne voli poeziju jer ima previše opasnih smislova.

Evo sad, u ime dugogodišnjeg prijateljstva, lijepim tu pjesmu na zid njegove sasvim drugačije sobe, iznad drugačijeg kreveta, u kojem, nadam se, Daco napokon mirno spava.

Dariju Džamonji, 18. januara 1983.

Dragi Dario! Evo ulicom tvojom

Prođe pet djevojaka. Mogle bi biti tvoje...

Al eto ti ulicom pet krilatijeh konja,

i put zanosna juga odniješe onijeh pet djevojaka...

Eno, pred vratima tvojim

ispljuvaše pet sitnih bisera, olovku i pivo.

Potrči, Dario! Olovku i pivo u sobu ponesi,

Ostalo su bajke za drugačiju djecu.

Niko osim tebe neće imati toliko:

Čitav neostvaren svijet! Bar to ti obećati mogu

Dok nas tvoj dragi, hroptavi smijeh

Uči preblijedom lišću ništavila.

A za to, što si živ... Da prostiš.

Post scriptum

A uistinu se dogodilo kako slijedi: 18. januara 1983. godine u Dariovoj, tj. Ulici Silvija Strahimira Kranjčevića, sretoh pet studentesa Filozofskog fakulteta, sve «sa strane» i sve po posljednjoj modi obuvane i odjevene; psovale su i smijale se tako glasno da me obuže stid što ih poznajem.

Utom naiđoše dva automobila, u kojem su sjedila tri (dva u jednom i jedan u drugom automobilu) pijana muškarca srednjih godina, koji izgledahu kao na krilima kad im se pomenute studentese pridružiše. Malo prije polaska – a mnim da su otišli put juga jer bijaše studeno i neprijatno vrijeme u Sarajevu – iz jednog automobila tik pred Dariova vrata izleti pivska boca, a jednoj studentesi, dok je ulazila u kola, puče niska vještačkog bisera i rasu se asfaltom.

Ona olovka, koju Dario ima da potrči i ponese u sobu, te pozivanje na ništavilo, neostvaren svijet i kojekakve smiješne stvari, licentia su poetica, te se autorica usrdno izvinjava što je pobrkala slobodu i fakte.

* * *

Dario Džamonja pošteno je platio za sav svoj život, koji je proveo tako kao da je neranjiv i besmrtn. A «smatrati se pomalo besmrtnim, spada u njegov posao», kaže Ismail Kadare. «Pravi je pisac onaj putnik koji se vratio sa daleka puta, iz svijeta nepoznatog ostalima.»

Onog jutra kad je Dario umro, a ja to još nisam saznala, ispred mojih vrata začula sam mjauk. Otvorim vrata i vidim: mlad crni mačak, blistave dlake i vrlo

vaspitan, traži da jede. Poznajem sve mačke u susjedstvu, u glavu, u karakter i u šaru: ovaj je potpuno nepoznat, nov mojim očima. Naspem mu mlijeka u zdjelicu, dam mu komadić sira, on sve lijepo pojede, očeše se mazno o moju nogu i nestane. Pojavio se tada i nikad više.

Ja znam ko je to bio.

Ferida Duraković, rođena 1957. Prvu zbirku poezije "Bal po maskama" objavila 1977. i za nju dobila Nagradu Književne omladine BiH i Nagradu Svjetlosti za najbolju prvu knjigu mladog autora. Objavila, između ostalog, knjige poezije "Mala noćna svjetiljka", "Oči koje me gledaju" i "Srce tame". Piše i knjige za djecu (Još jedna bajka o ruži, Mikijeva abeceda, Amilina abeceda, Vjetrov prijatelj). 1999. objavila izabrane pjesme *The Heart of Darkness* u USA (White Pine Press, Fredonia New York). Dobila nagradu Fund for Free Expression USA 1993. i Vasyl Stus Freedom-to-Write Award 1999. Radi kao sekretar PEN Centra BiH. Živi sa mužem i kćerkom u Sarajevu.

Jovanka Uljarević

PISANJE BEZ PREDUMIŠLJAJA - OLJA SAVIČEVIĆ IVANČEVIĆ

Iako znamo da ne postoji određena životna dob kada je pogodno ili prirodno ušetati na književnu scenu i da sama kategorija mlađi autori podliježe fleksibilnosti na način da se čini jednako primjenljiva na sve autore, pa se počesto baš tako i primjenjuje, nažalost, čitalačka očekivanja nijesu ista kad je riječ o mladima koji prvi put nam se predstavljaju i mladima koji su se već dokazali kao mnogo mlađi od tih mladih, tj. kao djeca. Djeca u književnosti nikada nijesu novost više nego što je to autor koji je stvarajući i kao dijete pronašao izlaz iz jednog u drugi svijet, svijet od kojeg ga ne udaljavaju i potencijalno ne pravdaju godine i koji nova pravila nameće. Olja Savičević-Ivančević, autorka koja za svojih tridesetak godina života iza sebe ima skoro dvodecenijski put kroz književnost i u književnosti, taj prelazak ne samo da je ostvarila, već i sva naša očekivanja danas prevazilazi.

U dosadašnjem stvaralaštvu Olje Savičević-Ivančević možemo govoriti o dva perioda. Prvi sačinjavaju njene knjige «Bit će strašno kada ja porastem» (1988.) i «Vječna djeca» (1993.), veoma zapažene na hrvatskoj književnoj sceni, a druga i nagrađena Marulićevom nagradom za mlade pjesnike. Treća knjiga «Žensko pismo» (1999.), iako u sebi ima osobenosti koje ne dijeli sa ostalim knjigama, ponajviše igra ulogu sponse između onog što je bilo prije i onog što će tek doći poslije nje, a što jeste već danas.

Nakon višegodišnje tišine u odnosu prema čitaocima Olja Savičević-Ivančević, posljednjih godinu dana, istupajući sa novom poezijom i prozom, koju premijerno čitamo u Balkanskom književnom glasniku, prije svega obesnažuje svaku našu mogućnost prepoznavanja autora. Dok, na drugoj strani, sam rukopis vješto isklizava iz zamišljenih obrazaca tumačenja, ne nudeći ključeve interpretatorima radije nego samim čitaocima pozivajući ih na avanturu koja je više od čitanja.

Svaka priča iz knjige nudi nam se kao samodovoljna cjelina, za koju nikada ne možemo, sve i da želimo, predvidjeti kuda će nas odvesti. Brzina kojom nam biva dočarana određena atmosfera, junaci najednom približeni da imamo utisak da tu su oduvijek bili ali ih mi nijesmo ipak zapazili, sažetost opisa koji uprostorenosti ili uvremljenosti oduzima svaki obris postojanosti koji nas isključuje, neočekivanost promjena i bezuslovno buđenje emocija u nama, počesto i suprotnih, samu spontanost našeg «ulaska» u priču pretače u nemogućnost bijega, jer mi jesmo dio ispričane priče.

Olja Savičević-Ivančević obraća se čovjeku današnjice prvenstveno, na njegovoj iluzornoj razotkrivenosti svijeta postavlja svoje pripovijedanje o njemu samom,

uklanjajući mu pri tom tačku misaone koordinacije. Prošlost i budućnost tek ono su što sliva se u sadašnjost kao žižu njenog interesovanja, centar našeg postojanja. Svaka priča tako postaje reprezentativna za cijelu knjigu a da nam ništa o cjelini koju tvore one zajedno ne kazuje otvoreno. Neuporedivost tema kojima se bave priče povezuje jednaka ozbiljnost pristupa autorke, vidna udomljenost i snalažljivost u njima pojedinačno. Razlike za nju nema kada sve je postalo vrijedno pričanja i sve ono što se može i treba ispričati, a da to ne znači ni ponavljanje, niti primarno produkt uobrazilje, niti, pak, da je riječ o realizmu. Uostalom, koliko možemo jasno definisati našu sadašnjost toliko možemo jasno određenje Oljinih priča sebi dati.

Iako je hrvatska književna scena prilično bogata pjesnicima i među njima onima koji su se okrenuli i okreću se prozi, više ili manje uspješno opstajući u njoj, ono što nesumnjivo prelazak sa poezije na prozu Olje Savičević-Ivančević čini drugačijim jeste odsustvo primjese pokušaja, stihijsko okretanje, prihvatanje izazova čiji impuls nije posredovan opštim stanjem u književnosti i privilegovanijim tretmanom prozaista, već je svojevrsno istraživanje i pomjeranje granica sopstvenog stvaralaštva bez predumišljaja. Takav pristup joj vidno omogućava i da u svojoj prozi zaobiđe zaklone sačinjene od klišea koji se prvi nude nevještima, da se poigrava s njima, pa i mijenja ih.

Posebno zanimljivo je i što prozaistkinja ne napušta pjesnikinju u Olji, te ove godine pored njene prozne knjige, koja je pobijedila na konkursu izdavačke kuće AGM iz Zagreba i prije svog stvarnog nastanka, očekuje se i njena nova pjesnička knjiga. Dva velika su to događaja zasigurno za sve one koji su se upoznali već sa njenim pisanjem, ali i za one kojima će to biti prvi susret s njom.

Jovanka Uljarević, rođena 1979. godine u Kotoru. Studije filozofije završava u u Beogradu. Piše poeziju, prozu, eseje.

Objavila je zbirke poezije: *Prije muva* (2000.) i *Maskenbal proteza* (2003.)

Radovi su joj prisutni u brojnim časopisima za književnost i prevedeni na engleski, poljski, slovenački i makedonski jezik.

Kourednik je časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja *Ars*, koordinator i kourednik za *Crnu Goru* revije za kulture *BalCanis*, *Literarnog konzorcija LITKON* i stalni saradnik web magazina za poeziju *Metafora*. Bila je idejni pokretač i urednik prve internet prezentacije crnogorske umjetnosti koja je postojala od 2000. do 2002. godine.

Bavi se sportskim i borbenim mačevanjem, izučava floret, špadu i rapir. Ima zvanje mačevaoca.

Sead Vrana POTAKNUTO SEVDALINKOM

Nije sevdalinka oduvijek bila pjesma uz koju se čaše lome - ruke krvare. Nije udarala iz 'dolby surround' muzičkih uređaja na kojima su basovi pojačani do granice podnošljivosti, niti je bila pjesma što se vrišti iz promuklih grla kad od alkohola zjenice se prošire i beonjače zakrvare. Nije oduvijek poticala nogu u elegantnoj italijanskoj cipeli sa visokom štiklom da ugazi u oval sa mezetom na stolu. Nije se uvijek pjevala u kafanskoj javnosti i na pijanim dernecima i nije bila inficirana melosom i emotivnim raspoloženjima koja ne samo da joj nisu svojstvena, nego su joj i izravno protivna. Pogotovo nije bila prisvojena od vladajuće ideologije koja se njom okitila pokazujući je kao nacionalni etno mainstream, nešto protiv čega se sevdalinka svojom samom prirodom i suštinom buni.

Već ime sevdalinka govori da se iz te pjesme ne čuje glas radosti. Arapska riječ 'sawda' što je u korijenu imena ove lirske vrste označava 'crnu žuč', tvar koja je prema vjerovanju drevnih arapskih ljekara odgovorna za tužno i melanholično raspoloženje kod ljudi.

Sevdalinka je ljubavna pjesma ali ljubav u njoj ili nije do kraja doživljena ili je iznevjerena, pa pjesma svojim sjetnim i čeznutljivim tonom počesto govori o mirenju sa smrću. Zapravo u sevdalinkama ne postoji ništa sem ljubavi i smrti-jedinih mogućih razrješenja drame koja je u trenutku kulminacije satkala pjesmu. O Čelebića Bibi koju 'boli i srce i glava', jer joj dragi, u jednoj ispjevanoj verziji 'u lageru spava', a u drugoj 's drugom progovara'. O Lijepoj Mejri sa Bišća koja Ali-paši sa Hercegovine poručuje: 'da me prosiš ne bi' pošla za te, da umreš bi se otrovala, da s' oženiš bi se objesila o javoru prema tvome dvoru'. O pašinici koja u Stambolu na Bosforu na vijest o muževnoj smrti 'na minder mrtva panu'. O Muji koji je volio Hasnu, pa kad ja je majka 'mlada oženila, na silu mu djevojku dovela' on se, vjeran svojoj izabranici, 'u grudi nožem udario'.

No, nisu u sevdalinkama opjevane samo smrtonosne tuge razočaranih ljubavnika. Mnogo je tu i smrti supruga i majki koje su ubili muževljeva osionost i teror. Ali-begovice, sjajnije od sjajne mjesečine, lijepe Džafer-begovice i nadaleko čuvene Hasanaginice, o kojoj je pjesma zapravo balada ali senzibilitetom istovjetna sevdalinki. Prvu, majku devet kćeri, muž osuđuje postavljajući joj uslov 'ak' ne rodiš desetoga sina, pod kućom ti Drina voda teče, viš' kuće ti badem drvo raste, il' se vješaj il' u Drinu skoči!'. Drugu Džafer-beg posiječe sabljom nakon što je svekrva opanjka. Treću muž najprije progoni iz kuće 'Ne čekaj me ni u rodu, ni u rodu, ni u dvoru mome!', a potom ubija teškom rječju pred djecom joj oduzevši dostojanstvo majke.

U tekstovima ovih pjesama sevdalinka se ispod površine ljubavne pjesme otvara kao ispovijed žene u muškoj kulturi, a svijet u kojem je nastala opisuje kao mjesto u kojem su ini Ali-begovi, Džafer-begovi i Hasanage sabljom sticale, a dinom i šerijatom branile, ne odričući se epskih, ratničkih manira ni u porodici, prostoru na kojem su žene, umjesto da ostvare ljubav i sreću, pretvarane u posjed. Odjednom se, u ovom svjetlu, sevdalinka pokazuje kao šifrirana, intimna pobuna protiv braka u kojem ljubav zamijenjena golom društvenom funkcijom supružnika-muža koji vlada i žene koja rađa. Protiv društvenog autoriteta otjelotvorenog u roditeljima koji mimo volje udaju kćerke i žene sinove. Protiv muškog principa gole sile koji je oblikujući društvo po svojoj mjeri, protjerao ženski princip osjećajnosti izvan svoga, normativnog, sistema vrijednosti proglašivši ga emotivnom rastrojenošću i stoga manje vrijednim. Pobuna protiv krutog, patrijarhalnog, javnog morala, u sevdalinki poistovjećenog sa sudbinom, koji nema razumijevanja za iskazivanje najljudskijih osjećanja, pa svojom bezočnošću guši ljubav i ubija ljubavnike. Sevdalinke su bile slobodna teritorija sa koje je lirikom ospoljena osjećajnost protjerala epsko junaštvo deseteračkog odsijecanja glava. Otud sevdalinke eksplodiraju u hiperbolama. Jer, što je stega jača to je u pjesmi snažniji intenzitet emocije kao izravne pobune: 'Zaljulja se mostarska munara, potrese se mostarska ćuprija, mujezini učit' prestadoše, zašutješe softe u medresi, kad zapjeva Lakišića Zlata'.

No, nije pobuna u sevdalinkama iskazivana samo kao ispovijest, već i kao ljubavna poruka koja je pjesmom govorila ono što se nije smjelo biti javno rečeno. Teško da bi Ajka zbilja majci pokazivala 'lijepa junaka' i pred njom maštala o sevdisanju na njegovim grudima. A i Mujo, kad mu 'na um pa'ne draga' ne bi u pjesmi 'kovao konja po mjesecu'. U sevdalinki nije bilo moralnih propisa i društvenih ograničenja prema kojima je funkcionisao javni život. Postojale su jedino šifre u kojima su nepoznate pjesnikinje i pjesnici ispjevali ono što je inače imalo biti skriveno iza kapija i mušebaka. Ipak, sevdalinka nije bila pjesma žena koliko pjesma ženskog principa osjećajnosti i neskrivene ljubavi. U njoj bi i muškarca povelala osjećanja jer mu je jedino tu bilo dozvoljeno da ih pokazuje. Sevdalinka je bila svijet za sebe izvan dometa moći raznih Hasanaga i svojevrstan underground u gruboj, muškoj, ratničkoj zbilji i strogim pravilima ponašanja u njoj. Ipak žena koja je dominirala sevdalinkom nikad je nije pokušavala prisvojiti. Niti je pokušavala istaknuti isključivo pravo na nju i monopolizirati je kako to danas čini kultura vladajuće nacionalne ideologije. Kultura koja sevdalinku ističe kao glavni pa skoro i jedini usmeni poetski izraz svog nacionalnog identiteta iako su u njoj još uvijek dominantni patrijarhalni obrasci ponašanja. Dok, naravno, istovremeno šuti o cijelom spletu okolnosti

koje su dovele do nastanka ove pjesme iz koje je pjevala sama sudbina. I u kojoj je sudbina opjevana.

Sead Vrana, prvorodeni sin roditelja proletera, na svijet je stigao 3. novembra 1975. godine tokom ranih jutarnjih sati u starom porodilištu u Sarajevu. Kako nije pratio biološki red vožnje i ginekološke dijagnoze poranio je cijela dva mjeseca.

Po zanimanju je vječiti student književnosti, bivši deminer i piskaralo opšte prakse, a po opredjeljenju hedonista, anarhista i brdski biciklista.

Njegov rad polučio je određene rezultate među kojima se ističu knjiga poezije 'Garnirane utopije' (Naklada ZORO Zagreb-Sarajevo 2004), nekoliko eseja i priča objavljenih u periodici za kulturu sa područja ex Jugoslavije, rubrika 'Perspective' koju već godinu i po piše u magazinu za alternativnu kulturu 'Urban Bug', izvjesna kompjuterska grafika koja je završila na naslovnici jednog od brojeva časopisa za književnost 'Album' i nekoliko video klipova inspirisanih prirodnim ljepotama napravljenih za vlastito zadovoljstvo.

Mada i sam odlično kuha najviše voli maminu zeljanicu.

Planira doživjeti stotu.

Балканско књижевно друштво – Балкански књижевни гласник

Маријане Грегоран 69, Београд
Византију 4, Солун
Андреја Волног 15, Сремски Карловци
Мајке Терезе 23, Приштина
Алеја Липа 32, Сарајево
Звониминова 1, Загреб
Велико Будашево 126, Сисак
Ф. Хасанага 66, Улцињ

За издавача:
Душан Гојков

Лектура, коректура, прелом:
БКГ

Коуреднице реиздања
Бојана Лазаревић, Исидора Вранеш, ЦЗРК Универзитета у Београду

Сви текстови објављени у овом броју носе Copyright © Балканског књижевног гласника и аутора текстова, те се без писмене дозволе редакције БКГ или аутора не могу копирати.

Београд, зима 2005.

Електронско реиздање у pdf формату, зима 2019.
Штампа Меграф плус, Београд
Тираж 2.000 бесплатних примерака

